

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Ondřej Luštinec

**Čtyřicet let časopisu Krkonoše; lokální periodikum
v české společnosti**

Bakalářská práce

Praha 2008

Autor práce: **Ondřej Luštinec**

Vedoucí práce: **PhDr. Jakub Končelík**

Oponent práce:

Datum obhajoby: 2008

Hodnocení:

Bibliografický záznam

LUŠTINEC, Ondřej. *Čtyřicet let časopisu Krkonoše; lokální periodikum v české společnosti*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2008. 102 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jakub Končelík.

Anotace

Bakalářská práce „Čtyřicet let časopisu Krkonoše; lokální periodikum v české společnosti“ pojednává o vývoji regionálního časopisu Krkonoše (od roku 2002 Krkonoše – Jizerské hory), který v roce 2008 dovršil 40 let své nepřetržité existence, a snaží se jeho vývoj pozorovat v souvislosti s vývojem české společnosti. Porovnává, jestli časopis odrážel politické a společenské změny v Československu a později v České republice, nebo jestli se v některém období těmto změnám vymykal. Sleduje zejména období konce 60. let, nástup normalizace, konec 80. let, výrazné ekonomické změny na počátku 90. let, ale i vývoj časopisu po roce 2002, kdy došlo k změně jeho názvu. Práce obsahuje řadu grafů a tabulek, které odrážejí jak vlastnosti současných čtenářů časopisu Krkonoše – Jizerské hory, tak i desítky let staré politické názory občanů Československa. Rozsáhlá část je věnována rozhovorům s tvůrci Krkonoš, kteří vzpomínají jak na samé počátky časopisu v roce 1968, tak i popisují situaci o 40 let později.

Annotation

Die Arbeit „Vierzig Jahre von der Zeitschrift Krkonoše (Riesengebirge); ein lokales Periodikum in der tschechischen Gesellschaft“ beschäftigt sich mit der Entwicklung der regionalen Zeitschrift Krkonoše (Riesengebirge; seit dem Jahre 2002 Krkonoše – Jizerské hory, Riesengebirge – Isergebirge), die im Jahre 2008 ihre stetige vierzigjährige Existenz gekrönt hat, und bemüht sich ihre Entwicklung im Zusammenhang mit der Entwicklung der tschechischen Gesellschaft zu beobachten. Die Arbeit vergleicht, ob die Zeitschrift die politischen und gesellschaftlichen Veränderungen in der Tschechoslowakei und später in der Tschechischen Republik reflektierte, oder ob sie sich in den irgendeinen Perioden diesen Veränderungen entzogen hat. Die Arbeit beobachtet vor allem den Zeitraum am Ende der 60er Jahre, den Antritt von der Normalisierung, den Schluss der 80er Jahre, die markanten ekonomischen Veränderungen am Anfang der 90er Jahre, aber auch die Entwicklung von der Zeitschrift nach dem Jahre 2002, wann zur Verwandlung ihres Names gekommen ist. Die Arbeit enthält eine Reihe von Graphen und Tabellen, die sowohl Eigenschaften

der gegenwärtigen Leser von der Zeitschrift Krkonoše – Jizerské hory als auch ein paar Zehner Jahre alte Meinungen von den Bürgern der Tschechoslowakei reflektieren. Der umfangreiche Teil ist den Gesprächen mit den Gestaltern der Zeitschrift Krkonoše gewidmet, die sowohl die Anfänge der Zeitschrift im Jahre 1968 gedenken, als auch die Situation nach 40 Jahren beschreiben.

Klíčová slova

Krkonoše, periodikum, časopis, lokální, vývoj, český, normalizace, trh, společnost.

Schlüsselwörter

Riesengebirge, Periodikum, Zeitschrift, lokal, Entwicklung, tschechisch, Normalisierung, Markt, Gesellschaft.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Vlastní text práce (tzn. bez anotací a příloh) má s poznámkovým aparátem celkem 124 028 znaků s mezerami, tj. 69 normostran.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne

Ondřej Luštinec

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému konzultantovi PhDr. Jakubu Končelíkovi za řadu užitečných rad i velmi vstřícný přístup při řešení dané problematiky. Můj dík také patří současným i bývalým pracovníkům redakce časopisu Krkonoše, kteří mi poskytli jak rozhovory, tak i podklady pro tuto práci.

Obsah

OBSAH	7
1 ÚVOD	8
1.1 DISKUZE TEZÍ, METODA PRÁCE	8
1.2 ČSSR, NORMALIZACE A ROLE MÉDIÍ	9
1.2.1 Postavení lokálních periodik v socialistické společnosti	11
1.3 VYMEZENÍ OBLASTI KRKONOŠ	12
1.4 STRUČNÝ POPIS ČASOPISU KRKONOŠE	12
1.5 POČÁTKY ČASOPISU KRKONOŠE	13
1.5.1 První číslo časopisu	14
1.5.2 Konec 60. let, problémy s tiskem graficky náročných Krkonoš	16
2 PROMĚNY REDAKCE A OBSAHU ČASOPISU PO NÁSTUPU NORMALIZACE	17
2.1 KRKONOŠE JEŠTĚ S ŠÉFREDAKTOREM SEHNALEM	17
2.2 NÁSTUP NOVÉ REDAKCE POD VEDENÍM FRANTIŠKA JANALÍKA	19
2.2.1 Několik pohledů do nového dvouměsíčníku	22
2.3 NÁKLAD, PRODEJ A DALŠÍ DOSTUPNÉ ÚDAJE V 70. A 80. LETECH	23
3 NÁVRAT NĚKTERÝCH AUTORŮ (Z 60. LET) A AGENDA NA KONCI 80. LET.	24
3.1 POZVOLNÁ ZMĚNA SPOLEČENSKÉHO KLIMATU, STEJNÝ ŠÉFREDAKTOR	24
3.2 POSÍLENÍ PŘÍRODNÍ TEMATIKY – DŮRAZ NA EKOLOGII	25
3.2.1 Pohled občanů na ekologii v ČSSR	26
3.2.2 Ekologie v Krkonoších	27
4 SITUACE PO ROCE 1989, ZMĚNA NÁZVU A ROZŠÍŘENÍ OBSAHU	27
4.1 OBDOBÍ 1989-1993	27
4.2 OBDOBÍ 1994-2001	30
4.3 OBDOBÍ 2002-SOUČASNOST	31
4.4 POKLES NÁKLADU, RŮST CENY, ALE I POČTU STRAN	33
4.5 ANKETA 2006	34
5 LOKÁLNÍ PERIODIKUM VE SROVNÁNÍ S VÝVOJEM ČESKÉ SPOLEČNOSTI	34
5.1 ČESKÁ STRANA ZELENÝCH	35
5.2 NÁZORY VEŘEJNOSTI NA SOCIALISMUS DO ROKU 1989	35
5.3 VÁNOCE V KRKONOŠÍCH	36
5.3.1 Léta 1968-1972	37
5.3.2 Léta 1973-1977	38
5.3.3 Léta 1978-1989	39
5.3.4 Léta 1990-1993	46
5.3.5 Léta 1994-2005	48
5.3.6 Léta 2006-2007	49
6 ZÁVĚR	50
7 RESUMÉ	52
8 RESŮMEE	54
9 POUŽITÁ LITERATURA	58
10 SEZNAM PŘÍLOH	61
9 PŘÍLOHY	63

1 Úvod

Časopisů, které v Čechách přežily příjezd okupačních vojsk v roce 1968, celé období normalizace, prudké změny po Sametové revoluci a nakonec si udržely své místo v konkurenčním prostředí až do současnosti, není mnoho. Takovým periodikem je časopis Krkonoše – Jizerské hory. Zabývat se jím ale nechci pouze proto, že v roce 2008 završil 40 let své existence. V regionu Krkonoš jsem se narodil, vyrostl a mám k němu osobní vztah i lidské vazby. Tematiku tamního lokálního periodika tak považuji za ideální oblast zkoumání. „Domácí prostředí“ mi poskytlo možnost dobrého přístupu k archivním materiálům i možnost kontaktu s pamětníky a současnými pracovníky redakce časopisu.

Která období byla pro časopis nejjednodušší a která nejtěžší? Měly na časopis větší vliv osobnosti, které ho vytvářely, nebo byl důležitější vývoj doby? Jaké čtenáře časopis měl a má? Co ovlivnilo jeho vývoj od čtvrtletníku, přes dvouměsíčník k měsíčníku? Nejen těmto otázkám se chci v této práci věnovat. Navíc boj o existenci na české časopisecké scéně pro časopis neskončil a provází ho v různých podobách už desítky let. Dokazuje to například změna názvu i rozšíření obsahu tohoto dnes měsíčníku, který po 34 letech existence v roce 2002 změnil svůj název a trvale rozšířil i svůj obsah. Z časopisu Krkonoše tehdy vznikly Krkonoše – Jizerské hory. Než se ale dostanu až k této zásadní proměně, zastavím se v práci u několika důležitých období. Prvním z nich je samotný vznik časopisu Krkonoše v roce 1968. Proměna obsahu nastala v období normalizace, konkrétně v roce 1970, kdy došlo k nástupu nové redakce. Autoři prvních ročníků Krkonoš se ale do časopisu v druhé polovině 80. let vrátili, i když se od roku 1970 nezměnil šéfredaktor – i to je bod, o kterém bude řeč. Později pak nelze pominout ani první roky po pádu komunismu a nové tržní prostředí v 90. letech. Jak si časopis vede v 21. století ukáže mimo jiné i anketa z konce roku 2006.

1.1 Diskuze tezí, metoda práce

U čtyřicetiletého časopisu lze předpokládat, že se kromě jeho personálního vedení a přispěvatelů měnil i jeho obsah a podoba. A nebo se obsah regionálního časopisu Krkonoše a jeho vedení téměř neměnily? To jsem se v této práci pokusil zjistit.

Podle stanovených tezí jsem sledoval okolnosti proměny časopisu ze čtvrtletníku na dvouměsíčník, později z dvouměsíčníku na měsíčník. Dostal jsem se tak i k důvodům, které vedly v roce 2002 ke změně názvu časopisu Krkonoše na Krkonoše – Jizerské hory a které vedly k trvalému rozšíření tematicky sledovaného regionálního území.

Díky dobrému přístupu k archivním materiálům jsem mohl sledovat vývoj obsahu časopisu na počátku jeho vzniku v roce 1968, v době normalizace, v druhé polovině 80. let či na počátku 90. let. Ročenky Správy KRNAP a rozhovory s tvůrci časopisu umožnily, abych alespoň v základních rysech zmínil agendu časopisu v různých obdobích existence. Podobně jsem sledoval i ekonomický vývoj – zejména cenu jednotlivých čísel Krkonoš. Bohužel sledování výše nákladu bylo více problematické, než jsem očekával, a informace o nákladu časopisu tak netvoří kontinuální linii. Přesto se ale z uvedených údajů trendy týkající se nákladu dají pozorovat.

Pro svou práci jsem využíval standardních metod historické práce, jakými jsou sběr materiálu, jeho třídění a syntéza. Vzhledem k náročnosti přesných a správných postupů metody oral history jsem se po dohodě s konzultantem rozhodl od tohoto postupu upustit. Rozhovory s pamětníky jsou ovšem velmi podstatnou součástí této práce. Postupoval jsem metodou „novinového rozhovoru“, kdy jsem z rozhovoru s daným respondentem pořídil zvukový záznam, který jsem následně přepsal a po nezbytných formálních úpravách v práci uvedl.

1.2 ČSSR, normalizace a role médií

Československá socialistická republika (ČSSR) dostala svůj název 11. července 1960, kdy Národní shromáždění schválilo novou ústavu. Ta měla vyjádřit společenské změny a to, že se z Československa po dvanácti letech od Vítězného února stala socialistická země. Důležitým podkladem pro toto tvrzení se stal čtvrtý článek ústavy, který přiřadil KSČ vedoucí úlohu ve společnosti.¹ Zároveň se ale v šedesátých letech v Československu začaly ukazovat některé problémy socialismu, například problémy ekonomické. „*Především ekonomická sféra ukázala meze socialismu, ať již v združstevněném zemědělství nebo znárodněném průmyslu. O potřebě radikální ekonomické reformy se začalo hovořit již v r. 1964, ale zavádět se začala až o tři roky později.*“² Následnou reformou socialistické společnosti měl být tzv. „socialismus s lidskou tvář“, jehož vrcholem bylo Pražské jaro na konci 60. let, označované jako éra demokratického socialismu. „*Po lednovém plénu ÚV KSČ v roce 1968 a zvolení nového prvního tajemníka pokračoval rozsáhlý pohyb ve všech významných stranických a státních funkcích. Místo původně uvažované rekonstrukce stávající vlády bylo rozhodnuto o vytvoření vlády nové, s novým premiérem. (...) Základní linii práce nové vlády nadále určovaly nejvyšší orgány komunistické strany. Novým měřítkem pro formulování vládních usnesení se ale stal Akční program KSČ. Posun je v období jarních a letních*

1 ČAPKA, František. *Dějiny země Koruny české v datech*. Praha: Libri, 1998. 820 str. ISBN 80-85983-51-6.

2 VYKOUPIĽ, Libor. *Slovník českých dějin*. Brno: Georgetown, 1994. 427 str. ISBN 80-901604-1-7. Str. 19.

měsíců uvolnění možné zaznamenat ve vlastní praktické činnosti vlády. Celá řada opatření uváděných vládou do praxe výrazně pozměňovala politické a ekonomické determinanty platného systému. Vláda zahájila legislativní práce na přípravě federálního uspořádání republiky, připravila osnovy zákonů o soudní rehabilitaci, zákon o právu sdružovacím a shromažďovacím, novelu tiskového zákona. ³ Tato demokratická éra však skončila vpádem vojsk Varšavské smlouvy v srpnu roku 1968 a nástupem tzv. normalizace. „Normalizovat“ se měla Pražský jarem „zdeformovaná“ socialistická společnost. Základní silou normalizace byla vojenskopolitická moc sovětského vedení v čele s Leonidem Iljičem Brežněvem. Právě tato moc připravila cestu a způsoby, jak se československý politický systém měl dále vyvíjet. Vojenský zásah Moskvy, politické čistky a další kroky vedoucí k návratu politiky Československa k neostalínismu pak sice upevnily moc Brežněvova vedení, kterému se podařilo reformní kroky v Československu zastavit, zároveň se ale nastartoval proces odklonu společnosti od komunistické strany. ⁴ „Protože za této situace přestávala hrát ideologie roli – režim netrval na tom, aby mu lidé věřili, stačilo, když plnili rituály, když se k němu veřejně přihlašovali – hlavním faktorem ve vztahu k obyvatelstvu byla orientace na konzumní společnost, ‚gulášový socialismus‘. Jeho podstatou bylo zabezpečení jisté životní úrovně a sociálních jistot, což ovšem záviselo na výkonnosti ekonomiky.“ ⁵

KSČ se tedy snažila během nastupující normalizace pozornost československé veřejnosti převést od demokratických ideálů směrem k hodnotám materiálním. „Většina obyvatelstva se vzdala demokracie, občanských a lidských svobod a jejím ideálem se staly hodnoty materiální.“ ⁶ Nešlo ale jen o samotný fakt dobrého materiálního zabezpečení: „Ekonomové mluví v této souvislosti i o tzv. sociálním pohodlí, kam patří jevy jako možnost nedodržovat pracovní dobu, odcházet z pracoviště za nákupy, nepodávat plný pracovní výkon.“ ⁷

Komunistická strana znovu důkladněji (po uvolněnějších 60. letech) kontrolovala dění ve společnosti a tato kontrola měla vliv také na činnost médií. „Uplynulo dvanáct let od chvíle, kdy se Komunistická strana Československa chopila moci, než přistoupila k tomu, aby podle sovětského

3 Ústav pro soudobé dějiny AV ČR [Česká republika]. *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. [online; rok zpracování 1998-2000]. Dostupný z WWW: <http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf> Str. 74.

4 MENCL, Vojtěch; HÁJEK, Miloš; OTÁHAL, Milan; KADLECOVÁ, Erika. *Křížovatky 20. století*. Praha: Naše vojsko, 1990. 400 str. ISBN 80-206-0180-5.

5 OTÁHAL, Milan. *Normalizace 1969-1989: příspěvek ke stavu bádání*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002. 105 str. ISBN 80-7285-011-3. Str. 60.

6 VANĚK, Miroslav. *Nedalo se tady dýchat*. Praha: Maxdorf, 1996. 170 str. ISBN 80-85800-58-6.

7 OTÁHAL, Milan. *Normalizace 1969-1989: příspěvek ke stavu bádání*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002. 105 str. ISBN 80-7285-011-3. Str. 62.

vzoru svůj mocenský monopol právně kodifikovala. Stalo se tak podle sovětského vzoru ve čtvrtém článku ústavy (červen 1960). Nová ústava tím legalizovala stav, kdy ústřední výbor a předsednictvo strany měly pod kontrolou celou společnost. Kromě jiného disponovaly totální kontrolou psaného a mluveného slova – veškeré informační prostředky sloužily zájmům strany a státu. Po jakémsi prolomení informační bariéry v letech 1968-1969 již v roce 1972 fungovala celá soustava řízení informací opět bez chyby.⁸

Znovunastolená cenzura⁹ přinesla zrušení desítek novin a časopisů, především s kulturně politickým zaměřením, které spoluvytvářely atmosféru první poloviny roku 1968. Zmizela tak podstatná část národní moderní kultury.¹⁰ V oblasti sdělovacích prostředků ale nešlo jen o znovuzavedení cenzury a filtraci nežádoucích informací. Důležitá byla propagandistická úloha médií, kterou se během několik let normalizace podařilo velmi účinně oživit: „Už v roce 1972... československá masmédiá zaplavila ona perfektní jednosměrnost, šed' oficiálních zpráv, nabubřelá polemika s bezbrannými protivníky, bezbřehá oslavnost, fanfárový optimismus a absence jakékoliv myšlenky, která by přesahovala uznanou realitu reálného socialismu.“¹¹

1.2.1 Postavení lokálních periodik v socialistické společnosti

„Bezprostředně po únoru 1948 se režim orientoval na rozvoj místního a regionálního tisku, neboť vycházel z představy, že podporou místního (závodního a vesnického) tisku dokáže nejlépe získat a udržet pozornost těch, o které opíral svou legitimitu, tj. dělníků a rolníků. Nejpozději do poloviny 50. let však bylo zřejmé, že snaha o působení na čtenáře v regionech prostřednictvím závodních časopisů a vesnických novin je málo efektivní – také vzhledem k dlouhé periodicitě a nízké profesionální úrovni těchto titulů a došlo k jejich výraznému omezení.“¹²

K dalšímu výraznému omezení počtu vydávaných novin a časopisů (po krátkodobém nárůstu počtu titulů) došlo na přelomu 60. a 70. let v souvislosti s nástupem normalizace.

„Struktura tištěných médií zaznamenala řadu vynucených změn motivovaných snahou o posílení služebnosti celého systému. Podle údajů Českého úřadu pro tisk a informace byla v průběhu let

8 VANĚK, Miroslav. *Veřejné mínění o socialismu před 17. listopadem 1989 : analýza výsledků výzkumů veřejného mínění prováděných ÚVVM od roku 1972 do roku 1989*. Praha: Maxdorf, 1994. 59 str. ISBN 80-85800-10-1. Str. 19.

9 KSČ začala po převzetí moci v roce 1948 kontrolovat také média. Cenzurní úřad vznikl v socialistickém Československu v podobě Hlavní správy tiskového dohledu, kterou vláda zřídila v roce 1953. Cenzura fungovala patnáct let, než byla krátce přerušena v roce 1968. Po srpnu 1968 došlo postupně opět k jejímu zavedení a fungovala až do doby rozpadu socialistického zřízení.

10 ŠIMEČKA, Milan. *Obnovení pořádku*. Brno: Atlantis, 1990. 216 str. ISBN 80-7115-003-7.

11 ŠIMEČKA, Milan. *Obnovení pořádku*. Brno: Atlantis, 1990. 216 str. ISBN 80-7115-003-7. Str. 56.

12 Ústav pro soudobé dějiny AV ČR [Česká republika]. *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. [on-line; rok zpracování 1998-2000]. Dostupný z WWW: <http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf> Str. 567.

1968-1971 zrušena registrace celkem 156 ústředně registrovaným listům (9 v roce 1968, 35 v roce 1969, 33 v roce 1970 a 79 v roce 1971). (...) Počet titulů i náklady tištěných médií tak na počátku tzv. normalizačního období výrazně poklesly. Teprve v polovině 70. let opět vzrostl počet vydávaných titulů a teprve na konci 70. let a v 80. letech i náklady.¹³

Tisk v Československu nemusel z existenčního hlediska řešit jen politickou situaci. Zvláště méně prestižní a komunistickou stranou neupřednostňovaná periodika musela bojovat s nedostatkem papíru, o jehož přiděl bylo nutné žádat státní orgány. Problémy vznikaly i v souvislosti s tiskem, když se v tiskárnách tisk některých periodik zpožďoval i o měsíce. „V průběhu celého období 1948-1989 docházelo k zaostávání technického rozvoje a zastarávání výrobních kapacit tištěných médií. Papírenský a polygrafický průmysl se stal limitujícím faktorem pro jakýkoliv další rozvoj novin a časopisů. Jednoznačným důvodem tohoto špatného materiálního stavu byly nedostatečné investice, které neumožňovaly modernizaci zcela překonaného strojního vybavení.“¹⁴

1.3 Vymezení oblasti Krkonoš

Krkonošský národní park (KRNAP) byl vyhlášen v roce 1963. Na území parku a jeho ochranného pásma dnes zasahují katastry devětadvaceti obcí,¹⁵ přičemž patnáct z nich leží svými katastry i mimo území národního parku a jeho ochranného pásma. KRNAP a jeho ochranné pásmo se rozkládají na území dvou krajů a tří okresů. V Královéhradeckém kraji je to okres Trutnov (v něm leží asi 60 % plochy národního parku a jeho ochranného pásma), v Libereckém kraji jsou to okresy Semily a Jablonec nad Nisou (zbývající plocha).¹⁶

1.4 Stručný popis časopisu Krkonoše

Pro přehlednější orientaci uvádím ve shrnutí několik základních informací o časopisu Krkonoše, o kterém tato práce pojednává.

Časopis Krkonoše vychází nepřetržitě od roku 1968 až do současnosti (roku 2008) a jeho

13 Ústav pro soudobé dějiny AV ČR [Česká republika]. *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. [on-line; rok zpracování 1998-2000]. Dostupný z WWW: <http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf> Str. 567.

14 Tamtéž.

15 Obce: Benecko; Černý Důl; Dolní Dvůr; Dolní Lánov; Harrachov; Horní Branná; Horní Maršov; Jablonec nad Jizerou; Jánské lázně; Jestřabí v Krkonoších; Jilemnice; Kořenov; Lánov; Malá Úpa; Mladé Buky; Paseky nad Jizerou; Pec pod Sněžkou; Poniklá; Rokytnice nad Jizerou; Rudník; Strážné; Svoboda nad Úpou; Špindlerův Mlýn; Trutnov; Vichová nad Jizerou; Vítkovice; Vrchlabí; Vysoké nad Jizerou; Žacléř.

16 KOLEKTIV AUTORŮ. *Krkonoše: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2007. 863 str. ISBN 978-80-7340-104-7.

zakladatelem je grafik a spisovatel Jiří Sehnal. Po celou dobu je vydavatelem časopisu Správa Krkonošského národního parku (KRNAP). První číslo časopisu, který byl koncipován jako čtvrtletník, mělo celkem 36 stran, barevnou obálku a stálo 5 Kčs. Roční předplatné činilo 20 Kčs a náklad Krkonoš v počátcích čítal 3000 kusů.¹⁷ Jiří Sehnal ale na počátku normalizace musel časopis opustit a jeho novým šéfredaktorem se stal v roce 1970 František Janalík (dnes známý jako spisovatel).¹⁸ Od roku 1973 Krkonoše začaly vycházet jako dvouměsíčník a od roku 1978 jako měsíčník. Měsíční periodicitu si udržely až dodnes. Náklad časopisu postupně vzrůstal a například v roce 1983 dosáhl 14 200 kusů.¹⁹ Po roce 1989 ale začal náklad Krkonoš prudce klesat. Náklad časopisu činil v roce 1992 jen 5000 výtisků a cena časopisu byla 7,- Kčs. František Janalík působil jako šéfredaktor časopisu až do roku 1994, kdy jej kvůli zdravotním obtížím nahradila Zdeňka Flousková. V době jejího působení se časopis přeměnil na Krkonoše – Jizerské hory, a trvale tak zahrnul do pole svého zájmu druhé uvedené pohoří. V roce 2004 časopis dosáhl současného počtu 52 stran a v roce 2005 čítal náklad 4000 výtisků. Jedno číslo tehdy dosáhlo současné ceny 38 Kč, roční předplatné pak 396 Kč. Rok 2005 rovněž přinesl vznik pravidelné rubriky Český ráj, která referuje o tomto chráněném území, a v prosinci přinesl i změnu šéfredaktora, kterým je dodnes Radovan Vlček.²⁰

Časopis měl vždy barevnou obálku, vícebarevné vnitřní strany se ale pravidelně začaly objevovat až na počátku 90 let. V roce 2006 časopis přešel na celobarevný tisk.

1.5 Počátky časopisu Krkonoše

Časopis Krkonoše vznikl v roce 1968 a byl svojí obsahovou náplní i posláním časopisem novým. V širším kontextu lze říci, že navazoval na řadu regionálních edicí, ať už německých nebo českých. Jeho bezprostředním předchůdcem byl informační a dokumentační zpravodaj Zprávy, který vydávala Správa KRNAP. Zpravodaj se ale s nově vzniklými Krkonošemi dal srovnat jen těžko. Zprávy totiž vycházely v nákladu řádově několik stovek kusů a jejich jednostranné zaměření na informaci a dokumentaci nesplňovalo podmínky časopisu, který by byl určen široké veřejnosti.

V šedesátých letech se tematika Krkonoš objevovala například v časopisech Ochrana přírody, Živa, Květy nebo Svět v obrazech. Autoři tehdy vznikajícího časopisu Krkonoše se snažili informace z jednostranně zaměřených časopisů syntetizovat.²¹

17 Viz kapitola 1.5.

18 Viz kapitola 2.

19 Viz příloha č. 4.

20 Viz kapitola 4.

21 REDAKCE. Milí čtenáři. *Krkonoše*, 1968, 1. ročník, č. 1, str. 1.

Časopis Krkonoše²² byl od počátku časopisem Správy KRNAP, která ho také chtěla využívat k informování veřejnosti. Měl přinášet nejen odborné články a reportáže, ale i beletristické příspěvky a kromě přírody (včetně zahraničních národních parků) se měl zaměřovat například na historii a umění Krkonoš. Rozměry časopisu byly a do současnosti jsou ve formátu A4.

1.5.1 První číslo časopisu

První číslo časopisu Krkonoše vyšlo roku 1968 a jeho uzávěrka byla 10. února 1968. Časopis měl celkem 36 stran a byl koncipovaný jako čtvrtletník. Cena časopisu byla 5 Kčs, jeho roční předplatné činilo 20 Kčs a jeho náklad byl 3000 kusů.²³ Distribuovala ho Poštovní novinová služba (PNS). Krkonoše měly již od prvního čísla barevnou obálku na křídovém papíře, jehož kvalita se ale samozřejmě s dnešní nedá srovnat. První redakci²⁴ vedl jako šéfredaktor Jiří Sehnal, který původně pracoval pro zpravodaj Zprávy a který byl zakladatelem a vůbec otcem myšlenky vytvoření časopisu Krkonoše. „*Velice mě tehdy zajímal časopis Vysoké Tatry, který Správa (KRNAP, pozn. autora) odebírala. Tím jsem neustále listoval a právě jména jako Josef Psočka nebo Milič Blahout pro mě představovala vrchol žurnalistiky. Oni už tehdy měli časopis celý na křídě. A tak jsem šel za ředitelem (Správy KRNAP, pozn. autora), že když jsme druhý národní park, tak jestli bychom nemohli dělat něco takového.*“²⁵

První číslo časopisu Krkonoše začínalo úvodníkem, který popisoval budoucí zaměření časopisu a ze kterého cituji několik zásadních pasáží: „*Milí čtenáři, dostáváte do rukou první výtisk nového časopisu ‚Krkonoše‘... (...) Svoji obsahovou náplní a samozřejmě posláním je to časopis nový, (...) nenavazuje na žádnou z koncepcí předchozích edicí. Už jen proto, že se píše rok 1968. Vycházeli jsme proto ze záměru, připravit pro vás časopis, který vám bude přinášet nejen odborné články, reportáže, fejetony a informace slovem i obrazem, ale i beletristické příspěvky z oblasti Krkonoš, tématicky zaměřené na přírodu a její ochranu, cestovní ruch, sport a umění. Rovněž zde bude místo pro vlastivědné práce a práce zaměřené na historii a všeobecný vývoj Krkonoš. (...) Věříme, že naši partneři v polygrafii nám vyjdou... vstříc, protože kvalita papíru, obrazová část*

22 Vydávala Správa KRNAP. Tehdejší adresa redakce: Správa KRNAP, Vrchlabí 1 – zámek. Tisk: Moravské tiskařské závody, n. p., Olomouc, provoz 409 – Semily.

23 Jediný zdroj, který udává náklad Krkonoš v jejich počátcích a který se mi podařilo najít, je novinový článek Marie Kubátové. Viděl jsem jej ale pouze na výstřižku, který má ve svém archivu zakladatel Krkonoš Jiří Sehnal. Kdy a kde článek vyšel, se mi nepodařilo dohledat.

24 Složení redakce v roce 1968. Vedoucí redaktor: Jiří Sehnal; zástupce redaktora: Miroslav Hladík. Redakční rada: Miloslav Bartoš, Jan Čeřovský, Josef Fanta, Miroslav Hladík, Marie Kubátová, Vladimír Šatný, Otokar Štětka, Václav Veselý, Vladimír Wolf. Grafická úprava: Jiří Sehnal.

25 Viz rozhovor s Jiřím Sehnalem, příloha č. 23.

*i moderní grafická úprava jsou jedním z hlavních předpokladů pro časopis tohoto druhu.*²⁶ Kromě redakčního úvodníku se první článek prvního čísla časopisu týkal lyžování. Pojednával o počátcích a historii lyžování právě v Krkonoších. Hned v úvodu se věnoval tragické smrti Bohumila Hanče a Václava Vrbaty, ke které došlo 24. března 1913 při lyžařském běžeckém závodě na 50 kilometrů po hřebenových partiích nejvyšších českých hor. Smrt závodníků a její okolnosti se staly i v budoucnu tématem mnoha dalších příspěvků časopisu.

Druhý článek prvního čísla nesl název „Naučná stezka“ a pojednával o přírodě ve východních Krkonoších. Třetí článek se týkal rybářství v Krkonoších a také článek čtvrtý popisoval krkonošskou přírodu, tentokrát její krajinnou specifičnost. Článek pátý nazvaný „Lüneburger Heide 1967“ pak svým obsahem naznačuje i míru svobody slova v roce 1968. Autor článku Václav Veselý píše o svých zažitcích z účasti na kurzu ochrany přírody pro mládež v přírodním parku Lüneburské vřesoviště v Německé spolkové republice v srpnu 1967. Kurz pořádala Mezinárodní federace mládeže pro studium a ochranu přírody (International Youth Federation for the Study and Conservation of Nature – IYF) a Veselého k účasti na kurzu pozval Angličan Jonathan Holiman, který v Československu předtím několikrát pobýval. Jak autor uvádí, IYF pořádala v 60. letech akce zejména v Německé spolkové republice, Velké Británii, Belgii, Francii, Rakousku, Holandsku, Finsku nebo Švédsku. V roce 1966 se v Československu konal I. čs. mezinárodní Intercamp a Veselý píše o naději, že se snad v započaté tradici bude pokračovat. K představě, v jakém vztahu k západním zemím se článek nese, postačí citát o autorově cestě přes SRN: „*Děle jsem se zdržel v Kolíně nad Rýnem. Město je tvořeno moderními obchodními čtvrtěmi, esteticky řešenými plochami zeleně a citlivě umístěnými výškovými stavbami vedle historického jádra města, z něhož stojí za zmínku Kolínský dóm...*“²⁷ Závěrem článku autor vzpomíná na přátelský kolektiv mladých lidí z Evropy a raduje se z toho, že přátelství ve formě pozdravů například z Belgie i Finska trvá dál.

V prvním čísle Krkonoš se pak objevila také povídka „Bílá smrt“ z tehdy připravované knihy Bílé dobrodružství. Čtenář našel v časopise i básně Petra Prouzy ilustrované E. Johnovou a také krátké zprávy a zajímavosti, mezi nimi například: „*V letech 1961 až 1966 postavili ve Francii 737 nových – větších i menších hotelů s celkovou kapacitou 15.830 lůžek.*“²⁸ Závěrečný článek prvního čísla „Zlomky z Grenoblu“ se týkal zimních olympijských her v roce 1968.

26 REDAKCE. Milí čtenáři. *Krkonoše*, 1968, 1. ročník, č. 1, str. 1.

27 VESELÝ, Václav. Lüneburger Heide 1967. *Krkonoše*, 1968, 1. ročník, č. 1, str. 18-23.

28 Nesignováno. Nové hotely. *Krkonoše*, 1968, 1. ročník, č. 1, str. 30.

1.5.2 Konec 60. let, problémy s tiskem graficky náročných Krkonoš

Krkonoše sice získaly v 60. letech potřebné úřední povolení, které zajišťovalo dostatečný přísun papíru. Měly však značné problémy s tiskem na svou dobu graficky moderních stránek. Ostatně problémy v polygrafii byly pro 60. léta typické. Už v prvním roce existence časopisu proto vzhledem ke zpoždění tisku jednotlivých čísel kvůli symbolickému dodržení čtvrtletní periodicity vyšlo dvojčíslo 3-4. Krkonoše tak fakticky v roce 1968 vyšly pouze třikrát. Právě uvnitř dvojčísla, jehož uzávěrka byla 15. listopadu 1968, vydala redakce prohlášení: „*Milí čtenáři, vzhledem ke skutečnostem, s nimiž jsme vás již seznámili v minulém čísle, kde jsme se omlouvali za značné zpoždění ve vydávání našeho časopisu, omlouváme se tentokrát za to, že nedostáváte předpokládaná dvě zbývající čísla, nýbrž dvojčíslo. Není to pro nás příjemný krok, ale bohužel jediné možné řešení, jak pro tento rok zvládnout materiály, připravené původně pro 3. a 4. číslo, a jak vytvořit předpoklady pro to, abychom mohli v příštím roce periodicitu dodržet. Nemohli jsme předpokládat smutné srpnové dny, které nám (a nejen nám) už tak dost složitou situaci ještě více zkomplikovaly. A tak vzhledem jak k ‚mimořádným okolnostem‘ v srpnu, tak i permanentně mimořádným okolnostem v polygrafii, dostáváte dnes do rukou ‚Krkonoše‘ jako dvojčíslo. Snažili jsme se, abyste nebyli o nic ošizeni, i když vzhledem k technické náročnosti tohoto dvojčísla upouštíme od druhé barvy uvnitř listu, (a) aby i takto odpovídala zvýšená cena výtisku plně jeho obsahu.*“²⁹ Jak z citace vyplývá, časopis se pomalu začínal potýkat i s měnícím se politickým kurzem, i když v tomto směru rozhodující změna přišla až o dva roky později, a jak je vidět, svoboda slova zatím byla v Krkonoších značná.

Ve dvojčíslu redakce čtenáře informovala i o dosavadním jednání s tiskárnami: „*V současné době jednáme s Východočeskými tiskárnami n. p., Pardubice o výrobě časopisu Krkonoše na rok 1969. Tiskárna nemůže z důvodů veliké pracnosti Krkonoše dále tisknout a veškerá jednání též s tiskárnou Severografia byla marná. Jednali jsme i s tiskárnou Stráž v Českých Budějovicích, avšak stejně bezvýsledně jako v předchozích dvou případech. Chceme vás proto upozornit, že první číslo Krkonoše 1969 vyjde opět značně opožděné, neboť jsme v současné době bez jakékoliv možnosti tisknout již připravené první číslo.*“³⁰

V prvních letech Krkonoš se v nich nevyskytoval klasický úvodník, výjimku tvořil úvodník v zcela prvním čísle časopisu a také v prvním čísle časopisu v roce 1969. V druhém čísle roku 1969 se ale na první straně časopisu začal objevovat fejeton – první napsala spisovatelka Marie Kubátová, stejně tak i druhý o tři měsíce později.

29 REDAKCE. Milí čtenáři. *Krkonoše*, 1968, 1. ročník, č. 3-4, str. 1.

30 REDAKCE. Upozornění. *Krkonoše*, 1968, 1. ročník, č. 3-4, str. 48.

Pro budoucí porovnání ideového vývoje Krkonoš stojí za zmínku článek „Komenský v našem kraji“ z čísla 3/1969, který se týkal 15. listopadu 1970, kdy měl svět vzpomenout 300 let od úmrtí Jana Amose Komenského. Na jeho počest, jak se čtenář mohl dozvědět, prohlásilo UNESCO rok 1970 Mezinárodním rokem výchovy, a dalo tak podnět celosvětové akci, která se měla zabývat například demokratizací a modernizací vzdělání. V průřezu životem Komenského se kromě toho, že pobýval v Podkrkonoší, v textu uvádělo, že „*byl nejen učitelem, ale především česko-bratrským kazatelem*“ nebo že napsal mimo jiné i „*útěšné teologické pojednání Hlubina bezpečnosti*“. Článek neobsahoval ani náznaky komunistické ideologie, zmiňoval osoby několika kněží, náboženské poměry v Čechách v první třetině 17. století i Komenského diplomatickou činnost ve vztahu ke Švédsku nebo Anglii.³¹ Článek doplnily fotografie.

2 Proměny redakce a obsahu časopisu po nástupu normalizace

2.1 Krkonoše ještě s šéfredaktorem Sehnalem

Po příjezdu vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 se v Československu míra svobody slova začala pomalu, ale jistě zmenšovat. I v časopisu Krkonoše se šéfredaktor Sehnal začal setkávat s názory straníků, kterým se například nelíbily některé publikované karikatury. Konkrétní a tvrdou podobu však kritika získala v posledním čtvrtletí roku 1969. Kompletní náklad čísla 4/1969³² byl již připravený k distribuci, když neuvedená osoba OV KSČ v Trutnově dala Správě KRNAP jako vydavateli Krkonoš pokyn, že buď zajistí vyjmutí listu s článkem Vladimíra Wolfa, nebo bude muset být kompletní náklad zlikvidován. Správa tehdy zvolila variantu první a členové redakce pak pomocí pravítek a nožů ze všech čísel časopisu nepohodlný list vyřezali.³³ Jak stránka, která se nikdy ke čtenářům nedostala, vypadala, však dnes přesto můžeme vidět. K její kopii jsem se dostal v současné redakci časopisu Krkonoše.³⁴ Stránka obsahovala především onen „kámen úrazu“ – článek (dopis) „Čtenářům na vysvětlenou“ Vladimíra Wolfa, jenž musel na popud trutnovského OV KSČ již o několik měsíců dříve opustit redakční radu Krkonoš. „*Wolf se s tím nechtěl smířit* (s nuceným odchodem z redakční rady, pozn. autora), *protože mu o tom nikdo neřekl, a proto napsal tenhle dopis, který si ředitel Správy přečetl a řekl: ‚Je to dopis čtenáře, tak otisknout.‘ Pak jsme dostali ultimátum od OV KSČ, že buď v těch třech tisících výtisků, které už byly ve Vrchlabí, ta*

31 SKALICKÝ, Bohumil. Komenský v našem kraji. *Krkonoše*, 1969, 2. ročník, č. 3, str. 28-31.

32 Uzávěrka čísla byla 15. 11. 1969.

33 Viz rozhovor s Jiřím Sehnalem, příloha č. 23.

34 Jiří Sehnal má navíc ve své soukromé sbírce dokonce celé původní číslo.

*stránka nebude, nebo číslo půjde do stoupy. A tak jsme udělali takovou schůzku – Klapkův (ředitel Správy KRNAP, pozn. autora) oblíbený nápoj byl Becherovka, náš ostatně taky, tak jsme nakoupili a každý vyfasoval pravítko a podložku. Večer jsme na to sedli a do rána vyřezávali. Z OV KSČ byli spokojeni, že si s námi tak zahráli. Ale stejně dál v každém čísle bylo něco, co jim vadilo.*³⁵

Wolf v dopisu mimo jiné napsal: *„Správou KRNAPu mi bylo sděleno, že na doporučení jistého činitele OV KSČ v Trutnově je má činnost v redakční radě neúnosná. Neúnosnost mého členství byla podepřena upozorněním, že v případě nerespektování tohoto doporučení by se vydavateli mohla jeho ediční činnost nepříjemně zkomplikovat. Tuto situaci nechci komplikovat v žádném případě. Chci však zcela otevřeně říci, že mi nikde a nikým nebylo sděleno, proč nemohu tuto čestnou funkci zastávat, že můj odchod nebyl v redakční radě vůbec projednán, a že ani vydavatel nedostal doporučení k vyřízení mého odchodu z OV KSČ písemně.*³⁶ Kvůli vyjmutí celého listu tak čtenář časopisu marně hledal dvě strany čísla, které dále kromě „Rubriky čtenářů“ obsahovaly také samotný obsah čísla, úvodní slovo Jiřího Sehnala³⁷ a pět krátkých zpráv – například „35 let krkonošské Horské služby“. Část „Rubriky čtenářů“ a krátkých zpráv se pak objevila dodatečně v následujícím čísle Krkonoš.

Vyřezání „nevhodného“ listu sice zachránilo vydání čtvrtého čísla v roce 1969, situace se ale zhoršovala dál. Na počátku roku 1970 se v Krkonoších objevil rámeček s textem, který na první pohled redakce neotiskla o své vlastní svobodné vůli: *„Nikdy není dobré, musí-li se o něčem psát dvakrát; o úvodníku to platí dvojnásob. Vzhledem k závažné chybě, které jsme se dopustili ve 4. č. 1969, neměli jsme jiného řešení, než odstranění 1. a 2. stránky časopisu, čímž odpadl nejen obsah 4. č. 1969, ale i úvodník, v němž jsme Vás informovali m. j. i o tváři časopisu v roce 1970. (...) S narůstajícími problémy a v důsledku některých chyb v naší práci přikročili jsme v naší redakci k některým opatřením; od 2. č. 1970 začne pracovat nová redakční rada, ustanovená začátkem tohoto roku, jejíž pracovní systém zaručuje, že ze strany redakce nedojde ke zpoždění ve vydávání jednotlivých čísel. Tím chceme vyjít vstříc i splnění socialistického závazku Východočeských tiskáren, které přislíbily, že dodrží plánovanou periodicitu jednotlivých čísel. Výtisk, který berete do rukou, je posledním ‚hříchem‘ naší práce...“*³⁸ Působení Jiřího Sehnala a řady jeho spolupracovníků se blížilo ke konci. Důvodem pro to byl jistě i viditelný nesouhlas redakce s normalizací, jak

35 Viz rozhovor s Jiřím Sehnalem, příloha č. 23.

36 WOLF, Vladimír. Čtenářům na vysvětlenou. *Krkonoše*, 1969, 2. ročník, č. 4, str. 2.

37 Místo pravidelného fejetonu Jiří Sehnal popisoval opoždění tisku časopisu a narážel na to, že čtenáři s novým číslem Krkonoš Vánoce nestráví. Polemizoval přitom s tím, že nemá smysl psát vánoční fejeton, který se ke čtenářům dostane několik týdnů po Vánocích.

38 REDAKCE. Jak v roce 1970? *Krkonoše*, 1970, 3. ročník, č. 1, str. 2.

dokládá otištěný vtip Vladimíra Renčina.³⁹ Sehnalovy fejetony se ještě objevily v úvodu čísel 1 až 3/1970, Vladimír Wolf pak po stejnou dobu (už jen jako přispěvatel) vydával v Krkonoších svoje texty. Skutečný nástup nové redakce se tak o několik měsíců opozdil. Jiří Sehnal se o svém odchodu z redakce dozvěděl po své dovolené: „*Klapka (ředitel Správy KRNAP, pozn. autora) dostal výpověď a vracel se zpět do dolů. To bylo nějak v červenci a my jsme v srpnu jeli s Klapkovými na dovolenou pod stan na Lipno. Já se tam pořád vrtěl a říkal, že teď je řada na mně. Ale Klapka tvrdil: ‚Neboj se, tobě nemají co vytknout, protože všechny věci, co tam byly, jsem dostal na triko já.‘ Tak jsem se ničeho nebál a vrátil se po dovolené do redakce. To bylo na konci léta v roce sedmdesát a novým ředitelem (Správy KRNAP, pozn. autora) byl jakýsi Veselý. Přivítal mě, protože nastoupil, když jsem byl pryč. A já pak seděl u stolu, když ke mně přišel nějaký člověk v baloňáku a pozdravil, nepozdravil, prohlížel si stůl a skříně. Zeptal jsem se ho: ‚Co tady hledáte? Kdo jste?‘ A on na to povídá: ‚No, představoval bych si tady lepší pořádek, ale doufám, že tak do měsíce tady bude všechno v pořádku a bude perfektně připravené to poslední číslo.‘ Tak jsem ze ho zeptal: ‚A vy jste kdo?‘ A on na to: ‚My se ještě setkáme.‘ A šel k tomu Veselému. Tam už jsem slyšel, jak chrastily skleničky. On pak odešel bez pozdravu a za mnou přišel Veselý a řekl: ‚Tak to je tvůj nástupce.‘ Tak jsem se ptal jaký nástupce a on říká: ‚Na tvou židli.‘ Znovu jsem se ptal: ‚A já budu teda dělat co?‘ ‚Půjdeš k lopatě,‘ řekl takhle natvrdo Veselý.⁴⁰ Neznámý muž v „baloňáku“ byl nový nastupující šéfredaktor Krkonoš František Janalík. Poslední číslo časopisu pod vedením Jiřího Sehnala 3/1970 vyšlo s uzávěrkou 14. srpna 1970.⁴¹*

2.2 Nástup nové redakce pod vedením Františka Janalíka

Číslo 4/1970 vyšlo pod vedením nového šéfredaktora Františka Janalíka a jeho uzávěrka byla 13. listopadu 1970.⁴² Jiří Sehnal na předání šéfredaktorské pozice Krkonoš vzpomíná: „*Janalík přišel 15. října se slovy: ‚No já nevím, ty už tady stejně jen tak sedíš, tak já bych mohl začít pracovat, vždyť je ti to už jedno, tak čtrnáct dní budeš mít volno.‘ Tak jsem vytáhl všechny šuplíky, vytřené hadříkem, a on úplně zjihnul a ptal se, kde jsou všechny fotografie, příspěvky a vlastně celé číslo. Já povídám: ‚Nezlob se na mě, ale když jsem přišel, začínal jsem přesně s takhle čistým stolem, tak si to holt zkusíš taky.‘ On šel za Veselým (tehdy novým ředitelem Správy KRNAP, pozn.*

39 Viz příloha č. 5.

40 Viz rozhovor s Jiřím Sehnalem, příloha č. 23.

41 Redakční rada 3/1970: Miloslav Bartoš; RNDr. Jan Čeřovský, CSc.; Ing. Josef Fanta, CSc.; Miloš Gerstner; Miroslav Hladík (zástupce redaktora), Marie Kubátová, Vlastimil Pilous, Ing. Vladimír Šatný; Otokar Štětka; prom. biol. Jan Štursa, Ing. Václav Veselý; grafická úprava Jiří Sehnal.

42 Redakční rada 4/1970: Miroslav Hladík (zástupce redaktora), Emil Flégl, Miroslav Kubát, Ing. Vladimír Mimra, Bedřich Sedlák, Otokar Štětka, prom. biol. Jan Štursa, prom. pedagog Jiří Švec, Miloslav Zavoral, Zdeněk Žák, grafická úprava František Janalík.

autora), *tam zase cinkly skleničky a pak přišli s tím, že už tu nic nemám a můžu se sebrat. Takže jsem odešel 15. října. Bylo to trochu komediální nebo teatrální, ale mně bylo 26 a byl jsem rebel.*⁴³

V prvním čísle vedeném Františkem Janalíkem se neobjevil žádný úvodník, ani fejeton. Našli bychom v něm ale článek k výročí úmrtí J. A. Komenského.⁴⁴ Právě tak můžeme porovnat příspěvek tento s příspěvkem z čísla 3/1969 (viz kapitola 1.2.2). Oba články navazují na výročí 300 let od úmrtí Komenského, které připadlo na rok 1970. Na konci roku 1970 se ale čtenář dočetl: *„Rok Jana Amose Komenského, vyhlášený mezinárodní organizací Unesco k 300. výročí smrti ‚učitele národů‘, stal se kulturnímu světu příležitostí, aby si připomněl význam tohoto velikého Čecha pro světovou pedagogiku, ale v dané mezinárodní situaci i pro úsilí o světový mír.*” Článek tak začínal již v jiném duchu než před rokem. Pojednával pak o pobytu Komenského v Podkrkonoší, zmínil i Komenského cesty do Anglie nebo Holandska. Příspěvek, který uvedl i řadu filosofů (Angličan Bacon Verulámský nebo *„obdivovaný italský komunistický myslitel”* Tomáš Campanella), měl však zcela jasné normalizační vyznění: *„Nelze v krátkém článku rozvádět skutečnost, jak moderně, ba revolučně domýšlí Komenský výchovný význam fyzické práce pro harmonický i duševní růst mladého člověka a jak je přímo předpokladem pro vytvoření zdravé společenské morálky, takže neměl daleko k Marxovu rozpoznání, že rozpor mezi fyzickou a duševní prací je záležitost společenské skladby a bude odstraněn až v socialismu.*”⁴⁵ V textu došlo i na připomínku toho, že Komenského obdivují pedagogové sovětské či z NDR. Článek doplnily ilustrace.

Zajímavé bylo i složení krátkých zpráv. Nadále se sice objevovaly velmi krátké zprávy ze Švýcarska (školení Horské služby, počet lavinových neštěstí v Alpách), větší prostor byl ale oproti prvním číslech časopisu v roce 1968 věnován úspěchům Sovětského svazu: *„Na úseku ochrany fauny bylo v Sovětském svazu dosaženo mimořádných úspěchů. Občanská válka ještě neskončila a přesto již bylo na přímý pokyn V. I. Lenina započato se zřizováním rezervací...*”⁴⁶ S nástupem šéfredaktora Janalíka také mnohem větší část otiskovaných fotografií (než do té doby) začaly tvořit motivy zvěře v přírodě.

Od roku 1969 se v Krkonoších objevovaly pravidelně karikatury a kresby Vladimíra Renčina, v menší míře například Vladimíra Jiránka. V čísle 4/1970 se ale neobjevila karikatura vůbec žádná. Kresby se do časopisu v následujícím roce vrátily, jejich autory ale byli Dušan Motyčka, Vladimír Vít, později další. Od čísla 4/1971 byl více než dvě desítky let pravidelným

43 Viz rozhovor s Jiřím Sehnalem, příloha č. 23.

44 PROCHÁZKA, Jaroslav. Vlčické symposion. *Krkonoše*, 1970, 3. ročník, č. 4, str. 14 -15.

45 Tamtéž.

46 MILES, Petr. Ochrana a zvyšování stavu zvěře v SSSR. *Krkonoše*, 1971, 4. ročník, č. 1, str. 3.

ilustrátorem časopisu Jiří Winter, známý pod pseudonymem Neprakta.

V časopisu se začaly objevovat články týkající se dějin KSČ či dělnického hnutí – „Mezinárodní sraz proletářské družby v Krkonoších“⁴⁷, „Odboj zajatců a zahraničních dělníků na Vrchlabsku“⁴⁸, dvoustránka k 25. výročí Vítězného února: článek „Únorové dny na Vrchlabsku“.⁴⁹ A právě u připomínky únorových dní v roce 1948 Krkonoše popisovaly, jak „továrník Menšík, pasovaný ještě císařem Josefem do stavu rytířského, se nechce vzdát svých tkalcoven... potomci Katze usilují o navrácení Prahy. V továrnách jsou však silné organizace KSČ, které mají velký vliv na usměrňování názorů zaměstnanců. Tak například v závodě Praga... se členové strany rozhodují: za žádnou cenu nepřipustit navrácení továrny do soukromých rukou.“⁵⁰ Text doplnila fotografie jednotek lidových milicí při oslavách 1. května 1949 na náměstí ve Vrchlabí a k tomu podtitulky dvoustranného příspěvku nesly hesla „Situace se přiostrhuje“, „Dny plné naděje“, „Lid začíná vládnout“, „Vznik jednotek LM“ (Lidových milicí, pozn. autora).

Je ale třeba zdůraznit, že vedle zmíněných článků připomínajících vládnoucí stranu a dělnickou třídu, časopis publikoval například krátkou zprávu o cestě členů Horské služby do Skandinávie a o tamním navázání spolupráce s horskými službami v Norsku a Švédsku.⁵¹ Informoval i o počtu národních parků v Kanadě, o nehodách v rakouských Alpách nebo o novém odvětví horolezectví „boulderingu“, které se začínalo rozvíjet v USA.⁵² V kontextu ostatních článků se poměrně nečekaně objevil i krátký příspěvek Františkánské úly, který vypovídal o vysoké umělecké hodnotě včelích úlů z bývalého františkánského kláštera v Hostinném a připomínal jejich náboženský charakter (narození Páně, korunovace P. Marie, Nejsvětější Trojice, svatý František z Assisi, Jan Křtitel, sv. Ambrož – patron včelařů).⁵³

Po odchodu Jiřího Sehnala došlo k poklesu grafické úrovně časopisu a vůbec grafické nápaditosti. Postupně se ale i v nově vedených Krkonoších začaly objevovat hodnotné ilustrace, například od Heleny Zmatlíkové.⁵⁴ Kvalitní fotografie byly součástí Krkonoš v různé míře vždy. Zajímavé je pozorovat také zpracování vánoční tematiky, ale tomu se věnuje samostatná kapitola 5.2.

47 FLÉGL, Emil. Mezinárodní sraz proletářské družby v Krkonoších. *Krkonoše*, 1971, 4. ročník, č. 2, str. 10-11.

48 FLÉGL, Emil. Odboj zajatců a zahraničních dělníků na Vrchlabsku. *Krkonoše*, 1971, 4. ročník, č. 3, str. 4-7.

49 STRAUCHOVÁ, Květa. Únorové dny na Vrchlabsku. *Krkonoše*, 1973, 6. ročník, č. 1, str. 2-3.

50 Tamtéž.

51 HLADÍK, Miroslav. Horská služba ve Skandinávii. *Krkonoše*, 1971, 4. ročník, č. 4, str. 2.

52 Nesignováno. Ze zahraničí. *Krkonoše*, 1973, 6. ročník, č. 1, str. 5.

53 ŠOLCOVÁ, Libuše. Františkánské úly. *Krkonoše*, 1973, 6. ročník, č. 3, str. 5.

54 *Krkonoše*, 1972, 5. ročník, č. 4, str. 30-31.

V posledním čísle roku 1972 redakce časopisu uveřejnila upozornění, že se vzrůstajícím zájmem o časopis i vzhledem k blížícímu se 10. výročí vzniku KRNAPu se počátkem nového roku 1973 Krkonoše promění ze čtvrtletníku na dvouměsíčník.⁵⁵

2.2.1 Několik pohledů do nového dvouměsíčníku

Ve třetím čísle Krkonoš s novou periodicitou se objevily výsledky dotazníkového průzkumu mezi návštěvníky KRNAPu, který mohl částečně naznačit i cílovou skupinu případných čtenářů časopisu. Podle výzkumu přijíždělo do vrcholové oblasti západních Krkonoš 37,8 % turistů z Východočeského kraje; 30,8 % z hlavního města Prahy; 10 % ze Středočeského kraje; 9,4 % ze Severočeského kraje a 12 % z ostatních krajů republiky.⁵⁶ O turistice a vůbec o využití Krkonoš referovaly i další články, jako například „Rozvoj Krkonoš společnou věcí všech“, který napsal místopředseda vlády ČSSR a předseda vládní komise pro komplexní rozvoj oblasti Krkonoš Štěpán Horník. V textu se odvolával na usnesení vlády z 12. 4. 1972, kde se mluvilo o problematice rekreace v Krkonoších i o životních podmínkách tamních obyvatel. Horník psal o „*uvědoměném a plánovitém realizačním procesu výstavby*“.⁵⁷ Rada Východočeského krajského národního výboru tehdy dostala za úkol vytvořit koncepci rozvoje Krkonoš až do roku 1990. Vláda také nechala zřídit Vládní komisi pro komplexní rozvoj Krkonoš. „*V současné době, při uvolňování pohraničního styku pro občany Německé demokratické republiky a Polské lidové republiky, je nutno počítat s tím, že se i odtud bude počet návštěvníků zvyšovat,*“ odhadoval vývoj turismu Horník v roce 1973.⁵⁸ Podle místopředsedy vlády však Krkonoše byly tehdy občansky špatně vybavené a nedostávalo se ani ubytovacích a stravovacích zařízení. Vláda pak podle jeho slov na komplexní rozvoj Krkonoš vyčlenila mnohamilionové částky. Ministerstvo zahraničního obchodu také jednalo s polskými stavebními organizacemi o projektech společného zájmu. Krkonoše měly sloužit především „*pro rekreaci a výchovu našich pracujících a zachování toho nejcennějšího pro další generaci*“.⁵⁹ Na turistiku a využití hor se v časopisu Krkonoše v této době nahlíželo i z ekologického hlediska, jak dokazuje příspěvek o závodech motocyklů v Krkonoších.⁶⁰

Mezi příspěvky čísla 4/1973 bychom našli informace o slavnostní schůzi ROH pracovníků

55 REDAKCE. Milí čtenáři. *Krkonoše*, 1972, 5. ročník, č. 4, str. 4.

56 BĚLOCHOVÁ Irena; FANTA, Josef. Dotazníkový průzkum mezi návštěvníky Krkonošského národního parku. *Krkonoše*, 1973, 6. ročník, č. 3, str. 10-11.

57 HORNÍK, Štěpán. Rozvoj Krkonoš společnou věcí všech. *Krkonoše*, 1973, 6. ročník, č. 4, str. 2-3.

58 Tamtéž.

59 Tamtéž.

60 REDAKCE. Názory našich čtenářů na pořádání Šestidenní v Krkonoších. *Krkonoše*, 1973, 6. ročník, č. 3, str. 20-21.

Správy KRNAP, která proběhla při příležitosti oslav 10. výročí vzniku KRNAPu. Následovala dvoustrana věnovaná historii KSČ v krkonošském pohraničí. Objevil se i článek, který tvoří pomyslnou tematickou kontinuitu s vůbec prvním číslem Krkonoš v roce 1968 – tímto spojníkem je příspěvek k 60. výročí tragického úmrtí Bohumila Hanče a Václava Vrbaty při závodě na 50 km po hřebenech Krkonoš 24. března 1913.⁶¹ Jak jsem zmiňoval již v kapitole 1.2.1, prolíná toto téma časopis střídavě po celou dobu jeho existence. Text v roce 1973 citoval několik historických materiálů. O obou aktérech tragédie hovořil s velkým respektem a ačkoliv je na dalších stranách obklopen ideologickými články, sám nebyl dobou vzniku poznamenán. Tento slavný krkonošský příběh si tak uchoval podobu, v níž by mohl být publikován i dnes. Článek doplnily fotografie obou mužů.

V pátém čísle v roce 1973 první článek časopisu na dvoustraně informoval o dějinách dělnického hnutí v západních Krkonoších, v čísle 6/1973 pak ve stejné formě najdeme dokončení článku z minulého čísla. A právě v šestém čísle se můžeme zastavit i u složení rubriky Krátké zprávy. Tu tehdy tvořily zprávy z Bulharska, Itálie, Slovinska, NDR, Maďarska, Polské lidové republiky, Sovětského svazu a jedna zpráva se týkala mezinárodního festivalu turistických filmů a plakátů v jižní Francii, kterého se zúčastnilo i Československo.⁶² Vzhledem k nastíněnému obsahu čísel v roce 1973 působil poměrně neobvykle článek o sochařství, který sice z hlediska kulturních památek (ale přesto) upozorňoval na sochy svatých ve Vrchlabí nebo Jilemnici. Textu náležela celá dvoustrana a doplnily ho čtyři fotografie. Na konci článku ale přece jen stálo několik řádků o jiných památkách „*tohoto druhu*“, mezi něž patřily například pamětní desky na domech spojených s činností KSČ.⁶³

Velice důležitou a pevnou složkou časopisu Krkonoše byly od počátku články o živé i neživé přírodě nejen Krkonoš. Takové příspěvky se ale bez přerušení a zásadních obsahových změn objevovaly v časopisu vždycky. Více proto jejich vývoj v této kapitole sledovat nebudu.

2.3 Náklad, prodej a další dostupné údaje v 70. a 80. letech

I přesto, že jsem se náklad časopisu Krkonoše a další související údaje snažil zjistit z několika pramenů, úspěšný jsem byl nakonec pouze u jednoho věrohodného zdroje, kterým byly ročenky Správy KRNAP. Ale ani redakce Krkonoš, ani Knihovna Krkonošského muzea patřící pod Správu KRNAP nemají kompletní řadu těchto ročenek archivovanou. Navíc ne v každé ročence byly informace o nákladu apod. uvedeny. V této kapitole tak mohu uvést až to, že v roce 1977 byl

61 KUČERA, Zdeněk. 60 let od smrti Hanče a Vrbaty. *Krkonoše*, 1973, 6. ročník, č. 4, str. 8-9.

62 HLADÍK, Miroslav. Tourfilm 73. *Krkonoše*, 1973, 6. ročník, č. 6, str. 4.

63 ŠOLCOVÁ, Libuše. Kulturní památky 5 – sochařství. *Krkonoše*, 1973, 6. ročník, č. 6, str. 18-19.

zvýšen náklad Krkonoš z 5 500 na 11 000 výtisků.⁶⁴ Údaje tehdy v ročence doplňovala tabulka, kterou uvádím jako přílohu č. 3.

V ročence pro rok 1978 redakce oznamovala, že se kvůli neustále se zvyšující poptávce chystá pro rok 1979 časopis vydávat v nákladu 13 000 kusů.⁶⁵ Tak se také skutečně stalo, když v roce 1979 vyšlo ve zvýšeném nákladu 13 000 kusů všech dvanáct čísel časopisu.⁶⁶ I když o tom totiž překvapivě žádná ročenka neinformovala, od ledna 1978 začaly Krkonoše vycházet jako měsíčník.⁶⁷

V roce 1982 dostali s ohledem na patnáctiletou činnost časopisu Krkonoše šéfredaktor časopisu a kolektiv redakce čestná uznání ministra kultury ČSSR za záslušnou kulturně politickou, odborně vzdělávací činnost a za popularizaci Krkonošského národního parku. Tehdy společná ročenka pro roky 1982 a 1983 přinesla i velmi zajímavou tabulku o nákladu, odběru nebo prodeji Krkonoš (viz příloha č. 4). Více informací k tomuto období připojit bohužel nemohu.

3 Návrat některých autorů (z 60. let) a agenda na konci 80. let.

3.1 Pozvolná změna společenského klimatu, stejný šéfredaktor

Návrat přispěvatelů, kteří Krkonoše opustili v roce 1970 a kteří se do časopisu znovu vrátili na konci 80. let, mohl v zásadě umožnit dvě věci. První z nich byl společenský vývoj a nárůst míry tolerance, se kterou režim některé zakázané či přinejmenším „problematické“ autory nechal publikovat. Druhým důležitým faktem (platným i dnes) bylo to, jaké spolupracovníky si šéfredaktor časopisu volil a vyhledával.

Důležitou změnou pro země socialistického bloku bylo 11. března 1985 zvolení Michaila Gorbačova generálním tajemníkem ÚV KSSS. A to i přesto, že se československá vláda snažila změnám, které Gorbačov v Sovětském svazu začal prosazovat, bránit. I v časopisu Krkonoše se v roce 1986 objevila fotografie amerického prezidenta Ronalda Reagana právě s Michailem Gorbačovem. Oba představitelé sedí u stolu a za nimi visí sovětská a americká vlajka. Text připojený k fotografii sice vysvětloval, že Sovětský svaz je dlouholetý mírotvůrce a že se zatím

64 ŠATNÝ, Vladimír; BĚLOCHOVÁ, Irena. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1977*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1978. 122 str. ISBN neuvedeno.

65 ŠATNÝ, Vladimír; BĚLOCHOVÁ, Irena. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1978*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1979. 172 str. ISBN neuvedeno.

66 ŠATNÝ, Vladimír; BĚLOCHOVÁ, Irena. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1979*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1980. 112 str. ISBN neuvedeno.

67 Viz například knihovna Krkonošského muzea v Jilemnici.

ještě „*vinou agresivních imperialistických kruhů nepodařilo vybudovat svět zbavený válečné hrozby.*“⁶⁸ Přesto je z článku i jeho samotného zařazení do jinak regionálního časopisu možné pozorovat pozvolnou změnu společenského klimatu.

Jak vyplývá z rozhovorů, které jsou obsaženy v této práci (viz kapitola 6), snažil se šéfredaktor František Janalík o to, aby „jeho“ časopis měl co nejlepší úroveň. Sám se dokázal přizpůsobit změnám doby a dokázal také lidi, kteří kdysi kvůli jeho příchodu z časopisu odešli, přesvědčit, aby se znovu na Krkonoších podíleli. Graficky se pak od roku 1988 například na Krkonoších znovu podílel Jiří Sehnal, jehož odchod z Krkonoš v roce 1970 byl poměrně emotivní. Ke svému návratu v roce 1988 uvedl: „*Janalík mi tehdy zavolal a povídal: ‚Tož Juro, čo bolo, to bolo. My jsme tady měli takovou poradu a rozhodli jsme se tě rehabilitovat. Ale finančně tě rehabilitovat nemůžeme, protože nemáme peníze. Tak ti nabízím, jestli bys nechtěl dělat externě grafiku. Přijed' do Vrchlabí a domluvíme se.‘ Tak jsem přijel a když jsem vstoupil do dveří, tak zvolal: ‚Juro!‘, objal mě jako v ruských filmech.*“⁶⁹

Od roku 1988 znovu začal v časopise (rovněž po více než 18 letech) publikovat Vladimír Wolf. Právě ten Vladimír Wolf, který musel na konci 60. let opustit redakční radu Krkonoš a kvůli jehož příspěvku se na pokyn OV KSČ v roce 1969 z vydaného nákladu čtvrtého čísla ročníku muselo vyřezat v souhrnu zhruba 3000 listů (viz kapitola 2.1). Od roku 1986 psala do časopisu znovu i spisovatelka Marie Kubátová.

3.2 Posílení přírodní tematiky – důraz na ekologii

Časopis Krkonoše byl vždy z velké části časopisem přírodovědným. Již v jeho prvních číslech se objevovaly příspěvky týkající se ochrany přírody. Silný důraz na ekologii je ale možné v časopise pozorovat v druhé polovině 80. let.

Podle státních dokumentů vrcholila devastace životního prostředí v Československu v letech 1983-1984. Oficiální místa se však skutečný stav věcí snažila tajit. I když mnozí lidé na vlastní kůži mohli pocítit, že všechno není v pořádku, kvůli malé informovanosti netušili, jak vážný je rozsah škod a jak nebezpečný je například současný stav ovzduší pro jejich zdraví.

I když se například Charta 77 již od počátku 80. let snažila různými dokumenty upozorňovat na neutěšený stav životního prostředí v Československu, oficiální média vládnoucí orgány silně omezovaly. Ještě v říjnu roku 1986 přistoupilo federální ministerstvo vnitra k tomu, že některé

68 Fotografie doplňovala text: Nesignováno. Významné dny: Mír a bezpečnost. *Krkonoše*, 1986, 19. ročník, č. 7, str. 2.

69 Viz rozhovor s Jiřím Sehnalem, příloha č. 23.

informace týkající se životního prostředí prohlásilo za tajné.⁷⁰ Silná cenzura stavu životního prostředí se v Československu projevila na přelomu dubna a května 1986, kdy na ČSSR dopadly následky havárie jaderné elektrárny v Černobylu. Kromě občanů států jako Spolková republika Německo či Rakousko byli o radioaktivitě na území své vlasti dobře informováni například Poláci. Polský rozhlas již 29. dubna informoval o zvýšení radioaktivity a radil občanům, jak se v nastalé situaci chovat. V Polsku byl omezen prodej mléka a rozdělovaly se i medikamenty pro děti. Oproti tomu se československá veřejnost z médií o havárii dozvěděla rovněž 29. dubna, ale o „*mírně zvýšené radioaktivitě*” na území Československa informovala ČTK až 5. května 1986.⁷¹

S příchodem Gorbačovových reforem v SSSR ale k výrazným změnám v Československu nedošlo a očekávaný zlom nenastal ani ve vývoji stavu životního prostředí. K velmi špatné ekologické situaci se začaly množit petice od roku 1987, první demonstrace za řešení nejpalčivějších ekologických problémů pak proběhly v roce 1989. Nejaktivněji lidé protestovali v nejpostiženějších severních Čechách.

Československé místní úřední orgány začaly postupně chápat neudržitelnost situace a připustily určitou diskuzi. Nejvyšší státní orgány však dialog o ekologii nepřipustily až do poslední chvíle své moci.

3.2.1 Pohled občanů na ekologii v ČSSR

Vrátíme-li se před rok 1989, zjistíme, že nálada mezi občany aktivitám ekologických hnutí příliš nenahrávala. Ústav pro výzkum kultury v roce 1972 provedl průzkum, v kterém dotazovaní odpovídali na otázku, jak jsou spokojeni s okolím svého bydliště z hlediska čistoty ovzduší, vody, z hlediska dostatku zeleně a z hlediska hladiny hluku. Spokojenost vyjádřilo 73 % občanů, nespokojenost 26 % a 1 % dotazovaných neumělo na otázku odpovědět. 30 % respondentů si dokonce myslelo, že se životní prostředí za uplynulých 5 let zlepšilo a 32 % zastávalo názor, že se nezměnilo. Vzhledem k tomu, že se ve skutečnosti stav životního prostředí ve zmiňované době výrazně zhoršil, dnešního pozorovatele výsledky mínění občanů pravděpodobně překvapí. Je ale potřeba si uvědomit, že státní propaganda poškozování životního prostředí připouštěla jen minimálně a snažila se negativní zprávy eliminovat. Navíc obecně v české společnosti byla ekologie až na okraji zájmu.⁷²

70 VANĚK, Miroslav. *Nedalo se tady dýchat*. Praha: Maxdorf, 1996. 170 str. ISBN 80-85800-58-6.

71 VANĚK, Miroslav. *Veřejné mínění o socialismu před 17. listopadem 1989 : analýza výsledků výzkumů veřejného mínění prováděných ÚVVM od roku 1972 do roku 1989*. Praha: Maxdorf, 1994. 59 str. ISBN 80-85800-10-1. Str. 82.

72 VANĚK, Miroslav. *Nedalo se tady dýchat*. Praha: Maxdorf, 1996. 170 str. ISBN 80-85800-58-6.

3.2.2 Ekologie v Krkonoších

Časopis Krkonoše se od počátku své existence snažil ve větší či menší míře upozorňovat na jedinečnost přírodní krásy nejvyššího českého pohoří a potřebu tuto přírodu chránit. Právě v druhé polovině 80. let byl ale požadavek na ekologické chování lidí v časopise cítit velmi silně. Vyčíst to můžeme například ze srpnového čísla roku 1986. Už úvodník s názvem „Právo na ochranu přírody“ končí slovy: „...je však více než zapotřebí, aby nový zákon o státní ochraně přírody, který umožní řešit naléhavé problémy současnosti, začal platit co nejdříve.“⁷³ A hned na následující druhé straně vyšly články „Čin pro Krkonoše“ (budování nové čistící stanice odpadních vod ohrozilo vzácnou louku v údolí řeky Jizerky, a došlo proto k záchranné akci ochranářů a přenosu jedinečných rostlin i drobných živočichů na náhradní nově vytyčené místo)⁷⁴, „Zeleň i pro vás“ (snaha zlepšit životní prostředí měst a obcí)⁷⁵, „Nová chráněná území“⁷⁶, „Jak je ohrožena květina Krkonoš?“ - kde Jan Štursa napsal: „Proti celému souboru imisních vlivů však již naprosto nevystačíme s klasickými formami ochrany rostliny...“⁷⁷ Celá další strana je pak věnována zalesňování.⁷⁸

Ve shrnutí se dá říci, že ačkoliv si společnost pozvolna na konci 80. let začínala uvědomovat, že v Československu dochází k značnému poškozování životního prostředí, ačkoliv si to uvědomovala i československá vláda, v časopise Krkonoše se tehdy redaktoři a další přispěvatelé nebáli problémy životního prostředí v Československu pojmenovat a jak vyplývá i z některých článků, fyzicky se na záchraně přírody podílet.

4 Situace po roce 1989, změna názvu a rozšíření obsahu

4.1 Období 1989-1993

V mnoha tištěných i jiných médiích se po Sametové revoluci v roce 1989 vyměnili šéfredaktoři či jiní výše postavení pracovníci médií. Souviselo to především s jejich prorežimním působením. V Krkonoších však na místě šéfredaktora nadále zůstal František Janalík⁷⁹, který do

73 PILAŘOVÁ, Eliška. Právo na ochranu přírody. *Krkonoše*, 1986, 19. ročník, č. 8, str. 1.

74 Nesignováno. Čin pro Krkonoše /Záchrana ohrožené orchideje/. *Krkonoše*, 1986, 19. ročník, č. 8, str. 2.

75 PILAŘOVÁ, Eliška. Zeleň i pro vás. *Krkonoše*, 1986, 19. ročník, č. 8, str. 2.

76 VANĚK, Jan. Nová chráněná území. *Krkonoše*, 1986, 19. ročník, č. 8, str. 3-4.

77 ŠTURSA, Jan. Člověk a ohrožená příroda: Jak je ohrožena květina Krkonoš? *Krkonoše*, 1986, 19. ročník, č. 8, str. 6-7.

78 LOKVENC, Theodor. Pomocník při zalesňování: Vrba laponská. *Krkonoše*, 1986, 19. ročník, č. 8, str. 8-9.

79 Složení redakce (informace z čísla 11/1990). Šéfredaktor: František Janalík; redaktoři: Eliška Pilařová, Přemysl

časopisu nastoupil v roce 1970 (viz kapitola 2.2, dále viz příloha č. 23). Z pozice zástupce šéfredaktora sice odešel v polovině roku 1990 Čestmír Klos, to ovšem bylo z jiných důvodů než kvůli angažovanosti pro minulý režim. Pozice zástupce šéfredaktora pak v roce 1994 zanikla.

Grafická úprava, názvy či umístění rubrik si v roce 1990 zachovaly kontinuální podobu, a tak by čtenář na první pohled rozdíl mezi čísly z let například 1987 a 1990 nezpozoroval. Navíc se zprvu vzhledem k předstihu přípravy čísel ani výrazné změny listopadu a prosince 1989 nestihly projevit, jak dokládá nejen vzpomínka na dělnické hnutí z prosince 1989,⁸⁰ ale i úvodník z ledna 1990, kde František Janalík cituje jednání XVII. sjezdu KSČ, který označil „ochranu a tvorbu životního prostředí jako... neoddělitelné složky základního předpokladu socialistické péče o člověka“.⁸¹ Šéfredaktor se věnuje i 15. plenárnímu zasedání ÚV KSČ. Je ale třeba zdůraznit, že úvodník se týká výhradně péče o přírodu. A i když se ještě v číslech 12/1989 a 1/1990 důsledky revoluce neprojevily přímo, výrazněji ideologické příspěvky (jako například v 70. letech) se už neobjevily. Při podrobnějším zkoumání obsahu dalších čísel z roku 1990 ale samozřejmě rozdílů vůči dosavadní obsahové podobě Krkonoš najdeme.

Například z úvodního tříjazyčného resumé každého čísla časopisu zmizela ruština (i když až v čísle 6/1990).⁸² Logicky se přestaly objevovat informace související s padlým totalitním režimem (činnost KSČ, dělnického hnutí apod.). Krkonoše měly vždy barevnou obálku, ale vnitřní strany časopisu byly černobílé, někdy ozvláštněné jiným jednobarevným odstínem. V roce 1990 se objevily první pokusy o tisk barevných fotografií na vnitřní stranu časopisu.⁸³ Zásadní novinkou byly také informace z náboženské oblasti, příkladem takové zprávy byla návštěva papeže Jana Pavla II. v Československu.⁸⁴ Krátký text doplnila fotografie s dalšími církevními představiteli.

Další změnu v ideovém obsahu časopisu avizuje i článek v rubrice Na návštěvě, tentokrát s tenistkou Martinou Navrátilovou. Autorka příspěvku Eliška Pilařová v textu připomíná, že se o slavné české sportovkyni v minulosti psát nesmělo.⁸⁵

I když se v Krkonoších objevila řada nových témat, příroda měla podobně jako v minulosti v časopisu výrazné postavení – na počátku 90. let ale přece jen ne tak silné, jako například v době

Koldovský; grafická úprava: Vlasta Tvrďá; redakční sekretářka: Eva Šimůnková. Redakční rada: Jiří Antoš, ing. Jan Duha, František Jirásko, ing. Čestmír Klos, Jaroslav Koldovský, Miroslav Kubát, Jan Zámeš.

80 KUBÁT, Miroslav. Zajímavosti - Významné výročí. *Krkonoše*, 1989, 22. ročník, č. 12, str. 21.

81 JANALÍK, František. Péče o přírodu - věc celé naší společnosti. *Krkonoše*, 1990, 23. ročník, č. 1, str. 1.

82 Redakční uzávěrky čísel na počátku 90. let bohužel uváděny nebyly.

83 I když speciální vložené barevné přílohy se objevily už v číslech 8/1988; 6/1989.

84 Nesignováno. Na každém šprochu: Návštěva papeže Jana Pavla II. *Krkonoše*, 1990, 23. ročník, č. 8, str. 2.

85 PILAŘOVÁ, Eliška. Na návštěvě s Martinou Navrátilovou. *Martina z Martinovky*. *Krkonoše*, 1990, 23. ročník, č. 8, str. 24-25.

příchodu Františka Janalíka do redakce, kdy téma přírody bylo bezesporu méně konfliktní než témata společenská.

S příchodem svobody slova se ale také postupně začaly projevovat změny hospodářské. Ty už pro časopis příjemné nebyly, ba naopak: „*Několikrát se uvažovalo, že Správa časopis zruší. Ale nakonec žádný podobný časopis si na sebe nevydělá. Hledaly se nové cesty financování. Vznikl například systém, kdy si formou inzerce jednotlivé obce a města začaly kupovat stránky. I to se ale dalo udělat hezky, například seriálem o tom, co je kde nového. Když taková inzerce nedostačovala, oslovily jsme jednotlivé firmy a udělala se křížovka, kterou si platily.*“⁸⁶ Novou hospodářskou situaci odráží shrnutí v ročence Správy KRNAP: „*V roce 1990-1991 bylo vydávání časopisu Krkonoše ovlivňováno jako u jiných zájmových periodik v ČSFR novými podmínkami tržního hospodářství, které se projevovalo především sníženým odbytem časopisu. Úbytek tržeb bylo nutné nahrazovat sponzorstvím a inzercí, což částečně ovlivňovalo i obsah časopisu. Postupně byla vyhrazena plocha reklamě a inzercí, byly uveřejňovány některé materiály týkající se ochrany přírody a životního prostředí za sponzorství ministerstva životního prostředí, České státní pojišťovny a České státní spořitelny. (...) Rovněž tak byla připravena díky finanční spolupráci městských a obecních úřadů rubrika Ze života měst a obcí, která zároveň s dalšími uveřejňovanými materiály měst a obcí přispěla k tematickému zpestření obsahu.*“⁸⁷ Vznikly také plány na rošíření obsahu časopisu Krkonoše o oblast Podkrkonoší, polskou část Krkonoš, východní část Jizerských hor a Český ráj přiléhající ke krkonošské oblasti. Kvůli ekonomickým problémům redakce musela v roce 1991 snížit počet stran v některých číslech. Problémy měl časopis i s distribucí, protože vznikala nová prodejní síť.

Snížení počtu stran (stejně jako v přechodím roce) následovalo i u šesti čísel ročníku 1992. Časopis výrazně (vůči 80. letům) snížil také náklad (viz kapitola 4.4). Jeden z možných důvodů poklesu nákladu komentuje v rozhovoru i Eliška Pilařová: „*Jednu dobu se některé body z obsahu časopisu začaly tisknou i na jeho obálku, proti tomu se ale ohradili čtenáři. Tehdy byla móda vědět, co je uvnitř časopisu, ale pochopili jsme, že si ho lidé kupují mimo jiné kvůli fotografiím. Kvůli přítiskům s obsahem najednou klesl odbyt.*“⁸⁸

Pro existenci časopisu bylo také nutné pravidelné otiskování reklamní inzerce. V časopise se začaly objevovat články z oblasti Podkrkonoší, Jizerských hor i z polské strany Krkonoš a

86 Viz příloha č. 24: Rozhovor s Eliškou Pilařovou.

87 PETŘÍKOVÁ, Hana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1990 - 1991*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1992. ISBN 80-901384-0-3. Str. 106.

88 Viz rozhovor s Eliškou Pilařovou, příloha č. 24.

Jizerských hor.⁸⁹

Vzhledem k výsledkům čtenářské ankety z roku 1992 se redakce Krkonoš v ročníku 1993 rozhodla pravidelně publikovat materiály týkající se Jizerských hor. Články vznikaly ve spolupráci s CHKO Jizerské hory a libereckým muzeem. Časopis byl v tomto roce velmi závislý na inzerci, protože ho finančně přestalo podporovat ministerstvo životního prostředí a chystané ukončení spolupráce oznámily i Česká spořitelna a.s. a Česká pojišťovna. Redakce měla problémy i s První novinovou společností, která neplnila své závazky a to vedlo k problému s distribucí.

4.2 Období 1994-2001

V roce 1994 se nezměnil náklad ani cena časopisu. Změnil se ale šéfredaktor. Františka Janalíka, který funkci opustil ze zdravotních důvodů, vystřídala Zdeňka Flousková (v redakci působila od roku 1991). Změnil se i grafík Krkonoš a snížil počet redaktorů. Při přípravě časopisu se začalo užívat počítačového zpracování textů, což zkrátilo výrobní lhůtu. Města i obce se nadále finančně podílely na výrobě časopisu.

K velké grafické proměně Krkonoš došlo v roce 1995, kdy se kromě nové grafické úpravy začal používat kvalitnější papír. V důsledku toho cena časopisu vzrostla. Zpracování sazby kompletně přešlo na počítače Apple Macintosh. Kvůli stálým problémům s distribucí redakce navázala kontakt s novými dvěma distributory. Kromě krkonošských obcí se finančně na vzniku Krkonoš podílely i okresní úřady v Liberci a Jablonci nad Nisou. Zvláštním příspěvkem podpořilo časopis i ministerstvo životního prostředí.⁹⁰ V tomto roce vyšla také mimořádná mutace časopisu v němčině, která byla souhrnem již publikovaných nejzajímavějších materiálů českých čísel. Pokus vydávat časopis Risengebirge i přes prvotní projevovaný zájem například majitelů některých krkonošských bud však v praxi skončil výrazným nezdarem kvůli nedostatku zájemců.

I v roce 1996 hrály sponzorství a inzerce pro časopis důležitou roli. Díky příspěví firmy BAK Trutnov vyšel v prosincovém čísle barevný kalendářový list.⁹¹ Kromě počítačů Macintosh se i pro samotnou tvorbu textů začaly používat klasické stolní počítače. Avšak časopis přesto zřejmě nedokázal přilákat dostatečné množství čtenářů, když náklad časopisu klesl.

V roce 1997 začal časopis využívat barevnou dvoustranu k prezentaci krkonošských

89 ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1992*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1993. ISBN 80-901384-1-1.

90 ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1995*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1996. ISBN 80-901384-4-6.

91 ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1996*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1997. ISBN 80-901384-5-4.

fotografů. Proběhla čtenářská anketa, která přinesla tyto výsledky: „Mezi čtenáři Krkonoš převažují středoškoláci a vysokoškoláci; k věkově starším kategoriím čtenářské obce přibývají v posledních letech i mladší čtenáři (studenti). 24 % čtenářů odebírá Krkonoše od počátku, 33 % je odebírá pouze poslední čtyři roky, formou předplatného získává časopis 68 % čtenářů. Nejvyhledávanějšími materiály jsou (podle pořadí): přírodovědecké články, galerie fotografií, zajímavosti, krátké zprávy, historie, vzpomínky pamětníků, turistické trasy. Mezi nejméně oblíbená témata patří sport, pohádky, receptář, inzerce. 15 % čtenářů si přečte časopis celý.”⁹²

V Krkonoších se začaly objevovat inzerce na nově vycházející publikace. Základní tematické oblasti časopisu se neměnily a v centru zájmu zůstávaly životní prostředí, dění i historie regionu, Krkonoše a činnost Správy KRNAP.

Vývoj časopisu v roce 2000 dospěl k tomu, že většina z jeho 40 stran byla barevná. Na přelomu tisíciletí také začal vznikat elektronický obsahový rejstřík časopisu (přehled článků, ne jejich obsah), který v současnosti mapuje kompletní přehled z let 1968-2008.

Aby bylo možné co nejlépe referovat o dění v Krkonoších jako celku (tedy i na polské straně hor), rozšířil v roce 2001 redakční radu ředitel muzea v Jelení Hoře, který měl umožnit lepší spolupráci s polskými autory. Časopis také zprovoznil své internetové stránky.

4.3 Období 2002-současnost

K poměrně rozsáhlé změně podoby časopisu Krkonoše došlo v roce 2002. Časopis tehdy změnil svůj název na Krkonoše – Jizerské hory (od dubna 2002) a obsahově na osmi nových stránkách začal s definitivní pravidelností referovat o druhém zmíněném pohoří. Materiály z Jizerských hor se v časopise sice objevovaly již dříve, nepravidelně od roku 1991, byla to ale jen krátkodobá řešení bez rozsáhlejší koncepce (viz první polovina 90. let). V roce 2002 se ovšem tematika Jizerských hor přestala objevovat na některé z původních 40 stran časopisu, ale bylo jí vyhrazeno osm nových samostatných stran. Oblasti nejvyšších českých hor nadále zůstalo k dispozici 40 stránek. Jizerské hory měl na starosti nový redakční tým v Liberci (v čele s Pavlem D. Vinklátem), který spolupracoval se Správou CHKO Jizerské hory. Na tematické propojení obou pohoří v časopise mělo vliv i nové územní členění České republiky, kdy vznikl mimo jiné Liberecký kraj, který zahrnuje část Krkonoš i Jizerské hory. Rozšířenému časopisu finálně pomohlo několik organizací a firem z Libereckého kraje (například Nadace Preciosa Jablonec nad Nisou nebo Lesy České republiky a.s.). V časopise se díky polskému členovi redakční rady Andrzejovi

92 ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1997*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1998. ISBN 80-902489-9-3. Str. 98.

Paczesovi objevovalo více materiálů z Polska. Distribuce časopisu probíhala do sítě předplatitelů firmy PT s.r.o. Praha i do volného prodeje. Díky několika sponzorům byl časopis zdarma rozepisován do 90 škol.

Proměna časopisu ale nakonec nadokázala zabránit opětovnému poklesu nákladu. Ukončena byla z pohledu redakce nevýhodná předplatitelská distribuce časopisu společností Mediaservis. Od ledna 2003 tak tuto práci obstarávala sama redakce.

Situaci v roce 2004 ilustruje článek ze samotného časopisu: „*Časopis Krkonoše – Jizerské hory je vydáván díky kolonce v rozpočtu Správy Krkonošského národního parku, která je již 37 let naším vydavatelem a nese většinu nákladů spojených s ediční činností. Doba však není jednoduchá, a tak se stěží obejdeme bez pomoci z dalších zdrojů.*”⁹³ Kromě obálky z kvalitnějšího papíru a další modernizace grafické úpravy se u Krkonoš – Jizerských hor změnil i počet stran. Jedna ze dvou tematických příloh, na které přispěla Správa ochrany přírody České republiky, byla věnována CHKO Český ráj. Časopis v roce 2004 bezplatně dostávalo třicet krkonošských škol a díky sponzorům (Nadace pro záchranu a obnovu Jizerských hor, Nadace Preciosa) získalo časopis bezplatně dalších 90 škol zejména v Libereckém kraji. Finančně časopis jednorázově podpořilo i Ministerstvo životního prostředí ČR a finančně přispěla i řada krkonošských obcí. Především stránky věnované Jizerským horám pak podporovaly Lesy ČR a Krajský úřad Libereckého kraje. Internetová databáze článků časopisu začala být od ledna 2004 rozšiřována i o samotné texty příspěvků (většinou bez obrazových materiálů). V roce 2008 (v pondělí 21. dubna) tak bylo možné zpětně dohledat texty uveřejněné v časopisu od roku 2003 do roku 2008.

Ke změně na pozici šéfredaktora Krkonoš – Jizerských došlo v roce 2005. Časopis opustila Zdeňka Flousová, kterou ve funkci od prosince vystřídal Radovan Vlček. Vznikla pravidelná rubrika Český ráj, která referovala o tomto chráněném území. Časopis stejně jako v předchozím roce bezplatně obdrželo 120 škol. Na jeho vydávání znovu přispěly některé krkonošské obce.

V roce 2006 časopis přešel na celobarevný tisk a uprostřed každého čísla se začala objevovat rozkládací čtyřstrana, díky níž bylo možné publikovat například panoramatické fotografie. Po obsahové stránce zůstal stejný prostor věnován Jizerským horám i Českému ráji. Pravidelný ráz získaly příspěvky z ciziny, když se jednou za dva měsíce začal objevovat pohled do jednoho ze světově proslulých národních parků. K obsahu časopisu také šéfredaktor Vlček napsal: „*Redakční rada konstatovala mírnou nevyrovnanost jednotlivých oborů ve prospěch historie a kultury a bylo doporučeno zaměřit se více na přírodovědná témata. Tento trend bude redakce sledovat i nadále.*”⁹⁴

93 REDAKCE. Poděkování za celoroční spolupráci. *Krkonoše*, 2004, 37. ročník, č. 12, str. 11.

94 Správa KRNP [Česká republika]. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 2006*. [on-line; rok zpracování

Časopis vycházel v nákladu zhruba 4 000 výtisků, cena se nezměnila. Krkonoše – Jizerské hory tiskla Východočeská tiskárna, spol. s r. o. Sezemice, distribuci zajišťovaly firmy První novinová společnost, a. s. a Mediaprint & Kapa Pressegrasso, spol. s r. o. V posledním čísle ročníku 2006 vyšla čtenářská anketa, jejíž výsledky přináší kapitola 4.5.

V roce 2007 současný šéfredaktor Radovan Vlček na konto Krkonoš (chápaných v kontinuální tradici od roku 1968 až do roku 2007) napsal: „*Kdybychom jednotlivým výtiskům časopisu přiřazovali pořadová čísla, našli byste na tomto zářijovém vydání číslovku 408. Kdybyste všechny výtisky položili vedle sebe na zem, vznikla by řada dlouhá přes 80 metrů. Od prvního čísla v roce 1968 se na tvorbě časopisu postupně podílelo a podílí 31 redaktorů, grafiků, korektorů, fotografů a dalších pracovníků redakce. Spočítat všechny externí spolupracovníky je dnes prakticky téměř nemožné.*“⁹⁵ Už ani tento výčet neplatí a Krkonoše – Jizerské hory pomyslnou řadu osmdesáti metrů o několik dalších čísel prodloužily.

4.4 Pokles nákladu, růst ceny, ale i počtu stran

V této kapitole stručně shrnu změny v nákladu, ceně a počtu stran časopisu v letech 1991-2006.

Kvůli již zmíněným ekonomickým problémům musela redakce v roce 1991 u čísel 7-12 snížit počet stran z 32 na 24. Po mnohaleté pomlce můžeme dohledat náklad časopisu Krkonoše v roce 1992, který činil 5000 výtisků, cena časopisu byla 7,- Kčs. Pomocí po finanční stránce byly pro časopis příspěvky od ministerstva životního prostředí a České spořitelny. Na vydávání časopisu se v roce 1992 poprvé podílelo 17 krkonošských měst a obcí. Počet krkonošských obcí, které sponzorsky přispívaly na vydávání časopisu, pak v roce 1993 dosáhl 25, přidaly se i čtyři radnice jizerské. Přibyly barevné tiskové dvojstrany, náklad zůstal na úrovni 5000 výtisků, ale cena stoupla na 10 Kč.⁹⁶

V roce 1994 čítalo jedno číslo časopisu 34 stran. O rok později vzrostl počet stran na 40 a cena na 15 Kč. Roku 1996 klesl náklad na 4800 kusů. Rok 1997: náklad časopisu znovu klesl, a to na 4600 kusů, rozsah 40 stran zůstal, ale cena vzrostla z 15 na 18 korun za výtisk.

Náklad časopisu klesal dál a v roce 1998 činil 4300 kusů. Prodejní cena Krkonoš přitom vzrostla na 25 Kč. Roční předplatné stálo 276 korun. Další pokles nákladu následoval v roce 1999, vydávalo se už jen 4200 kusů časopisu, počet stran i cena se nezměnily. Náklad Krkonoš v roce

2007]. Dostupný z WWW: <<http://www.krnep.cz/files/publikace/rocenka/2006.pdf>>

95 VLČEK, Radovan. „408“. *Krkonoše*, 2007, 40. ročník, č. 9, str. 4.

96 ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1993*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1994. ISBN 80-901384-2-X.

2000 klesl až na 4000 kusů. V roce 2001 náklad celorepublikově distribuovaných Krkonoš opět klesl – na 3900 kusů a cena výtisku vzrostla na 32 korun.

Časopis Krkonoše – Jizerské hory dokázal v roce 2002 zastavit pokles nákladu, který tentokrát vzrostl na 4200 kusů. Vzrostla i cena čísla na 32 korun. V roce 2003 došlo k opětovnému poklesu nákladu, který čítal 4000 kusů. Cena výtisku zůstala na 32 korunách. V roce 2004 vzrostl počet stran na současných 52. Z toho 43 patřilo oblasti Krkonoš, devět Jizerským horám. Časopis vycházel v nákladu 4100 kusů a cena jednoho čísla vzrostla na 35 korun. Rok 2005: náklad časopisu zůstal u 4000 výtisků a cena jednoho čísla vzrostla na současných 38 Kč, u ročního předplatného na 396 Kč.

4.5 Anketa 2006

Současný šéfredaktor Krkonoš – Jizerských hor Radovan Vlček mi během vzniku této práce vyšel natolik vstřícný, že jsem mohl volně pracovat s výsledky ankety týkající se čtenářů Krkonoš – Jizerských hor, která proběhla v prosinci roku 2006. Pro upřesnění – neměl jsem k dispozici závěry šetření, ale dostaly se mi do rukou stovky vyplněných anketních listů.⁹⁷ Z těchto stovek vyplněných dotazníků jsem náhodně vybral 108, přičemž tyto dotazníky ale musely mít jasně zodpovězených nejméně pět základních sledovaných otázek: pohlaví, věk, vzdělání, bydliště (kraj ČR) a způsob odebírání časopisu.⁹⁸ Závěry, ke kterým, jsem zpracováním ankety dospěl, zobrazují grafy v přílohách číslo 6 až 17 této práce. Z uvedených závěrů vyplývá například to, že průměrný věk mužských čtenářů Krkonoš – Jizerských hor je 55 let, ženských 53 let. Většinu čtenářů tvoří středoškoláci, nejvíce čtenářů pochází z Libereckého a Královéhradeckého kraje, značný počet jich je ale i z Prahy. Téměř dvě třetiny čtenářů jsou muži, jeden výtisk nejčastěji přečtou dva až tři lidé a úroveň grafického zpracování časopisu vyhovuje více než 85 procentům čtenářů. Níže uvedené grafy ale přinášejí řadu dalších informací.

5 Lokální periodikum ve srovnání s vývojem české společnosti

Vývoj časopisu Krkonoše odrážející zčásti i vývoj české společnosti jsem již naznačil v předchozích kapitolách. Nyní se nejprve krátce zastavím u výzkumů veřejného mínění v Československu před rokem 1989, v druhé podkapitole u Strany zelených a v třetí rozsáhlejší podkapitole se zaměřím na dlouhodobý vývoj časopisu Krkonoše vzhledem k jedné tematické

97 Na tomto místě chci prohlásit, že jsem poskytnuté informace využil pouze a výhradně ke studijním účelům.

98 U dalších sledovaných otázek jsem v případě nutnosti uvedl poznámku „NEVYPL“ (nevyplněno). Zdůrazňuji, že jsem nebyl autorem ankety a v ní uvedených otázek, a že jsem ani všechny v dotazníku kladené otázky nesledoval.

oblasti. Můj celkový pohled na problematiku lokálního periodika v české společnosti pak shrnu až později v samém závěru této práce.

5.1 Česká Strana zelených

Dovolím si nyní krátce zmínit vývoj Strany zelených, který odráží i postoj občanů v Československu a ČR k ekologii, která byla v podstatě vždy součástí časopisu Krkonoše. Strana zelených v Československu vznikla v prosinci roku 1989. První mandáty se straně podařilo získat v roce 1992, kdy se zelení spojili v unii se Zemědělskou stranou a Československou stranou socialistickou. Uskupení s názvem Liberálně sociální unie tehdy získalo podporu zhruba 6 % voličů. Unie se však později rozpadla a zelení se do Poslanecké sněmovny po volbách v letech 1996, 1998 a 2002 nedostali.

Strana se tak do Parlamentu ČR vrátila až v roce 2006, kdy získala 6,29 % hlasů a šest poslaneckých mandátů. Pro tuto práci je důležitým faktem, že zelení nejlepšího výsledku dosáhli v Libereckém kraji (9,58 %) – jednom ze dvou krajů České republiky, na jehož území se rozkládají Krkonoše. V Královéhradeckém kraji, který oblast Krkonoš také spravuje, získali 6,69 %. Po přepočítání získaných hlasů ale Strana zelených v Poslanecké sněmovně za uvedené dva kraje nezískala ani jedno křeslo. Naopak v Praze za 9,19 % hlasů získala dva poslance.⁹⁹

5.2 Názory veřejnosti na socialismus do roku 1989

Fakta, která pocházejí z výzkumů veřejného mínění před rokem 1989, je třeba vzhledem k okolnostem doby brát s rezervou. Vliv na výsledky jednotlivých výzkumů mohl mít jak strach dotazovaných respondentů z toho, aby „správně odpověděli“, tak i ideologické složení sítě tazatelů. Navíc zadavatelem výzkumů byla jednotlivá oddělení ÚV KSČ, a nabízí se tak otázka, zda výsledky šetření nebyly záměrně zkreslovány.¹⁰⁰

K těmto všem úvahám však patří jedna zásadní skutečnost: „*Je zapotřebí zdůraznit, že až do roku 1985 byly všechny výsledky přísně utajované. Pokud byly přece jen dílčí průzkumy publikovány, šlo většinou o odborné časopisy a hlavně o neutrální tematiku. Teprve těsně před listopadem 1989 otisklo Rudé právo nejméně dvakrát měsíčně vybrané výsledky některých*

99 Český statistický úřad [Česká republika]. *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 2. - 3.6.2006.* [on-line; rok zpracování 2006]. Dostupný z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ps2006/ps2?xjazyk=CZ>>

100 VANĚK, Miroslav. *Veřejné mínění o socialismu před 17. listopadem 1989 : analýza výsledků výzkumů veřejného mínění prováděných ÚVVM od roku 1972 do roku 1989.* Praha: Maxdorf, 1994. 59 str. ISBN 80-85800-10-1.

výzkumů. “¹⁰¹ Ústav pro výzkum veřejného mínění tak nemohl výsledky průzkumů zveřejňovat a oproti dnešní situaci neexistovala zpětná vazba od občanů. A právě proto se přidržím úvahy, že ÚV KSČ potřebovalo alespoň rámcově znát skutečný stav československé společnosti (i když to nemění nic na možném strachu respondentů) a rámcově i já výsledky průzkumů zmíním. Nebudu se ovšem opírat o přesná procentuální rozložení názorů při jednom samostatném výzkumu, ale kvůli možným nepřesnostem budu sledovat vývojové trendy.

Tabulky dat jsou uvedeny v přílohách číslo 18 až 22 této práce.

5.3 Vánoce v Krkonoších

Zachytit podobu, proměny a vývoj časopisu za 40 let jen na řádově desítkách stran je úkol velmi náročný. Můžeme porovnávat pestrost rubrik, poměr jednotlivých témat, grafickou podobu časopisu, obsah periodika a obtížně i jeho kvalitu. Pro průřez mnoha lety existence časopisu jsem se rozhodl z obsahového hlediska zvolit jakousi „nit“, téma, které se každoročně v časopisu objevuje, které je zároveň i určitým zrcadlem doby a které do jisté míry odráží i náladu ve společnosti. Tímto tématem jsou v případě časopisu Krkonoše Vánoce a s nimi spojené tradice. Sledovat toto téma jsem považoval za zajímavé především v období od počátku 70. let až do začátku 90. let.

Komunistický režim totiž náboženství a s ním spojeným tradicím v Československu nepřál a snažil se je vymýtit. Podle Českého statistického úřadu bylo bez vyznání v roce 1950 v Československu 5,8 % obyvatel.¹⁰² V roce 1991 to bylo 39,9 % obyvatel.¹⁰³ Proti možné námitce, že za nárůstem počtu ateistů v Československu stál spíše obecný vývoj racionální společnosti a že výrazný pokles věřících byl i bez totalitního režimu jasným trendem, uvádím, že v roce 1930 se v ČSR bez vyznání označilo 7,8 % obyvatel, zatímco o plných 20 let později v roce 1950 bylo dle sčítání bez vyznání pouze 5,8 % obyvatel. O trendu úbytku věřících se tak nedalo vůbec hovořit. Naopak následujících 41 let stačilo k tomu, aby se takový trend nejen projevil, ale aby číslo obyvatel bez vyznání vzrostlo téměř sedminásobně.¹⁰⁴

Jsem si vědom toho, že například rozsah a vůbec zařazení textů s vánoční tematikou do časopisu ovlivňovala řada faktorů, a nelze proto jednoduše usoudit, zda hypotetická dvoustrana

101 VANĚK, Miroslav. *Veřejné mínění o socialismu před 17. listopadem 1989 : analýza výsledků výzkumů veřejného mínění prováděných ÚVVM od roku 1972 do roku 1989*. Praha: Maxdorf, 1994. 59 str. ISBN 80-85800-10-1.

102 Český statistický úřad [Česká republika]. *Náboženské vyznání obyvatelstva podle výsledků sčítání v letech 1921, 1930, 1950, 1991 (v %)*. [on-line; rok zpracování 2007]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/sldb/sldb.nsf/i/F86DA18D33F397A4C1256E6800471FB3/\\$File/tabulka6.pdf](http://www.czso.cz/sldb/sldb.nsf/i/F86DA18D33F397A4C1256E6800471FB3/$File/tabulka6.pdf)>

103 Viz poměrný graf příloha č. 1. a tabulka přílohy č. 2.

104 Viz příloha č. 2.

o betlémech v Krkonoších v 70. letech je důkazem ideologicky svobodnějšího postoje redakce, nebo jen důsledkem výpadku textu na zcela odlišné téma. Přesto však způsob zpracování této problematiky může jistou výpovědní hodnotu mít. Uváděné téma jsem sledoval vždy pouze v posledním čísle každého ročníku. Jako vzorec pro zařazení článku mezi „vánoční“ jsem v textu hledal slova a spojení jako Vánoce, vánoční svátky, Ježíšek, Ježíš Kristus, betlém, vánoční koledy, Štědrý den apod. a fotografie s vánoční (ne zimní) tematikou. Slovo Vánoce jsem ale nevyhledával jako časový údaj (například na Vánoce vznikne nový kulturní odbor).

5.3.1 Léta 1968-1972

První dva ročníky časopisu Krkonoše se potýkaly s problémem, který v té době trápil i řadu jiných periodik – neutěšenou situací v oblasti polygrafie. Časopis se kvůli problémům s tiskem dostával do rukou čtenářů o několik týdnů později, než by si redakce přála. To ovlivňovalo i obsah a podobu jednotlivých čísel. V roce 1968 vyšlo místo čísel dvou společné dvojčíslo pro třetí a čtvrté čtvrtletí. V posledním čísle roku 1969 šéfredaktor Sehnal uvádí, že čtenáři bohužel Vánoce s tímto číslem kvůli zpoždění nestráví.¹⁰⁵ Zřejmě nejistota autorů v tom, kdy se vlastně Krkonoše ke čtenáři dostanou, byla důvodem pro to, že se v prvních dvou ročnících časopisu tematika Vánoc vůbec neobjevila.

V letech 1968-1972 vycházely Krkonoše jako čtvrtletník. I to se jistě promítalo do „nálady“ posledního čísla roku. S tématem Vánoc se nesetkáváme ani na konci roku 1970, tedy v době, kdy došlo k normalizační výměně šéfredaktora i obměně redakce.

Vůbec poprvé tak Krkonoše o Vánocích píše v čísle 4/1971. Článek se objevuje na téměř posledních stránkách časopisu a popisuje krkonošskou betlémářskou tradici. S fotografiemi má rozsah dvou stran. „*Vlastní stavba betlému začíná krátce před Štědrým dnem a je touhou každého, aby v den narození Ježíše Krista, kdy se před jesličkami sejde k modlitbě celá rodina, byly co nejkrásnější a nejúchvatnější.*”¹⁰⁶ Už takové souvětí naznačuje, že v kontextu ostatních článků doby je text o betlémářství zejména kvůli náboženským souvislostem na svou dobu v časopise neobvyklý. Autor připojuje i to, že v Krkonoších je tradice betlémů stále živá a díky tomu text (který nezmiňuje ani dělnickou třídu, ani socialismus apod.) Vánoce a s nimi spojené zvyklosti neodsouvá do dávné historie.

O rok později, tedy ve čtvrtém čísle roku 1972, se téměř na konci časopisu objevuje

105 Na cenzurované straně, která se ke čtenářům nikdy nedostala. Viz kapitola 2.1.

106 BARTOŠ, Miloslav. Krkonošské betlémy. *Krkonoše*, 1971, 4. ročník, č. 4, str. 26-27.

dvoustrana s textem nazvaným „Sociální motivy v koledách“.¹⁰⁷ Oproti příspěvku z předchozího roku je však již z názvu cítit vliv komunistické ideologie. Autor textu se zaměřuje na ohlas neutěšených sociálních poměrů v koledách, které zmiňují chudé a hladové koledníky. Na konkrétních námětech koled ilustruje „*společenskou bídu a zvrácené sociální poměry na horách*“ a všimá si také častých motivů tkalcování – povolání, které bylo pro Krkonoše typické. „*Vánoce byly nejkrásnějšími svátky lidu*“, píše se v článku. I když autor textu zpívání koled a stavění betlémů prezentuje jednostranně jako útěk horalů od bídy a od plahočení, a ne jako součást náboženské víry. Z hlediska uměleckého píše o dramatickém narození Krista Pána. Na dvoustraně je také i s notovým zápisem otištěná krkonošská koleda. Přestože začíná slovy: „*Tisíc devět set osmnáct, a to ve válce,*“ objevují se v dalších slokách Jezulátko, Maria, svatý Josef i andělé.¹⁰⁸

5.3.2 Léta 1973-1977

V pětiletí od počátku roku 1973 do konce roku 1977 vycházely Krkonoše pravidelně každé dva měsíce, tedy šestkrát do roka. Změna periodicity se promítla do obsahu čísel, která tak byla aktuálnější a celkově měl časopis ročně k dispozici větší publikační prostor.

V šestém čísle v roce 1973 našel čtenář krátkou zprávu s fotografií: „*V oblasti Krkonoš se často setkáváme s vyřezávanými betlémy. Zpočátku se obyčejně skládaly z několika figurek, ale postupem doby jich přibývalo, až se betlémy rozrostly do značných rozměrů. Na snímku je betlém Josefa Ulvra z Jilemnice. V pozadí má věž jilemnické radnice, na obzoru horu Žalý.*“¹⁰⁹ Tímto ale byla tematika Vánoc v čísle zcela vyčerpána. Nárůst čísel tedy nejen pro sledovanou tematickou oblast nepřinesl navyšení rozsahu článků, ale naopak došlo k výraznému potlačení tématu. Přitom poslední číslo roku například jasně reflektuje zimní období a s ním spojené aktivity – nesnaží se tak vyhnout tematickým klišé.

V roce 1974 se opět objevila krátká zpráva s fotografií a připomínala tentokrát betlém z Malé Úpy. Zpráva byla ale umístěna až na straně 16 (předchozí rok str. 5). Na straně 17 pak najdeme na pozadí fotografie větví se sněhem báseň Fráni Šrámka s názvem Prosinec. Ačkoliv k tématu Vánoc samozřejmě v tomto zkoumání nepočítám například pouhou tematiku zimy nebo zasněžených stromů, v básni se píše o „*vánoční zemi*“ nebo o pastýřích.¹¹⁰

Beseda u bratří Slavíků přivedla čtenáře k betlému v roce 1975. Dva bratři ve staří přibližně 80 let mluvili o svém životě v Krkonoších. Jeden z nich byl i autorem rozsáhlého betléma, a tak

107 FLÉGL, Emil. Sociální motivy v koledách. *Krkonoše*, 1972, 5. ročník, č. 4, str. 26-27.

108 Tamtéž.

109 ŠOLCOVÁ, Libuše. Betlém. *Krkonoše*, 1973, 6. ročník, č. 6, str. 5.

110 ŠRÁMEK, Fráňa. Prosinec. *Krkonoše*, 1974, 7. ročník, č. 6, str. 17.

popsal způsob jeho vzniku. Betlém měl stále ve své horské chalupě a podle druhého z bratří si dílo natáčela v předchozím roce televize. Pořad se prý vysílal ještě před Vánoce téhož roku. Besedu doplnily dvě fotografie zmiňovaného betléma.¹¹¹ Obdobně jako v předchozích letech pak na straně 30 následovala krátká zpráva s fotografií, zmiňující další z krkonošských betlémů.

Opět na straně 30 se v posledním čísle roku 1976 vyskytla už v „klasické podobě“ krátká zpráva s fotografií týkající se znovu jednoho krkonošského betléma, tentokrát exponátu muzea ve Vysokém nad Jizerou. Více tehdy ale k sledované problematice čtenář nenašel.

Na konci roku 1977 Krkonoše tradičně v krátké zprávě referovaly o betlému. Tentokrát byl však exponát zmíněn jen okrajově. Jádrem několikařádkové zprávy tvořilo to, že mechanický betlém v muzeu v Jilemnici předváděl návštěvníkům na brigádě betlémářův vnuk. Ten byl také vyfocen vedle okraje betléma. Dočíst jsme se tehdy mohli, že mladík po svém předkovi zdědil technické vloh, že absolvoval střední průmyslovou školu textilní a že nyní pokračuje ve studiu na vysoké škole strojní a textilní v Liberci. Zprávu tak s Vánoce spojuje pouze slovo „betlém“ a částečná fotografie díla.¹¹² Více se v prosincové číslo Vánoce nevěnovalo.

5.3.3 Léta 1978-1989

Od ledna roku 1978 časopis Krkonoše začal vycházet dvanáctkrát ročně, tedy jako měsíčník. Tuto periodicitu si udržel až do současnosti (do roku 2008). I když jednotlivá čísla na konci 70. let nezměnila svůj rozsah, periodicitu se samozřejmě znovu projevila v aktuálnosti časopisu i v rozšířených publikačních možnostech, kdy se celkový počet stran vydaných redakcí za rok zdvojnásobil.

V pravidelné rubrice roku 1978 s názvem „Perem a objektivem“ fotograf Jiří Bruník při popisu zimních Krkonoš okrajově narazil i na Vánoce: *„Vánoce na horách jsou v představách mnoha lidí z měst spojeny s ladovskou zimní náladou. Snad je tato idyla ještě možná na několika odlehlejších místech, ale horská střediska v tuto dobu po celý den provozem připomínají spíše rušné městské křižovatky.“*¹¹³ K tématu Vánoce se v časopise stočil i příspěvek o kantorovi Josefu Horákovi, který se týkal především jeho hudebního života. Horák mimo jiné sesbíral velké množství krkonošských koled, které vyšly i knižně. Autor článku píše, že se Horákovi *„v tomto pevném sepětí s lidem krkonošských hor podařilo v hodině dvanácté zachránit široký fond lidových koled. Sběratel správně rozpoznal sociální pozadí těchto stále nedoceňovaných skladeb, v nichž*

111 PILAŘOVÁ, Eliška. Na besedě u bratří Slavíků. *Krkonoše*, 1975, 8. ročník, č. 6, str. 20.

112 BAŽANT, Josef. Zajímavosti - Betlémářův potomek. *Krkonoše*, 1977, 10. ročník, č. 6, str. 24.

113 BRUNÍK, Jiří. Perem a objektivem. *Krkonoše*, 1978, 11. ročník, č. 12, str. 9.

náboženský rámeček zdaleka nebývá hlavním, neboť jejich vlastním obsahem je skutečný život se světlými okamžiky vánoc.”¹¹⁴ Článek se tedy dotýkal krkonošských koled a kromě fotografie Josefa Horáka byl doplněn i Horákovým rukopisem koledy „*Pokoj, štěstí, zdraví, boží požehnání Vašemu domu!*”.¹¹⁵

Ve dvanáctém čísle z roku 1979 se čtenář setkal s článkem „Hubník, houbenec, houbovec“. Řeč tak poprvé byla o vánočních pokrmech: „*Co se tedy o vánocích v Čechách kdysi jedlo?*” Mluví se o rybách, které však byly výsadou panstva, o medu, který si chudší lidé mohli spíše dovolit. Podstatou článku je ale tzv. krkonošský hubník a objevuje se i úvaha o tom, kdy se houby dostaly na vánoční stůl. „*Nevíme! Ony na něm totiž byly od nepaměti, dokonce mnohem dříve, než křesťanství učinilo z pohanské oslavy slunovratu svátky s výrazným náboženským akcentem,*”¹¹⁶ vsunul autor do příspěvku konstatování jistě ideologicky vítané. Různé názvy i chuťové varianty hubníku v Krkonoších pak doplnily i tři recepty ze zahraničí – z Rakouska, Maďarska a Německa. Článek měl rozsah asi dvou třetin strany a byl bez fotografie i ilustrace. Betlém se tentokrát v časopise neobjevil.

Prosincové vydání roku 1980 přineslo článek „Vánoce na horách“. Příspěvek připomínal krkonošské tradice, koledy a to vše na pozadí „*tvrdého sociálního údělu horala*”.¹¹⁷ Josef Bednář k bohaté oblasti krkonošských koled citoval i Z. Nejedlého: „*V lidové písni žijí lidé věčně...*”¹¹⁸ Ačkoliv jsou Vánoce v článku spojovány především se zvyky – uctění zvířat specifickými jídly na Štědrý den, házení krupičné mouky Meluzině – aby neskučela a měla z čeho dětem uvařit kašičku, v posledním odstavci se dočteme i to, že lidé chvátali do horského kostelíka na půlnoční. Článek na dvou třetinách strany byl napsán bíle na černém pozadí a nedoplňovala ho fotografie ani ilustrace.

V kontextu předchozích čísel neobvykle rozsáhlý a na předních stránkách časopisu umístěný článek o betlému se objevil v prosinci roku 1981. Text doplňovaly dvě fotografie, v jejichž popředí byly jako centrum betléma jesličky. Článek se věnoval atmosféře města Jilemnice před 100 lety, kdy zhruba Jáchym Metelka čerpal inspiraci pro vytvoření svého nevšedního díla. Později článek přešel do tehdejší současnosti a přiblížil narežirovaný program, který betlém, umístěný již v jilemnickém muzeu, divákovi nabízel. Metelka pohyby mnoha figurek, které autor v článku popisuje, doplnil koledami. Na závěr se čtenář dozvěděl něco ze složitého mechanismu

114 JECH, Jaromír. Na besedě s Josefem Horákem. *Krkonoše*, 1978, 11. ročník, č. 12, str. 25-27.

115 Tamtéž.

116 BEDNÁŘ, Josef. Hubník, houbenec, houbovec. *Krkonoše*, 1979, 12. ročník, č. 12, str. 25.

117 BEDNÁŘ, Josef. Vánoce na horách. *Krkonoše*, 1980, 23. ročník, č. 12, str. 21.

118 Tamtéž.

betléma.¹¹⁹ Další prosincový článek pak uvedl několik krkonošských receptů. Vzpomínal na krkonošské Vánoce v minulosti a předložil „*štedrovečerní menu dob dávno minulých*“. Příspěvek doplnila ilustrace připomínající vánoční zvyky jako krájení jablek či plavení skořápek se svíčkami.
120

V roce 1982 se Vánoc dotknul herbář na straně devět, který se tentokrát věnoval jmelí. Rostlina byla popsána z hlediska historického užívání i z hlediska biologického. Na konci článku se ale jmelí připomínalo také jako symbol zdraví a štěstí o Vánocích.¹²¹ V dalším textu se šéfredaktor Krkonoš František Janalík o Vánocích a Štědrém dni zmínil v povídce Štedrovečerní poučení.¹²² Předem je nutné uvést, že povídka má erotický nádech a tematiky Vánoc se dotýká přinejmenším neobvykle. Příběh, který doplňuje erotická karikatura, však rovněž přináší svědectví o podobě časopisu či dokonce o jeho šéfredaktorovi. Hrdina příběhu, kterým je sám autor, se vydal do lesa, aby zvěři vystrojil vánoční hostinu. Později se ale dostal do sněhové vánice, ve které mu hrozilo umrznutí. Naštěstí v již zoufalé situaci našel chalupu, kde bydlela zdravotní sestra Vendulka. Ta mu pomohla do domu. Ve světnici stál vyzdobený vánoční stromek a voněla štedrovečerní kuchyně. Zmrzlý redaktor se ale přes všemožnou snahu sestry nemohl zahřát. Ta situaci vyřešila tím, že si k němu pod peřinu vlezla „*v rouše Evině*“, aby rovněž z mokrých šatů zcela vysvlečeného muže zahřála. „*Zahřívala mě, mačkala, třela a já cítil, jak se mi do celého těla i do všech údů vrací život,*“ píše se v povídce. Když se redaktor zahřál, oba se oblékli a strávili spolu večer při světle vánočního stromku, protože se kvůli sněhové bouři dům nedal opustit. Jako poslední tečku k úrovni článku citují: „*Vendulka byla naměkko a já ostatně taky. Při České mši vánoční od Jana Jakuba Ryby jsem si definitivně všiml, že je Vendulka opravdu moc pěkná ženská.*“¹²³ Tematika Vánoc se objevila také v rubrice „*Pojďte ke stolu*“. Miloš Gerstner mluvil o „*zimní pohádce*“, o příchodu Mikuláše, o předvánočním trhu, kde se prodávaly figurky do betléma i o dalších předvánočních zvycích. Vrcholem zimní pohádky byly podle autora Vánoce. O nich se zpívaly koledy, které „*nebyly nijak nábožné*“. V textu pak ukázkou jedné koledy najdeme – její děj tvoří předvánoční shánění potravin: „*Všechno jsme už nakoupili, jabka, perník, hrušky, slivy, a co sejra, tvarohu, povědět vám nemohu.*“ Většinu článku tvořily krkonošské recepty na vánoční jídla (tentokrát například cukroví). Autor článek uzavíral: „*...raději půjdeme spát a dáme si zdát o vánočních*

119 LUŠTINEC, Jan. Mechanický betlém Jáchyma Metelky. *Krkonoše*, 1981, 14. ročník, č. 12, str. 3 a 6.

120 BEDNÁŘ, Josef. Chudý by dal, málo měl, bohatý mě neviděl. *Krkonoše*, 1981, 14. ročník, č. 12, str. 24-25.

121 PILAŘOVÁ, Eliška. Herbář – Jmelí. *Krkonoše*, 1982, 15. ročník, č. 12, str. 9.

122 JANALÍK, František. Jak jsem lezl Krakonošovi do zelí: Štedrovečerní poučení. *Krkonoše*, 1982, 15. ročník, č. 12, str. 24 – 25.

123 Tamtéž.

pohádkách dětských let.”¹²⁴

V roce 1983 se na straně dvanáct objevila báseň Luboše Zeleného: „*Za okny je prostřeno – pro lyžaře a výletníky – Vleky Bílý sníh Boky strání – Vánoční strom a pod ním fíky.*”¹²⁵ Poslední číslo roku nabídlo také krátký článek (jedna třetina strany) s názvem „Putování za betlémem“¹²⁶ a vánoční článek v rubrice „Pojďte s námi“ – tentokrát s podtitulem „K dobrým lidem“.¹²⁷ Zcela v závěru textu přál redaktor dobrým lidem z Krkonoš: „*Ať si ve zdraví a v pohodě prožijí své vánoce!*”¹²⁸ V rubrice „Dětem“ následovala pohádka týkající se Vánoc. Mluvilo se v ní o vánočním čase, cukroví, ovšem hlavní hrdinkou příběhu byla lokomotiva Terezka. Tu trápilo, že nebude moci jako všichni lidé sedět u rozzářených vánočních stromů a že bude sama. Pohádka samozřejmě skončí dobře a Terezku přijde navštívit mnoho přátel, kteří přinesou mimo jiné i ozdobený stromek. „*Celým nádražím proplouvala konejšivá melodie hebkého vánočního pastorále,*” končí příběh pohádky.¹²⁹ Pomyslnou tečku ze tématem Vánoc v tomto čísle čtenář našel vyluštěním tajenky: „*Zrovna jsem dětem vyprávěla, že vánoce jsou svátky míru, pokoje a lidí dobré vůle,*” stálo napsáno u ilustrace, která zobrazovala zloděje vánočního stromku s pilkou v kapse.

Herbář se v prosinci 1984 věnoval smrku a připomněl ho i jako vánoční strom.¹³⁰ Následovala dvoustrana věnovaná krkonošským koledám a dřívějším předvánočním a vánočním zvykům. Poměrně nepoeticky působí hned druhá věta článku: „*Dnes se už na horách koledy nezpívají.*” Autor textu Miloš Gerstner narážel zejména na to, že se už o Vánocích na horách nechodí koledovat, dočítáme se podobně jako v předchozích letech, že v krkonošských koledách bychom marně hledali silný náboženský motiv. Autor také znovu zmiňuje Horákovy Krkonošské koledy, které vyšly knižně v roce 1939. Několik koled Gerstner na dvoustraně věnované tématu cituje.¹³¹ Pod tajenkou na konci čísla se objevila ilustrace s vánočním stromkem.

O předvánoční generálce se v několikařádkové zprávě psalo v roce 1985 v souvislosti se soutěží mladých kuchařů a cukrářů ve Špindlerově Mlýně.¹³² Na poslední straně časopisu a vnitřní straně obálky pak našel čtenář fotoreporáž o betlému doplněnou textem. „*Avšak objevení prvních betlémů nebylo u nás příliš poetické. Jezuité těžce nesli, že ještě v polovině 17. století měli ve svém*

124 GERSTNER, Miloš. Pojďte ke stolu. *Krkonoše*, 1982, 15. ročník, č. 12, str. 25-26.

125 ZELENÝ, Luboš. Poezie. *Krkonoše*, 1983, 16. ročník, č. 12, str. 12-13.

126 KUBÁT, Miroslav. Zajímavosti - Putování za betlémem. *Krkonoše*, 1983, 16. ročník, č. 12, str. 22.

127 GERSTNER, Miloš. Pojďte s námi k dobrým lidem. *Krkonoše*, 1983, 16. ročník, č. 12, str. 26-27.

128 Tamtéž.

129 JON, Miroslav. O lokomotivě Terezce: Vánoce. *Krkonoše*, 1983, 16. ročník, č. 12, str. 30-31.

130 PILAŘOVÁ, Eliška. Herbář – Smrk. *Krkonoše*, 1984, 17. ročník, č. 12, str. 9.

131 GERSTNER, Miloš. Pojďte s námi na koledu! *Krkonoše*, 1984, 17. ročník, č. 12, str. 26-27.

132 Nesignováno. Na každém šprochu: Za předvánoční generálku. *Krkonoše*, 1985, 18. ročník, č. 12, str. 11.

stádu sotva pětinu oveček. Nezbylo tedy, než uplatnit brutalitu. Na unavený lid však zaútočili také jinou zbraní – hudbou, zpěvem a uměním.”¹³³ Miroslav Kubát pokračoval tím, že do „arzenálu protireformace” patřily i betlémy.¹³⁴ Autor také uvedl, jak se betlémy po svém rozšíření do lidového prostředí začaly měnit a odrážely sny a přání krkonošských obyvatel. Betlémy podle Kubáta nebyly dílem pouze zbožných horalů: „Například na vysockém mechanickém betlému dlouhá léta kutil Jan Metelka ze Sklenařic, vzdělaný člověk, ctitel Jana Husa a Karla Havlíčka. Tento horský filozof chtěl sám měnit zkažený svět, proto vstoupil do sociálně demokratické strany a řadu let byl v místě jejím předsedou.”¹³⁵ K textu připojená fotoreporáž zachycovala Josefa Buluška, tehdy údajně jednoho z posledních tvůrců vyřezávaných betlémů, kteří figurky vyřezávají po práci pro své potěšení. Na fotografiích najdeme vyřezávané ovečky nebo muzikanty. Jesličky či malého Ježíška však ne, jak bychom z uvedených citátů mohli vytušit.

Vánoce v prosincovém čísle roku 1986 se týkal pouze jeden článek. „Zápis z cesty za koledami” zpracovala ze zápisů Amálie Kutinové spisovatelka Marie Kubátová, která v časopise v roce 1986 publikovala znovu po 16 letech (její jméno se v Krkonoších neobjevovalo od roku 1970, tedy od nucené obměny redakce).¹³⁶ Čtenář se opět seznámil s některými krkonošskými koledami, tentokrát poetickým vyprávěním: „Tak se přiřadili všichni do betlémské pohádky a skládají výpověď o soucítění chudých s králem.”¹³⁷ Text doplnila malá fotografie dvou postavíček muzikantů z betléma.

Krátká zpráva otevřela téma Vánoce v prosinci 1987. Upozorňovala na výstavu ve Vrchlabí s názvem „Krkonošské vánoce”. Několik řádků textu obohatila ilustrace muže s dítětem nesoucího stromek. „Vedle prosté poezie betlémů, koled i svátečního stolu tu najdeme i ustálené magické praktiky... popisy zvyků a vánočních obřadů...,” stálo v pozvánce.¹³⁸ Také v příběhu o záchranné akci Horské služby v rubrice „Stalo se v Krkonoších” se Čestmír Klos zmínil o slavení Vánoce.¹³⁹ Hned na další straně mohl čtenář pokračovat ve „vánočním čtení”, když se článek v rozsahu půl strany doplněný fotografií krkonošských chalup věnoval krkonošským koledám.¹⁴⁰ Autor článku

133 KUBÁT, Miroslav. Krkonošská řemesla: Řezbář /Josef Bulušek - Mrklov/. *Krkonoše*, 1985, 18. ročník, č. 12, str. 34.

134 Tamtéž.

135 Tamtéž.

136 KUBÁTOVÁ, Marie. Ze sběratelčina zápisníku: Zápis z cesty za koledami. *Krkonoše*, 1986, 19. ročník, č. 12, str. 32.

137 Tamtéž.

138 Nesignováno. Na každém šprochu: Fotoaktualita - Výstava Krkonošské vánoce. *Krkonoše*, 1987, 20. ročník, č. 12, str. 11.

139 KLOS, Čestmír. Stalo se v Krkonoších: Koledníci bez písničky. *Krkonoše*, 1987, 20. ročník, č. 12, str. 13.

140 BEDNÁŘ, Josef. Poslyšte s radostí naše zpívání. *Krkonoše*, 1987, 20. ročník, č. 12, str. 14.

hovořil o tom, že se již 40 let zabývá sbíráním vánoční hudby. O koledách se ale tentokrát nemluvílo tradičně, ústředním motivem totiž nebyly ukázky koled, s kterými se chudí koledníci vydávali po krkonošských staveních. Místní koledy tentokrát autor konfrontoval se zahraničím. „*Na různých zahraničních sběratelských burzách – jak z vlastní zkušenosti vím – se stala bestsellerem i loňská nahrávka krkonošských vánočních koled v podání Kantorů...*“¹⁴¹ Autor se však nebál ani kritiky fungování celní správy: „*Každé vánoce si krkonošské koledy ‚veselé bídy‘ hraji. Dlouho před nimi se pokouším obejít – ne vždy smyslné – celní předpisy omezující zasilání magnetofonových nahrávek do zahraničí a snažím se své kolegy v muzice i ve sbírání jimi pozdravit.*“¹⁴² Eliška Pilařová se v rubrice „Na návštěvě“ vydala do hudební rodiny Krčkových.¹⁴³ A tak se znovu v časopise okrajově dostáváme ke krkonošským koledám, ale i ke koledám z Jistebnického kancionálu, které patří do Krčkova repertoáru.

„Záhada krkonošských koled“ v roce 1988 tyto vánoční písně podobně jako v předchozím roce „vytrhla“ z jejich domovské oblasti. Autor tentokrát mluvil o přelomu 19. a 20. století: „*Jak se v té době tyto světské vánoční písně ocitly na zpěvné, bigotní, vlastními výročními vokálními skladbami oplývající Moravě, mě vábilo zodpovědět.*“¹⁴⁴ V textu na zhruba třetině strany Josef Bednář pátráním dospěl ke kantorovi Jaroslavu Veselskému, který v třebíčských Heralticích uspořádal 26. prosince 1888 po jitřní bohoslužbě v místním kostelíku koncert krkonošských koled, které naučil své žáky. Tak se pak tyto skladby staly i součástí tamních Vánoc. Text doplnila fotografie historického ilustrovaného kancionálu.¹⁴⁵ Kouzlo jesliček – článek na plné dvoustraně, který popisoval betlémařskou tradici obecně a samozřejmě i krkonošské betlémy. Několik fotografií zachytilo kromě samotných postaviček betléma i jestličky s Ježíškem. Autor František Jirásko v úvodu píše, že betlémy pocházejí od činitelů „*našemu lidu nepřátelských*“ a má tím na mysli mnišské řády v době protireformace a kořeny české betlémařské tradice spojuje s Itálií a Španělskem. Přes počáteční kořeny dál hovoří o tom, že stavění betlémů postupně ztrácelo náboženský podtext. Ke slovu se tak znovu dostává lidová tradice, zručné ruce horalů, kteří vyřezávali domácí betlémy a někdy je konstruovali jako pohyblivé. Betlémařská tradice však nezanikla zcela, a tak se autor zmiňuje o Antonínu Šírovi z Levínské Olešnice na Novopacku. Ačkoliv tento betlémář v roce 1973 zemřel, Jirásko připomíná odkaz jeho díla a popisuje stavbu betlémů, který řezbář v Olešnici vytvořil a v tamních domácnostech zanechal. „*Činí nám potěšení pozorovat jesličky vcelku pro popis dramatické události narození Krista vhodně volenou kompozicí*

141 Tamtéž.

142 Tamtéž.

143 PILAŘOVÁ, Eliška. Na návštěvě: Hej, hej koleda /U bratří Krčků/. *Krkonoše*, 1987, 20. ročník, č. 12, str. 24-25.

144 BEDNÁŘ, Josef. Záhada krkonošských koled. *Krkonoše*, 1988, 21. ročník, č. 12, str. 9.

145 Tamtéž.

postavení jednotlivých skupin osob a zvířat,” napsal Jirásko.¹⁴⁶ Mezi poezií na straně 18 se objevila i báseň Vánoce autora Vlastimila Lapáčka: „*Popelník na květy a oheň do závěje, na hlavu kamení, pod zadek špendlíky...*”¹⁴⁷ odráží pár veršů náladu básně. V rubrice „Z redakční pošty“ pisatel Vilém Minařík v dopise vzpomínal na své nejsmutnější Vánoce, které prožil v roce 1918, kdy se dozvěděl o smrti otce na italské frontě a kdy pár dní na to vyhořel dům, kde s matkou bydleli. V závěru ponurého příběhu Minařík cituje svou matku: „*Děti, nebuďte smutné nad tím, co vás v životě potkalo. Pamatuje si, že dobrý člověk vyrůstá jenom v hladu, žízni, utrpení, hrůze, neštěstí a zklamání.*”¹⁴⁸ Několik vánočních jídel uváděly recepty v rubrice „Krkonošská kuchařka“.¹⁴⁹ K Vánocům v roce 1988 se čtenář dostal i ve článku rubriky „Na návštěvě“, kde byla řeč o cukrářské rodině Bartoníčkových.¹⁵⁰ Fotografie u textu ukazovala vánoční stromek ozdobený právě jejich výrobky, které doplnily jak výstavu „Krkonošské vánoce” v roce 1987, tak se podle slov Jany Sojkové měly objevit na jarní výstavě v roce 1990, tentokrát „*věnované jarní obřadnosti*”.¹⁵¹ Celá strana 29 byla v prosincovém čísle věnována ukázkám krkonošských koled, čistě jejich citacím (obohaceným o uvedení místa původu koledy – Mrklův, Martinice, Jilemnice atd.), které doplnily fotografie betlémových figurek a zasněžené chalupy. Nakonec se fotografie betléma včetně jesliček objevila na straně 35 v souvislosti s putováním do muzea v Jilemnici.

Revoluční rok 1989¹⁵² přinesl článek „Potřeba iluzí – Vánoční vzpomínka na Krkonoše“. V textu se psalo o pohádkových postavách (polednice, klekánice, divoženky, Honza atd.) a dobrém pohádkovém konci. Ke Krkonošim se vztahovaly pohádky o Krakonošovi, které podle autora článku dokazovaly mimo kladných a záporných vlastností „*těž spravedlnost třídni*”. A potřeba iluzí byla podle Josefa Bednáře člověku vlastní snad již od kolébky. Autor vzpomínal na své dětství v jižních Čechách a na tamní vánoční loutkové výkladní skříně, včetně „*krakonošiády*” vystavené před Štědrým dnem roku 1943. Ve výloze tehdy na zasněžené hoře stála velká postava Krakonoše, pod ním pak mnohem menší „*nesympatická pimprlata*” – každou hodinou se nad výtvozem sešeřilo a rozsvítily se nad ním malé elektrické hvězdičky skládající nápis: „*Pokoj jen lidem dobré vůle!*”.

146 JIRÁSKO, František. Kouzlo jesliček. *Krkonoše*, 1988, 21. ročník, č. 12, str. 16-17.

147 LAPÁČEK, Vlastimil. Poezie. *Krkonoše*, 1988, 21. ročník, č. 12, str. 18.

148 MINAŘÍK, Vilém. Z redakční pošty: Moje nejsmutnější vánoce. *Krkonoše*, 1988, 21. ročník, č. 12, str. 19.

149 MARHOLD, Jiří. Krkonošská kuchařka /36/: Vánoční kousky bez pečení. *Krkonoše*, 1988, 21. ročník, č. 12, str. 24

150 SOJKOVÁ, Jana. Na návštěvě u Bartoníčkových. Cukrářův rok. *Krkonoše*, 1988, 21. ročník, č. 12, str. 24-25.

151 Tamtéž.

152 Vzhledem k předstihu uzávěrky nebylo ani teoreticky možné zaznamenat listopadové události. Přesné datum uzávěrky neznám, v tomto roce se bohužel u čísel časopisu uzávěrka neuváděla. Vycházím z odhadu, který vyplývá z čísel s uvedenou uzávěrkou: 12/1986 – uzávěrka čísla byla 12. 9. 1986; 12/1991 – uzávěrka čísla byla 25. září 1991, aktualit 1. listopadu 1991; 12/1992 – uzávěrka čísla byla 8. října 1992, aktualit 4. listopadu 1992; 12/1993 – uzávěrka čísla byla 12. října 1993, aktualit 3. listopadu 1993.

Text o postavě Krakonoše (který zřejmě má zastínit postavu Ježíška a klasický betlém) končil větou: „*Inu, lidem je dána potřeba iluzí!*“¹⁵³ Článek „Rok v lese...“ na stejné straně prosincového čísla pojednával o Lesním závodu ve Vrchlabí a tedy i o vánočních stromcích.¹⁵⁴ V okně věnovaném poezii pak autorka Jitka Badoučková báseň „Přijď rychle“ končila verši: „*Kdo by pak, láska má, za nás dva nosil smutek? Vánoční františek, saze a havrani.*“¹⁵⁵

5.3.4 Léta 1990-1993

První článek týkající se Vánoc v prosinci 1990 se překvapivě objevil až na straně 11 a šlo pouze o velmi krátké oznámení o výstavě Vánoce dětem, kterou otevřelo Krkonošské muzeum ve Vrchlabí. Výstava ukazovala dětem, co mohly od konce 19. století až téměř po současnost najít pod vánočním stromkem. O betlémech pak pojednávala krátká zpráva doplněná třemi fotografiemi.¹⁵⁶ Šlo o betlémy devadesátiletého Františka Fajstavra z Dolních Štěpanic. „*Dnes už figurky doplňuje ze starých zásob, jen sem tam něco sám dotvoří. Ale jak říká – bez betléma by nebyly na horách vánoce*“.¹⁵⁷ Nejrozsáhlejším příspěvkem k Vánocům byl celostránkový text „Hle, hle, támhle v Betlémě“ v rubrice „Pamětník“, který doplnila ilustrace klanění Tří králů. Autorky v něm psaly o sv. Františku z Assisi jako o tvůrci prvního živého betléma, vytvořeného ve 13. století. K neživým betlémům připojily: „*Zvyk stavět o vánocích v kostelích jesle je pravda mnohem mladší, nicméně rozšířil se opět z Itálie prostřednictvím bratří františkánů a posléze jezuitů. (...) Trvalo několik století, než si jesličky připodobnili a zamilovali vzdor všem reformacím a protireformacím i v našich venkovských chalupách.*“¹⁵⁸ Čtenář se dozvěděl o historii vývoje českých betlémů, tedy i o jejich lidové podobě. Řeč se pak znovu stočila ke krkonošským betlémům, které bylo možné obdivovat v krkonošských muzeích. Text celkově zmiňuje mnohem více (než tomu bylo v předchozích letech) biblické příběhy a postavy: „*Zde jsou ovšem postavy umístěny stabilně a směrem odleva doprava zobrazují Zvěstování, Kristovo narození, příchod Tří králů, klanění pastýřů a útěk do Egypta, nad nímž v horním plánu trůní Herodes, dohlížející na zavraždění neviňátek.*“¹⁵⁹

V roce 1991 se na straně tři objevila několikacentimetrová fotografie smrkových větví s hvězdou a hořící svíčkou. Pod ní redakce otiskla přání: „*Pokoj lidem dobré vůle... tichá vánoční*

153 BEDNÁŘ, Josef. *Potřeba iluzí /Vánoční vzpomínka na Krakonoše/*. *Krkonoše*, 1989, 22. ročník, č. 12, str. 15.

154 KUBÁT, Miroslav. *Rok v lese...* *Krkonoše*, 1989, 22. ročník, č. 12, str. 15.

155 BADOUČKOVÁ, Jitka. *Poezie*. *Krkonoše*, 1989, 22. ročník, č. 12, str. 18-19.

156 PILAŘOVÁ, Eliška. *Zajímavosti – Betlém*. *Krkonoše*, 1990, 23. ročník, č. 12, str. 21.

157 Tamtéž.

158 PILAŘOVÁ, Eliška; SOJKOVÁ, Jana. *Pamětník - Hle, hle, támhle v Betlémě*. *Krkonoše*, 1990, 23. ročník, č. 12, str. 23.

159 Tamtéž.

zvonková hra at' naplní všem jejich srdce, at' záře plamínku vánoční svíce je osvítlí lidským porozuměním a láskou k člověku a přírodě.“ František Janalík pak svou povídku „Trampoty s Uhlířkou“ ukončil slovy: „*Blížil se Štědrý večer. Cestou ještě uřízl vyhlédnutý vánoční stromeček a tiše si povzdechl: ,Tak je to hotový, milá ženuško, kožich z uhliřky pod ním nenajdeš.*“¹⁶⁰

Téměř identicky pojatým vánočním přáním (jako v předchozím roce) na straně tři otevírá vánoční tematiku i prosincové číslo roku 1992. S Vánoce má pak jen díky slovu z názvu něco společného povídka Františka Janalíka „Vánoční milión“.¹⁶¹ Vánoce se ve své podstatě zabýval až celostránkový příspěvek „Den přeslavný jest k nám přišel“. Jeho tématem byly vánoční divadelní hry. Jana Sojková psala o různých lidových pojetích Ježíšova příchodu na svět. Připomněla také, že některé hry o Spasiteli byly natolik světské, že je nakonec duchovní z kostela vykázali. Řeč byla v textu samozřejmě zejména o hrách krkonošských, a to i o hrách loutkových. Právě jejich provozovatelé prý často putovali s kolotoči i potulnými společnostmi a pro „*hroublé slovíčko či lascivní scénku*“ nešli daleko. Autorka uvedla, že křečovitě křísit staré zvyklosti nemá smysl. A tak jsou podle ní zřejmě jediným doposud živým žánrem lidové tvorby spojené s Vánoce koledy.¹⁶² Vánočních svátků se týkal i příspěvek o betlému chalupníka Petra Slavíka.¹⁶³ Text doplnily tři malé černobílé fotografie částí betléma, který byl v době vzniku článku k vydání v soukromé chalupě nedaleko Vysokého nad Jizerou. Ve dvanáctém čísle roku 1992 se poprvé za celou dobu existence časopisu objevila na (zadní) obálce Krkonoš fotografie s vánoční tematikou – betlém. Fotografie byla celostránková a barevná.

Celostránkové přání na první vnitřní straně našel čtenář v Krkonoších na konci roku 1993. Tři srnky na sněhu přály: „*Pokoj, štěstí, zdraví, boží požehnání, ty svátky veselé i tento rok celý!*“ Text pocházel ze staré krkonošské koledy. V rubrice „Pojďte s námi na výlet“ se objevil podtitul „*Za betlémskou hvězdou*“.¹⁶⁴ Článek doplnily dvě fotografie vyřezávaného betléma a mapka cesty. Autor textu připomněl v chudobě narozené dítě a vánoční čas, kdy kromě křesťanů i „*zaryté neznabohovy*“ přitahuje kouzlo jesliček. Jako cíl výletů se tak nabízela díla lidových betlémářů z podhůří, například v Nové Pace, Levínské Olešnici nebo Jilemnici.¹⁶⁵ Ke slovu se v jednom z příspěvků opět dostaly koledy, které sebral kantor Josef Horák. Miroslav Kubát vzpomínal na své osobní setkání s tímto horským písmákem a připomněl výročí 110 let od jeho narození. Zmínil také

160 JANALÍK, František. Z Krakonošovy zahrádky: Trampoty s uhliřkou. *Krkonoše*, 1991, 24. ročník, č. 12, str. 21-22.

161 JANALÍK, František. Vánoční milión. *Krkonoše*, 1992, 25. ročník, č. 12, str. 14-15.

162 SOJKOVÁ, Jana. Pamětník - Den přeslavný jest k nám přišel... *Krkonoše*, 1992, 25. ročník, č. 12, str. 17.

163 BARTOŠ, Miloslav. Zajímavosti - Slavíkův betlém. *Krkonoše*, 1992, 25. ročník, č. 12, str. 20.

164 JIRÁSKO, František. Pojďte s námi na výlet: Za betlémskou hvězdou. *Krkonoše*, 1993, 26. ročník, č. 12, str. 19.

165 Tamtéž.

to, že Horák ale nebyl jediným sběratelem krkonošských koled. ¹⁶⁶ Nakonec Jiří Marhold spolu s Nepraktovými ilustracemi uvedl řadu receptů, které patřily k vánočnímu stolu. ¹⁶⁷

5.3.5 Léta 1994-2005

„*Ej noviny převeselý, poslyšte křesťané milý, narodil se Kristus Pán, nebe země slavný král*“ – koleda z Martinic uprostřed ilustrací provedených ve stylu Krkonošských koled, vydaných v roce 1939, zaujímala celou vnitřní první stranu Krkonoš v prosinci 1994. Nová šéfredaktorka Zdeňka Flousková avizovala některé chystané změny, které časopis čekají od počátku roku 1995. ¹⁶⁸ A právě po příchodu nové šéfredaktorky (změna na postu po 24 letech) se objevil v Krkonoších nový pohled na Vánoce. Celá dvoustrana s článkem „Aj, radost velikou“ pojednávala o Vánocích vůbec poprvé za celou dobu existence časopisu jako o součásti církevního roku. „*Církevní rok není pouhou časovou posloupností dnů, neboť se do něj promítá život Ježíše Krista, Panny Marie a světců. Začíná adventem...*“, uvedla Bohunka Krámská. ¹⁶⁹ Dostala se pak k betlémské tradici, která podle ní vychází na prvním místě z uctívání místa Kristova narození. Upozorila také na legendární živý betlém sv. Františka z Assisi, který neobvykle oslavil vánoční svátky v roce 1223. Jako hlavní šířitele betlémů v Čechách uvedla členy církevních řádů, kteří pomocí betlémů mezi protestanty šířili katolickou víru. Postupně se pak čtenář dozvěděl o přechodu betlémů do lidového prostředí. Autorka nakonec přiblížila betlémskou tvorbu v Liberci. Text doplnilo několik barevných výjevů z betlémské scény. ¹⁷⁰ V rubrice „Na návštěvě“ Zdeňka Flousková navštívila Josefa Grosmana, kdysi i starostu Tříče, který slavil vánoční svátky již po devadesáté. Vzpomínal na Vánoce, které v dětství prožil – jak se ještě modlil za císaře pána, jak chodil v adventu brzo ráno do kostela na roráty, jak se chystal betlém i jak na Štědrý den dodržovali až do večere přísný půst. Nakonec se vydala celá rodina do kostela na půlnoční mši. V závěru Grosman mluví i o kolednících, kteří k chalupám chodili od Štěpána až po Nový rok. ¹⁷¹

Poprvé si nyní dovolím narušit kontinuální sledování prosincových čísel a nahlédnu až do čísla 12/2000, neboť vzhledem k povaze doby považuji za dostačující provést náhodnou sondu už jen do několika čísel časopisu. Text pedagoga a básníka Karla Erbana s názvem „V prosinci se

166 KUBÁT, Miroslav. Josef Horák a krkonošské koledy. *Krkonoše*, 1993, 26. ročník, č. 12, str. 25-26.

167 MARHOLD, Jiří. Krkonošská kuchařka: Vánoční stůl. *Krkonoše*, 1993, 26. ročník, č. 12, str. 29.

168 FLOUSKOVÁ, Zdeňka. Krkonoše /Nová obálka/. *Krkonoše*, 1994, 27. ročník, č. 12, str. 3.

169 KRÁMSKÁ, Bohunka. Aj, radost velikou... *Krkonoše*, 1994, 27. ročník, č. 12, str. 18-19.

170 Tamtéž.

171 FLOUSKOVÁ, Zdeňka. Na návštěvě u Josefa Grosmana. Adventní vzpomínání. *Krkonoše*, 1994, 27. ročník, č. 12, str. 24-25.

skoro pořád svítilo“ si redakce vypůjčila pro vánoční tematiku. V celostránkovém příspěvku s ilustrací Erban popisoval své dětství v době předvánoční i vánoční na počátku 20. století. Vzpomínal, jak v adventu chodil s rodinou na roráty, jak se rodiče vydávali na předvánoční jarmarky nebo jak u nich doma Mikuláš a Barbora za okny nechávali drobné dárky. Na Štědrý den pak bylo středem prací stavění Betléma. Erban mluví o denním půstu, o štědrovečerní večeři i o dárkách, které ale v raném dětství ještě nebyly pod stromečkem, který tehdy neměli. Jako starší pak chodil na půlnoční mši, kde znělo radostné „*Gloria in excelsis Deo!*“. Rodák ze Studence u Horek v Podkrkonoší připomněl i poslední den v roce, který podle něj byl velmi podobný Štědrému dni. Nakonec se zastavil u Hromnic, kdy se vystavené betlémy rozebíraly a ukládaly.¹⁷² Tematiku Vánoc doplnila jedna z Erbanových básní s názvem *Chtíc aby spal*.

5.3.6 Léta 2006-2007

Pro úplnost sledování vánoční tematiky jsem se zastavil ještě u prosincových čísel z let 2006 a 2007. V prvním ze sledovaných roků velmi rozsáhlý příspěvek „Vánoce v Krkonoších“ vycházel z citace biblického příběhu narození Ježíše podle evangelisty Lukáše. Věnoval se Vánocům z pohledu křesťanské víry, připomínal i předkřesťanské slavení slunovratu, ale sledoval i etymologický význam slova Vánoce. Rozebíral advent i zimní cyklus lidových obyčejů, který v řadě zemí začíná na svátek sv. Martina. Popisoval lidové zvyky i samotné historické slavení Vánoc v Krkonoších. Text uzavíral svátek Tří králů: „*V tento den psali koledníci na veřeje domů ona tři známá písmena K+M+B, která jsou mylně vykládána jako domnělá jména tří králů. Ve skutečnosti se jedná o původní C+M+B, tedy počáteční písmena slov latinské věty Christus mansionem benedicat – česky Kristus ať žehná tomuto domu! Nápis se doplňoval letopočtem. Svátkem sv. Tří králů končily na Krkonoších Vánoce a horáci se opět vrátili ke své každodenní těžké práci.*“¹⁷³

Podobně v roce 2007 se tematika Vánoc objevila nejen ve čtyřstránkovém článku „Křehká vánoční krása“, který se věnoval vánočním ozdobám,¹⁷⁴ ale Vánoc se dotknul i text „Ukrojte si u nás aneb o chlebu, pečivu a pečení“.¹⁷⁵ V jizerskohorské části se objevily příspěvky „Předvánoční

172 ERBAN, Karel; REDAKCE. V prosinci se skoro pořád svítilo; Karel Erban /Chtíc aby spal/. *Krkonoše*, 2000, 33. ročník, č. 12, str. 34-35.

173 SOJKOVÁ, Jana; VLČEK, Radovan. Vánoce v Krkonoších. *Krkonoše – Jizerské hory*, 2006, 39. ročník, č. 12, str. 2, 4-8.

174 VLČEK, Radovan. Křehká vánoční krása. *Krkonoše*, 2007, 40. ročník, č. 12, str. 4-8.

175 LUŠTINEC, Jan. Ukrojte si u nás aneb o chlebu, pečivu a pečení. *Krkonoše – Jizerské hory*, 2007, 40. ročník, č. 12, str. 46-47.

entomologické úvahy¹⁷⁶ nebo „Adventní věnec první symbol Vánoc“.¹⁷⁷ **(Závěr k tematice Vánoc viz kapitola 6).**

6 Závěr

Časopis *Krkonoše* byl vývojem české společnosti bezesporu ovlivněn. Těžko by se také v případě takového periodika dalo tvrdit něco jiného. Nejsilnější dopad společenského klimatu časopis pocítil na počátku normalizace, tedy zejména v letech 1969 a 1970, kdy došlo například k nucenému vyřezání listu s nežádoucím článkem a k výměně šéfredaktora. Naopak díky politicky silnému postavení nového šéfredaktora si *Krkonoše* v normalizačním době mohly dovolit publikovat články s tematikou (a později tisknout i texty ideologicky nespolehlivých autorů), která by jinde měla s uveřejněním potíže. A zřejmě i proto nedošlo v časopisu k zániku a umlčení některých klasických krkonošských témat, kterými jsou například betlémy a koledy.

Pokud linii vánoční tematiky, kterou jsem sledoval v *Krkonoších* od roku 1968 do roku 2007 zjednoduším, mohu říci, že Vánoce s přibývajícím časem získávaly na stránkách časopisu stále větší a prestižnější prostor. Postupně nebyly jen doplňkem jinak tematicky zaměřeného článku, nebo zmínkou ve velmi krátké zprávě, ale získaly skutečně prostor samy pro sebe. Zpracování tematiky vánočních svátků se také postupně ubíralo blíže k jejich podstatě a kořenům – tedy křesťanskému slavení příchodu Ježíše Krista na svět. Vánoce pak už nebyly jen (zdůrazňuji slovo „jen“) „svátky dřívější“, kdy se v třídně nespravedlivé společnosti koledníci vydávali na přilepšenou na koledu a zpívali přitom koledy s výrazně světským motivem (tím ale nepopírám to, že koledování bylo pro chudé obyvatele hor důležitým přivýdělkem). Nebyly „jen“ odrazem lidové tvořivosti (která má bezesporu zvláště v *Krkonoších* velkou tradici) nebo „jen“ příběhem o zdobení vánočního stromku. Uvažuji ovšem i o kontextu doby, a je tak mnohdy třeba ocenit, že se v 70. a 80. letech o koledách či betlémech v *Krkonoších* vůbec psalo (byť často na fotkách betlémů jejich „centrum“ – jesličky chyběly). Navíc některé příspěvky zvláště o betlémech by se daly použít a otisknout i dnes. Betlémy a koledy měly (a mají) v regionu *Krkonoš* silnou tradici a tu se nepodařilo (možná narozdíl od jiných částí republiky) v době totality přetrhout a ušlapat.

176 VONIČKA, Pavel. Jizerské hory: Předvánoční entomologické úvahy. *Krkonoše – Jizerské hory*, 2007, 40. ročník, č. 12, str. 29.

177 VINKLÁT, Pavel, D. Jizerské hory: Téma: Adventní věnec první symbol Vánoc. *Krkonoše – Jizerské hory*, 40. ročník, č. 12, str. 30-31.

Výrazný zlom u zachycení podstaty Vánoc se objevil v roce 1994 po odchodu šéfredaktora Františka Janalíka – vůbec poprvé za dobu existence časopisu byly Vánoce prezentovány jako součást církevního roku. U vyrovnaného pohledu na Vánoce (pohled náboženský, lidový i umělecký) časopis setrval i v následujících letech, jak dokazují příspěvky z let 2006 a 2007.

Časopis Krkonoše se od kurzu české společnosti výrazněji odkláněl také v druhé polovině 80. let, kdy se silným akcentem upozorňoval na potřebu ekologického přístupu k přírodě.

U samotného časopisu národního parku (nyní bez ohledu na tehdy převažující společenské postoje) se ale na druhou stranu zdůrazňování ochrany přírody dalo předpokládat.

Silnou společensky ovlivněnou změnu znamenalo pro časopis po roce 1989 tržní hospodářství a s ním související nucený nárůst inzerce a snaha zahrnout co nejširší region. Naopak samotný konec totality neznamenal pro redakci její významnou proměnu, ani významnou proměnu grafickou či proměnu určitých zavedených schémat a rubrik. Proměnu obsahu ovšem možné pozorovat bylo, zejména na stránkách věnovaným společenskému dění či historii. Mnohé výrazné a na pohled viditelné změny se pak v Krkonoších projevovaly až od roku 1994, kdy se po 24 letech změnil šéfredaktor časopisu.

Ze zvyšujícího se nákladu, růstu periodicity, většího počtu redaktorů (než má časopis dnes, v roce 2008) i dalších okolností vyplývá, že se redakce Krkonoš o svoji existenci v 70. a 80. letech obávat nemusela. Naopak v 90. letech hrozil kvůli nedostatku financí časopisu zánik a redakce se Krkonoše snažila udržet „naživu“ za cenu snižování nákladu, nárůstu inzerce, pomocí žádostí o sponzorství a zvyšováním ceny čísel časopisu.

Pro časopis Krkonoše vždy hrála důležitou roli osobnost šéfredaktora, která někdy i proti trendu doby udávala podobu časopisu. Svůj přístup k časopisu (v rozhovoru příloženém k této práci) popsal kromě dalších i zakladatel Krkonoš Jiří Sehnal. On i další pracovníci Krkonoš se v rozhovorech také vyjádřili k osobnosti, která prolíná velkou část této bakalářské práce a která 24 let ovlivňovala podobu časopisu Krkonoše. Touto osobností je bývalý šéfredaktor Krkonoš František Janalík. Jeho názory a jeho popisy dějů, o kterých se v práci mluví, by se jistě patřilo uvést. Avšak František Janalík v roce 2007 zemřel.

V podstatě nejzásadnějším bodem pro časopis Krkonoše byla a je ochota Správy KRNAP, která vždy nesla většinu nákladů, časopis financovat. Protože i přes výraznou snahu o maximální soběstačnost v 90. letech se ukázalo, že časopis takového zaměření a takového nákladu, se bez silné podpory svého krkonošského „celoživotního“ vydavatele neobejde.

7 Resumé

Bakalářská práce „Čtyřicet let časopisu Krkonoše; lokální periodikum v české společnosti“ se věnuje vývoji regionálního časopisu Krkonoše a tento vývoj porovnává s vývojem české společnosti.

Časopis Krkonoše vychází nepřetržitě od roku 1968 až do současnosti (roku 2008) a jeho zakladatelem je grafik a spisovatel Jiří Sehnal. Po celou dobu je vydavatelem časopisu Správa Krkonošského národního parku (KRNAP). První číslo časopisu, který byl koncipován jako čtvrtletník, mělo celkem 36 stran a náklad Krkonoš v počátcích čítal 3000 kusů. Jiří Sehnal ale na počátku normalizace musel časopis opustit a jeho novým šéfredaktorem se stal v roce 1970 František Janalík (dnes známý jako spisovatel). Od roku 1973 Krkonoše začaly vycházet jako dvouměsíčník, od roku 1978 jako měsíčník. Měsíční periodicitu si udržely až dodnes. Náklad časopisu postupně vzrůstal a například v roce 1983 dosáhl 14 200 kusů. Po roce 1989 ale začal náklad Krkonoš prudce klesat. Náklad časopisu činil v roce 1992 jen 5000 výtisků. František Janalík působil jako šéfredaktor časopisu až do roku 1994, kdy jej kvůli zdravotním obtížím nahradila Zdeňka Flousková. V době jejího působení se časopis přeměnil na Krkonoše – Jizerské hory (od roku 2002), a trvale tak zahrnul do pole svého zájmu i Jizerské hory. V roce 2004 časopis dosáhl současného počtu 52 stran a v roce 2005 vycházel v nákladu 4000 výtisků. Rok 2005 rovněž přinesl vznik pravidelné rubriky Český ráj, která referuje o tomto chráněném území, a v prosinci 2005 došlo i ke změně šéfredaktora, kterým je dodnes Radovan Vlček.

Časopis měl vždy barevnou obálku, vícebarevné vnitřní strany se ale pravidelně začaly objevovat až na počátku 90 let. V roce 2006 časopis přešel na celobarevný tisk.

Nejsilnější dopad společenského klimatu časopis Krkonoše pocítil na počátku normalizace, tedy zejména v letech 1969 a 1970, kdy došlo například k nucenému vyřezání listu s nežádoucím článkem a k výměně šéfredaktora. Naopak díky politicky silnému postavení nového šéfredaktora Františka Janalíka si Krkonoše v normalizační době mohly dovolit publikovat články s tematikou, která by jinde měla s uveřejněním potíže. A zřejmě i proto nedošlo v časopise k zániku a umlčení některých klasických krkonošských témat, kterými jsou například betlémy a koledy.

Pokud linii vánoční tematiky, kterou jsem sledoval v Krkonoších od roku 1968 do roku 2007, zjednoduším, mohu říci, že Vánoce s přibývajícím časem získávaly na stránkách časopisu stále větší a prestižnější prostor. O koledách či betlémech se v Krkonoších psalo i v 70. a 80. letech, kdy doba tradicím spojeným s křesťanskými Vánocemi výrazně nepřála. Některé tehdejší příspěvky zvláště o betlémech by se daly použít a otisknout i dnes, některé však měly jasné protináboženské a zároveň komunistickou ideologií ovlivněné vyznění. Výrazný zlom u zachycení podstaty Vánoc se

objevil v roce 1994 po odchodu šéfredaktora Františka Janalíka – vůbec poprvé za dobu existence časopisu byly Vánoce prezentovány jako součást církevního roku.

Časopis Krkonoše se od kurzu české společnosti výrazněji odkláněl také v druhé polovině 80. let, kdy se silným akcentem upozaňoval na potřebu ekologického přístupu k přírodě.

Silnou společensky ovlivněnou změnu znamenalo pro časopis po roce 1989 tržní hospodářství a s ním související nucený nárůst inzerce a snaha zahrnout co nejširší region. Mnohé výrazné a na pohled viditelné změny se pak v Krkonoších projevovaly až od roku 1994, kdy se po 24 letech změnil šéfredaktor časopisu.

Ze zvyšujícího se nákladu, růstu periodicity, většího počtu redaktorů (než má časopis dnes, v roce 2008) i dalších okolností vyplývá, že se redakce Krkonoš o svoji existenci v 70. a 80. letech obávat nemusela. Naopak v 90. letech hrozil kvůli nedostatku financí časopisu zánik a redakce se Krkonoše snažila udržet „naživu“ za cenu snižování nákladu, nárůstu inzerce, pomocí žádostí o sponzorství a zvyšováním ceny čísel časopisu.

Pro časopis Krkonoše vždy hrála důležitou roli osobnost šéfredaktora, která někdy i proti trendu doby udávala podobu časopisu.

V podstatě nejzásadnějším bodem pro časopis Krkonoše byla a je ochota Správy KRNAP, která vždy nesla většinu nákladů, časopis financovat. Protože i přes výraznou snahu o maximální soběstačnost v 90. letech se ukázalo, že časopis takového zaměření a takového nákladu, se bez silné podpory svého krkonošského „celoživotního“ vydavatele neobejde.

8 Resümee

Die Bachelore-Arbeit „Vierzig Jahre von der Zeitschrift Krkonoše (Riesengebirge); ein lokales Periodikum in der tschechischen Gesellschaft“ befaßt sich mit der Entwicklung der regionalen Zeitschrift Krkonoše im Vergleich mit der Entwicklung der tschechischen Gesellschaft.

Die Zeitschrift Krkonoše kommt ununterbrochen von 1968 bis zur Gegenwart (2008) heraus und ihr Gründer ist der Grafiker und Schriftsteller Jiří Sehnal. Die ganze Zeitspanne hindurch ist der Herausgeber die Verwaltung des Nationalparks Riesengebirge (KRNAP). Die erste Nummer der Zeitschrift, die als Vierteljahresnummer konzipiert war, hatte 36 Seiten und die Auflage zu Beginn umfasste 3000 Stück. Jiří Sehnal musste aber zu Beginn der Normalisierung die Zeitschrift verlassen und der neue Chefredakteur wurde 1970 František Janalík (heute als Schriftsteller bekannt). Vom Jahre 1973 an begann Krkonoše als 2-Monats-Zeitschrift herauszukommen, seit 1978 bis heute als Monatszeitschrift.

Die Auflage der Zeitschrift erhöhte sich schrittweise, so erreichte sie z. B. im Jahre 1983 eine Stückzahl von 14 200. Nach 1989 aber begann die Auflagenhöhe stark abzufallen. Im Jahr 1992 betrug die Auflage der Zeitschrift nur 5000 Stück. František Janalík wirkte als Chefredakteur der Zeitung bis zum Jahr 1994, in dem er aus Gesundheitsgründen durch Zdeňka Floušková abgelöst wurde. In der Zeit ihres Einflusses änderte sich die Zeitschrift zu Krkonoše – Jizerské hory (Riesengebirge – Isergebirge; ab 2002), so wurde ihr Interessenkreis auch auf das Isergebirge erweitert. Im Jahre 2004 erreichte die Zeitschrift ihre heutige Seitenzahl von 52 Seiten und im Jahre 2005 kam sie mit einer Auflage von 4000 Stück heraus. Im Jahre 2005 entstand ebenfalls eine regelmäßige Rubrik Český ráj (Böhmisches Paradies), die über dieses Naturschutzgebiet referiert. Im Dezember 2005 kam es zum Wechsel des Chefredakteurs, der bis heute Radovan Vlček ist.

Die Zeitschrift hatte immer einen farbigen Titel, mehrfarbige Innenseiten erschienen aber erst zu Anfang der 90er Jahre regelmäßig. Im Jahre 2006 ging die Zeitschrift ganz zum Farbdruck über.

Den stärksten Einfluss des gesellschaftlichen Klimas bekam die Zeitschrift Krkonoše zu Beginn der Normalisierung zu spüren, vor allen in dem Jahre 1969 und 1970, wo es z. B. zum erzwungenen Heraustrennen der Seite mit einem nicht erwünschten Artikel und zum Austausch des Chefredakteurs kam. Andererseits konnte sich Krkonoše durch die politisch starke Stellung des neuen Chefredakteurs František Janalík in der Normalisierungszeit erlauben, Artikel mit einer Thematik zu publizieren, die woanders mit der Veröffentlichung Probleme hätte. Und wahrscheinlich auch deshalb kam es auch nicht zum Verschweigen einiger klassischer Themen des

Riesengebirges in der Zeitschrift, z. B. Themen über Krippen und Weihnachtslieder.

Wenn ich die Skala der weihnachtlichen Themen, die ich in der Zeitschrift vom Jahre 1968 bis 2007 verfolgt habe, vereinfache, kann ich sagen, dass Weihnachten im Laufe der Zeiten auf den Seiten der Zeitschrift einen immer größeren und anspruchsvolleren Platz einnimmt. Über Weihnachtslieder und Krippen wurde auch in den 70er und 80er Jahren geschrieben, in einer Zeit, wo die Traditionen, die mit dem christlichen Weihnachtsfest verbunden waren, eindeutig unerwünscht waren.

Einige der damaligen Beiträge, vor allem über Weihnachtskrippen, könnte man auch heute übernehmen und drucken, andere aber hatten einen eindeutigen antireligiösen und gleichzeitig durch die kommunistische Ideologie beeinflussten Beigeschmack.

Zu einem bedeutenden Umbruch bei der Thematik „Weihnachten“ kam es im Jahre 1994 nach dem Weggang des Chefredakteurs František Janalík – das erste Mal seit der Existenz der Zeitschrift wurden Weihnachten als Teil des Kirchenjahres repräsentiert.

Die Zeitschrift Krkonoše wich auch in der 2. Hälfte der 80er Jahre stark vom Kurs der tschechischen Gesellschaft ab, als sie mit starkem Akzent auf die Notwendigkeit eines ökologischen Verhaltens gegenüber der Natur hinwies.

Eine stark von der Gesellschaft beeinflusste Wende bedeutete für die Zeitschrift die Marktgesellschaft nach 1989 und das mit ihr zusammenhängende zwangsweise Anwachsen des Annoncenteils und die Absicht, eine möglichst große Region zu erreichen.

Viele markante und auf den ersten Blick sichtbare Änderungen entstanden aber erst ab dem Jahr 1994, als sich nach 24 Jahren der Chefredakteur änderte.

Aus der Vergrößerung der Auflagenhöhe, der Änderung der Periodizität, dem Anwachsen der Zahl der Redakteure (größer als heute 2008) und anderen Anzeichen geht hervor, dass sich die Redaktion über die Existenz in den 70er und 80er Jahren keine Gedanken machen musste, im Gegenteil, in der 90er Jahren drohte der Zeitschrift aus Finanzproblemen der Untergang und die Redaktion versuchte die Zeitschrift durch eine Verkleinerung der Auflage, Vergrößerung des Annoncenteils, Sponsorsuche und Preiserhöhung am Leben zu erhalten.

Für die Zeitschrift Krkonoše spielte immer die Person des Chefredakteurs eine wichtige Rolle, der auch oft gegen den Trend der Zeit der Zeitschrift ihr Aussehen gab.

Grundsätzlich von größter Bedeutung war und ist für die Zeitschrift Krkonoše das Entgegenkommen der Verwaltung des Nationalparks Riesengebirge (KRNAP), die immer die größte Bürde trug, die Finanzierung der Zeitschrift. Denn auch trotz des Bemühens um die maximale Unabhängigkeit in den 90er Jahren hat sich gezeigt, daß eine Zeitschrift dieser Spezialisierung und Auflage ohne die kräftige Unterstützung ihres lebenslangen Herausgebers nicht

auskommt.

9 Použitá literatura

ČAPKA, František. *Dějiny zemí Koruny české v datech*. Praha: Libri, 1998. 820 str. ISBN 80-85983-51-6.

Český statistický úřad [Česká republika]. *Náboženské vyznání obyvatelstva podle výsledků sčítání v letech 1921, 1930, 1950, 1991 (v %)*. [on-line; rok zpracování 2007]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/sldb/sldb.nsf/i/F86DA18D33F397A4C1256E6800471FB3/\\$File/tabulka6.pdf](http://www.czso.cz/sldb/sldb.nsf/i/F86DA18D33F397A4C1256E6800471FB3/$File/tabulka6.pdf)>

Český statistický úřad [Česká republika]. *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 2. - 3.6.2006*. [on-line; rok zpracování 2006]. Dostupný z WWW: <<http://www.volby.cz/pls/ps2006/ps2?xjazyk=CZ>>

KOLEKTIV AUTORŮ. *Krkonoše: příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2007. 863 str. ISBN 978-80-7340-104-7.

MENCL, Vojtěch; HÁJEK, Miloš; OTÁHAL, Milan; KADLECOVÁ, Erika. *Křižovatky 20. století*. Praha: Naše vojsko, 1990. 400 str. ISBN 80-206-0180-5.

OTÁHAL, Milan. *Normalizace 1969-1989: příspěvek ke stavu bádání*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002. 105 str. ISBN 80-7285-011-3.

SUK, Jiří. *Chronologie zániku komunistického režimu v Československu 1985-1990*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1999. ISBN 80-85270-88-9.

ŠANDEROVÁ, Jadviga. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2006. 396 str. ISBN 80-86429-50-4.

ŠIMEČKA, Milan. *Obnovení pořádku*. Brno: Atlantis, 1990. 216 str. ISBN 80-7115-003-7.

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR [Česká republika]. *Slovníková příručka k československým dějinám 1948-1989*. [on-line; rok zpracování 1998-2000]. Dostupný z WWW: <http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf>

VANĚK, Miroslav. *Nedalo se tady dýchat*. Praha: Maxdorf, 1996. 170 str. ISBN 80-85800-58-6.

VANĚK, Miroslav. *Veřejné mínění o socialismu před 17. listopadem 1989: analýza výsledků výzkumů veřejného mínění prováděných ÚVVM od roku 1972 do roku 1989*. Praha: Maxdorf, 1994. 59 str. ISBN 80-85800-10-1.

VYKOUPIIL, Libor. *Slovník českých dějin*. Brno: Georgetown, 1994. 427 str. ISBN 80-901604-1-7.

Ročenky Správy KRNAP:

ŠATNÝ, Vladimír; BĚLOCHOVÁ Irena. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1977*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1978. 122 str.

ŠATNÝ, Vladimír; BĚLOCHOVÁ Irena. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1978*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1979. 172 str.

ŠATNÝ, Vladimír; BĚLOCHOVÁ Irena. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1979*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1980. 112 str.

ŠATNÝ, Vladimír; BĚLOCHOVÁ Irena. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1980*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1981. 88 str.

BĚLOCHOVÁ Irena. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1982-83*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1984. 112 str.

PETŘÍKOVÁ, Hana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1990-1991*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1992. ISBN: 80-901384-0-3.

ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1992*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1993. ISBN: 80-901384-1-1.

ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1993*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1994. ISBN: 80-901384-2-X.

ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1994*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1995. ISBN: 80-901384-3-8.

ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1995*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1996. ISBN: 80-901384-4-6.

ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1996*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1997. ISBN: 80-901384-5-4.

ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1997*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1998. ISBN: 80-902489-9-3.

ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1998*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1999. ISBN: 80-902489-8-5.

ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1999*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 2000. ISBN: 80-86418-00-6.

ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 2000*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 2001. ISBN: 80-86418-13-8.

ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 2001*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 2002. ISBN: 80-86418-23-5.

ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 2002*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 2003. ISBN: 80-86418-28-6.

ŠTURSA, Jan; MARKOVÁ, Jana. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 2003*. Vrchlabí:

Správa KRNAP, 2004. ISBN: 80-86418-30-8.

Správa KRNAP [Česká republika]. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 2004*. [on-line; rok zpracování 2005]. Dostupný z WWW: <http://www.krnep.cz/files/publikace/rocenka/2004.pdf>

Správa KRNAP [Česká republika]. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 2005*. [on-line; rok zpracování 2006]. Dostupný z WWW: <http://www.krnep.cz/files/publikace/rocenka/2005.pdf>

Správa KRNAP [Česká republika]. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 2006*. [on-line; rok zpracování 2007]. Dostupný z WWW: <http://www.krnep.cz/files/publikace/rocenka/2006.pdf>

Periodika:

Krkonoše (Krkonoše - Jizerské hory), Správa KRNAP, 1968-2008.

10 Seznam příloh

Příloha č. 1: Náboženské vyznání obyvatelstva (graf).

Příloha č. 2: Náboženské vyznání obyvatelstva podle výsledků sčítání v letech 1921, 1930, 1950, 1991 v % (tabulka).

Příloha č. 3: Přehled odběru prvních čtyř čísel časopisu Krkonoše v roce 1977 - stav ke dni 5. 11. 1977¹⁷⁸ (tabulka).

Příloha č. 4: Přehled o odběru časopisu Krkonoše – ročník 1982, 1983¹⁷⁹ (tabulka).

Příloha č. 5: Kreslený vtíp Vladimíra Renčina z čísla 2/1969 (obrázek).

Příloha č. 6: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na otázku z ankety: „Jaký je váš věk?“

Příloha č. 7: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na otázku z ankety: „Jaké je vaše dosažené vzdělání?“

Příloha č. 8: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na otázku z ankety: „Ve kterém kraji bydlíte?“

Příloha č. 9: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na otázku z ankety: „Jaké je vaše pohlaví?“

Příloha č. 10: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní otázku: „Kolik čtenářů ve vaší rodině kromě vás přečte jeden výtisk časopisu Krkonoše?“

Příloha č. 11: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní otázku: „Jaký je váš názor na tématické propojení Krkonoš a Jizerských hor?“

178 ŠATNÝ, Vladimír; BĚLOCHOVÁ, Irena. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1977*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1978. 122 str. ISBN neuvedeno.

179 BĚLOCHOVÁ, Irena. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1982 - 1983*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1984. 112 str. ISBN neuvedeno.

Příloha č. 12: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní otázku: „Vyhovuje vám rozšíření o pravidelnou rubriku Český ráj?“

Příloha č. 13: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní: „Jak hodnotíte vyváženost jednotlivých témat v časopisu?“

Příloha č. 14: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní otázku: „Jaký je váš oblíbený žánr?“

Příloha č. 15: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní otázku: „Jak hodnotíte celkové grafické zpracování časopisu?“

Příloha č. 16: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní otázku: „Jak hodnotíte grafickou úroveň obálky?“

Příloha č. 17: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní otázku: „Jaká je podle vás cena časopisu?“

Příloha č. 18: Pohled na vedoucí úlohu KSČ v letech 1968 a 1988 (tabulky).

Příloha č. 19: Pohled na vedoucí úlohu KSČ v letech 1986 a 1988 (tabulka).

Příloha č. 20: Názory na socialismu a kapitalismus v letech 1983 – 1986 (tabulka).

Příloha č. 21: Názory na socialismus v roce 1988 (tabulka).

Příloha č. 22: Názory na socialismus a kapitalismus v roce 1989 (tabulka).

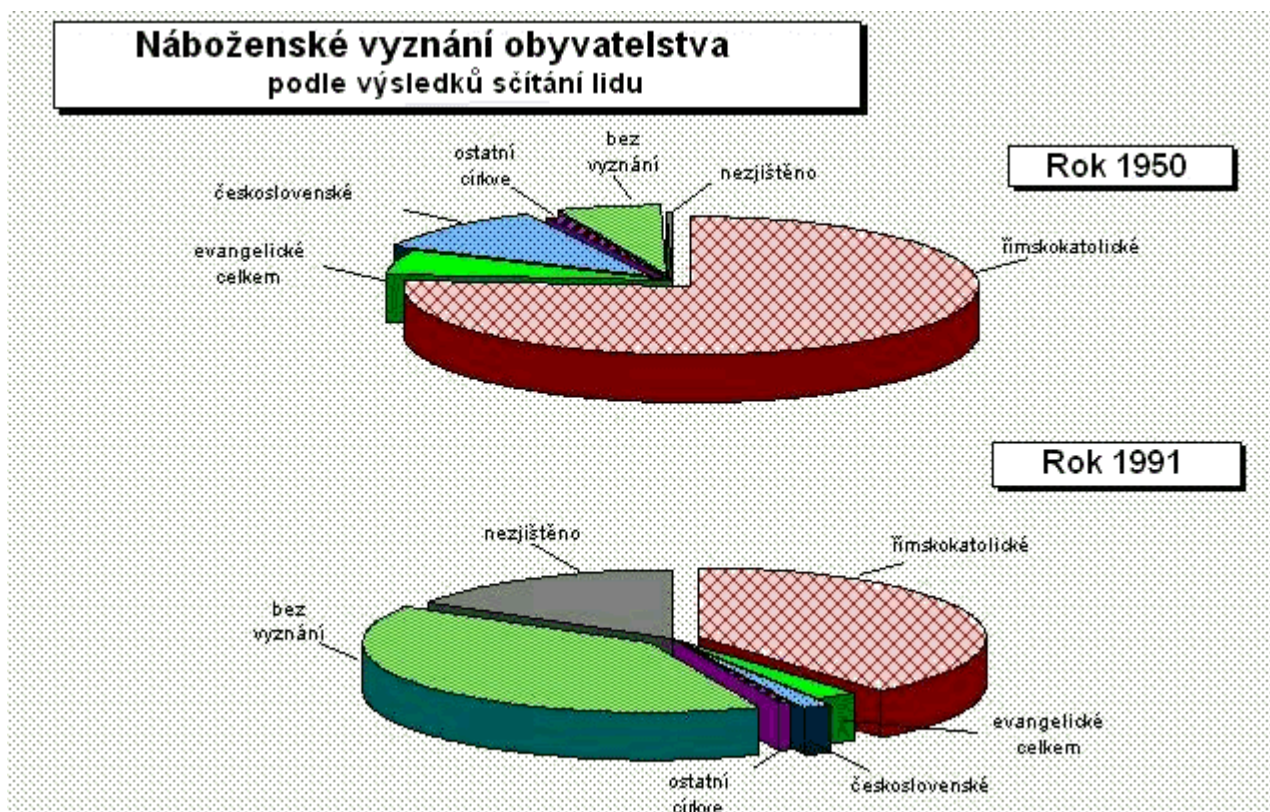
Příloha č. 23: Rozhovor s Jiřím Sehnalem.

Příloha č. 24: Rozhovor s Eliškou Pilařovou.

Příloha č. 25: Rozhovor s Jiřím Dvořákem (současnou redakcí).

9 Přílohy

Příloha č. 1: Náboženské vyznání obyvatelstva (graf).¹⁸⁰

180 Český statistický úřad [Česká republika]. *Graf. Náboženské vyznání obyvatelstva podle výsledků sčítání lidu*. [online; rok zpracování 2007]. Dostupný z WWW: http://www.czso.cz/sldb/sldb.nsf/i/graf_2_nabozenske_vyznani_obyvatelstva_podle_vysledku_scitani_lidu.

Příloha č. 2: Náboženské vyznání obyvatelstva podle výsledků sčítání v letech 1921, 1930, 1950, 1991 v % (tabulka).¹⁸¹

Náboženské vyznání respektive církev	1921	1930	1950	1991
Římskokatolické	82	78,5	76,4	39
Řeckokatolické	0,1	0,1	0,4	0,1
Evangelické celkem	4	4,7	5,7	2,5
Z toho českobratrské evangelické	-	2,7	4,5	2
Pravoslavné	0,1	0,2	0,6	0,2
Československé husitské	5,2	7,3	10,6	1,7
Izraelské	1,3	1,1	0,1	0,1
Jiné	0,1	0,1	0,1	0,1
Bez vyznání	7,2	7,8	5,8	39,9
Nezjištěno	0	0	0,3	16,2

181 Český statistický úřad [Česká republika]. *Náboženské vyznání obyvatelstva podle výsledků sčítání v letech 1921, 1930, 1950, 1991 (v %)*. [on-line; rok zpracování 2007]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/sldb/sldb.nsf/i/F86DA18D33F397A4C1256E6800471FB3/\\$File/tabulka6.pdf](http://www.czso.cz/sldb/sldb.nsf/i/F86DA18D33F397A4C1256E6800471FB3/$File/tabulka6.pdf)>

Příloha č. 3: Přehled odběru prvních čtyř čísel časopisu Krkonoše v roce 1977 – stav ke dni 5.

11. 1977 (tabulka).¹⁸²

-----	Číslo 1	Číslo 2	Číslo 3	Číslo 4
Náklad	11 000	11 000	11 000	11 000
odběr PNS	9 013	9 480	9 700	10 200
Remitenda	486	599	717	-----
odběr redakce	2 000	1 520	1 300	800
výdej zdarma	410	404	331	333
Výměna	17	17	17	17
prodej v redakci	1 437	1 006	854	109
zůstává v redakci	124	87	99	341

182 ŠATNÝ, Vladimír; BĚLOCHOVÁ, Irena. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1977*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1978. 122 str. ISBN neuvedeno.

Příloha č. 4: Přehled o odběru časopisu Krkonoše – ročník 1982, 1983 (tabulka).¹⁸³

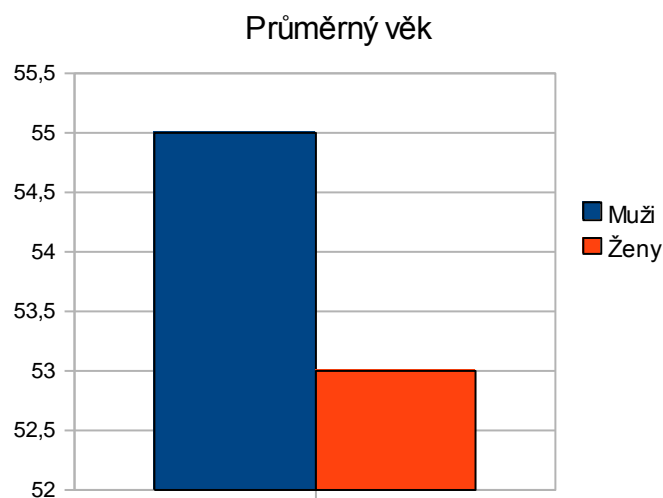
Číslo	Náklad		Odběr PNS		Výdej zdarma		Výměna		Prodej v redakci	
	1982	1983	1982	1983	1982	1983	1982	1983	1982	1983
1	14 000	14 200	12 929	13 629	334	312	18	15	114	82
2	14 000	14 200	12 929	13 649	315	306	18	15	112	88
3	14 000	14 200	12 929	13 569	331	306	18	15	113	133
4	14 000	14 200	13 112	13 679	325	323	18	15	95	22
5	14 000	14 200	13 129	13 609	325	298	18	15	98	113
6	14 000	14 200	13 129	13 629	330	303	18	15	92	88
7	14 000	14 200	13 129	13 629	318	292	18	15	88	82
8	14 000	14 200	13 129	13 629	343	300	18	15	90	78
9	14 000	14 200	13 149	13 649	343	297	18	15	84	69
10	14 000	14 200	13 269	13 629	318	296	18	15	77	93
11	14 000	14 200	13 279	13 679	319	292	18	15	78	62
12	14 000	14 200	13 289	13 679	321	294	18	15	75	69

¹⁸³ BĚLOCHOVÁ, Irena. *Ročenka Správy Krkonošského národního parku 1982 - 1983*. Vrchlabí: Správa KRNAP, 1984. 112 str. ISBN neuvedeno.

Příloha č. 5: Kreslený vtip Vladimíra Renčina z čísla 2/1969 (obrázek).

Příloha č. 6: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na otázku z ankety: „Jaký je váš věk?“¹⁸⁴

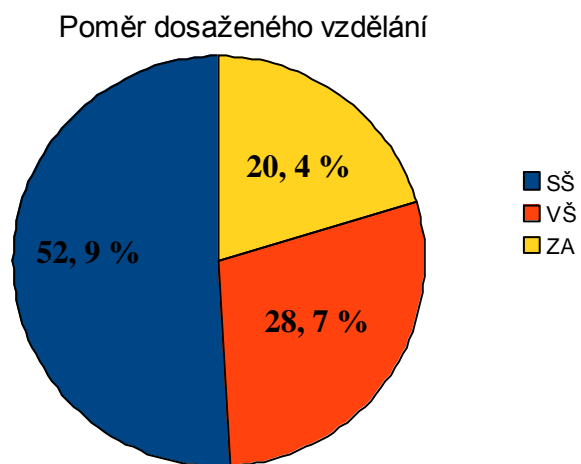
Osa y znázorňuje věk čtenářů (roky).

Osa x znázorňuje rozdělení muži/ženy. Odpovědi byly zprůměrovány a zasazeny do grafu.

Zdroj: Anketa redakce časopisu Krkonoše – Jizerské hory; prosinec 2006.

184 Anketa provedená v prosinci roku 2006 dopisní formou mezi čtenáři časopisu Krkonoše – Jizerské hory. Autor ankety: redakce časopisu Krkonoše. Ze stovek vyplněných anketních formulářů, které mi šéfredaktor Radovan Vlček poskytl, jsem náhodně vybral a zpracoval 108 z nich. tyto dotazníky ale musely mít jasně zodpovězených nejméně pět základních sledovaných otázek: pohlaví, věk, vzdělání, bydliště (kraj ČR) a způsob odebírání časopisu. U dalších sledovaných otázek jsem v případě nutnosti uvedl poznámku „NEVYPL“ (nevyplněno). Zdůrazňuji, že jsem nebyl autorem ankety a v ní uvedených otázek a že jsem ani všechny v dotazníku kladené otázky nesledoval.

Příloha č. 7: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na otázku z ankety: „Jaké je vaše dosažené vzdělání?“¹⁸⁵

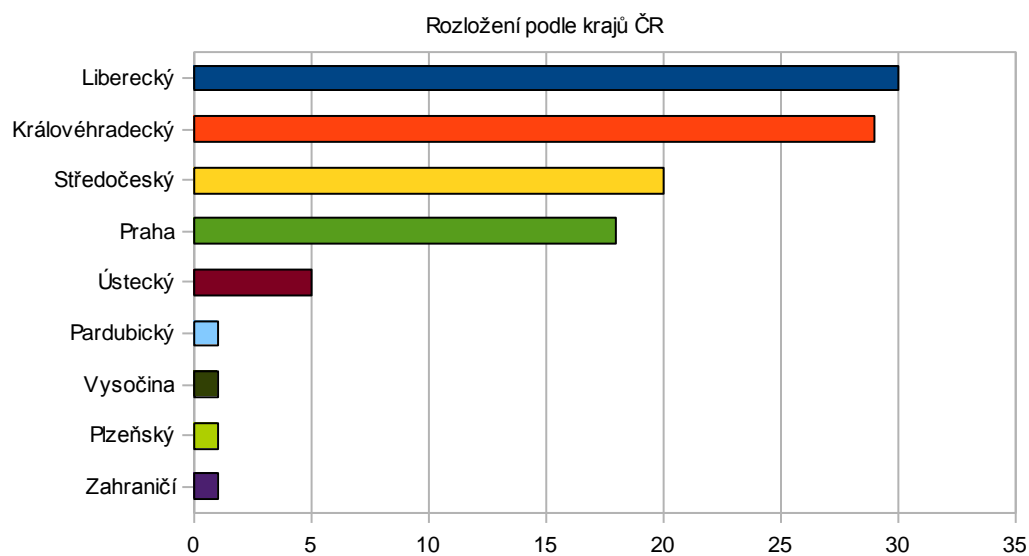

Procentuální zastoupení dosaženého vzdělání čtenářů.

Zdroj: Anketa redakce časopisu *Krkonoše – Jizerské hory*; prosinec 2006.

185 Tamtéž.

Příloha č. 8: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na otázku z ankety: „Ve kterém kraji bydlíte?“¹⁸⁶

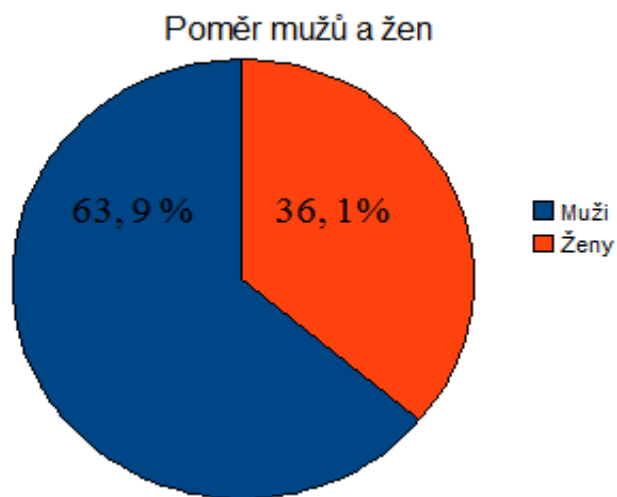
Osa y znázorňuje jednotlivé kraje ČR. Kraje, kde je zastoupení čtenářů nulové nejsou do výčtu zahrnuty.

Osa x znázorňuje počet čtenářů. Součet čtenářů všech krajů odpovídá 108.

Zdroj: Anketa redakce časopisu *Krkonosé – Jizerské hory*; prosinec 2006.

186 Tamtéž.

Příloha č. 9: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na otázku z ankety: „Jaké je vaše pohlaví?“¹⁸⁷

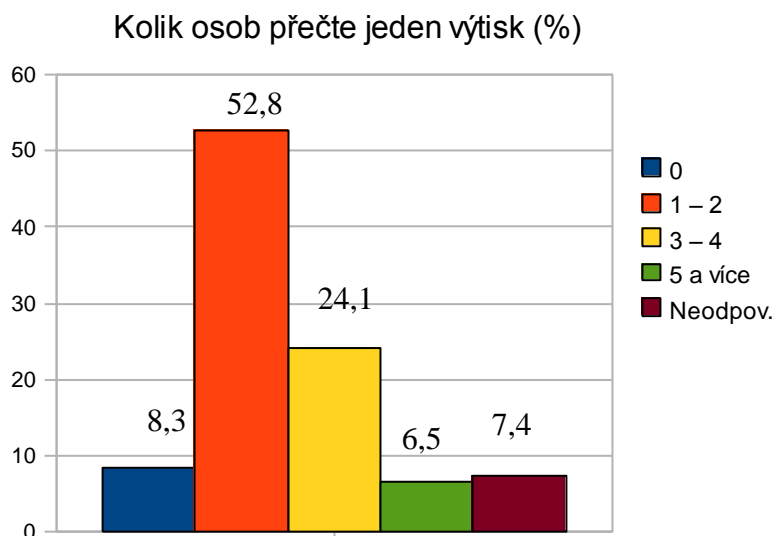

Procentuální zastoupení mužů a žen mezi čtenáři časopisu Krkonoše – Jizerské hory.

Zdroj: Anketa redakce časopisu Krkonoše – Jizerské hory, prosinec 2006.

187 Tamtéž.

Příloha č. 10: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní otázku: „Kolik čtenářů ve vaší rodině kromě vás přečte jeden výtisk časopisu Krkonoše?“¹⁸⁸

Osa y znázorňuje procenta.

Osa x znázorňuje kategorie, ve kterých je uvedeno množství osob, které kromě odběratele čte časopis Krkonoše – Jizerské hory. Přípustná pouze jedna odpověď.

Zdroj: Anketa redakce časopisu krkonoše – Jizerské hory; prosinec 2006.

188 Tamtéž.

Příloha č. 11: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní otázku: „Jaký je váš názor na tématické propojení Krkonoš a Jizerských hor?“¹⁸⁹

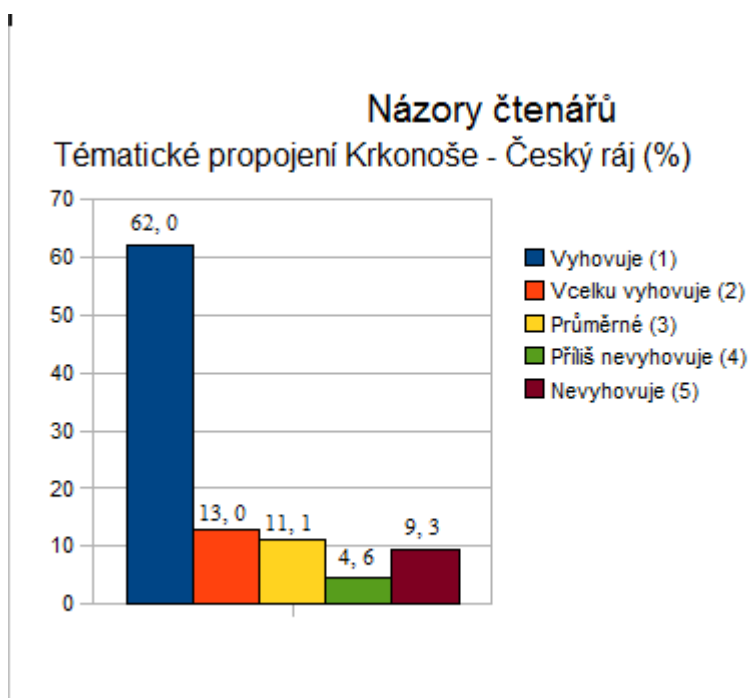
Osa y znázorňuje procenta.

Osa x znázorňuje názor čtenářů na tématické propojení pohoří Krkonoše – Jizerské hory. Čtenáři hodnotili pomocí stupňů 1-5. Přípustná pouze jedna odpověď.

Zdroj: Anketa redakce časopisu Krkonoše – Jizerské hory; prosinec 2006.

189 Tamtéž.

Příloha č. 12: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní otázku: „Vyhovuje vám rozšíření o pravidelnou rubriku Český ráj?“¹⁹⁰

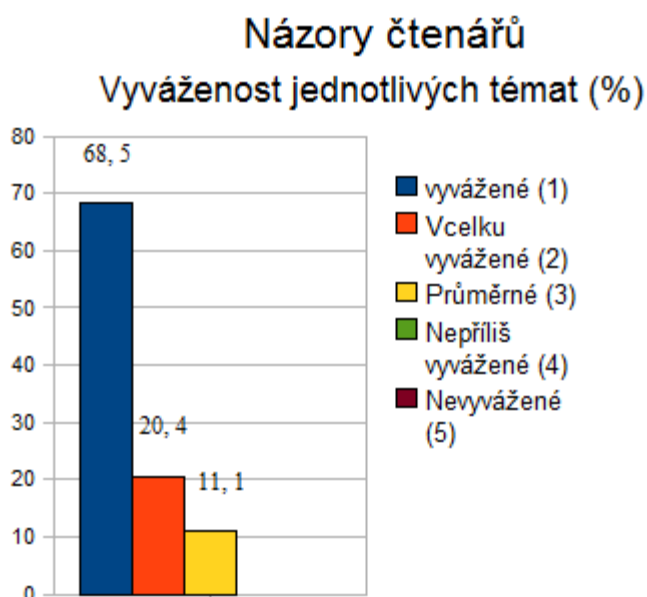
Osa y znázorňuje procenta.

Osa x znázorňuje názor čtenářů na rozšíření o rubriku Český ráj. Čtenáři hodnotili pomocí stupňů 1-5. Přípustná pouze jedna odpověď.

Zdroj: Anketa redakce časopisu Krkonoše – Jizerské hory; prosinec 2006.

190 Tamtéž.

Příloha č. 13: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní: „Jak hodnotíte vyváženost jednotlivých témat v časopisu?“¹⁹¹

Osa y znázorňuje procenta.

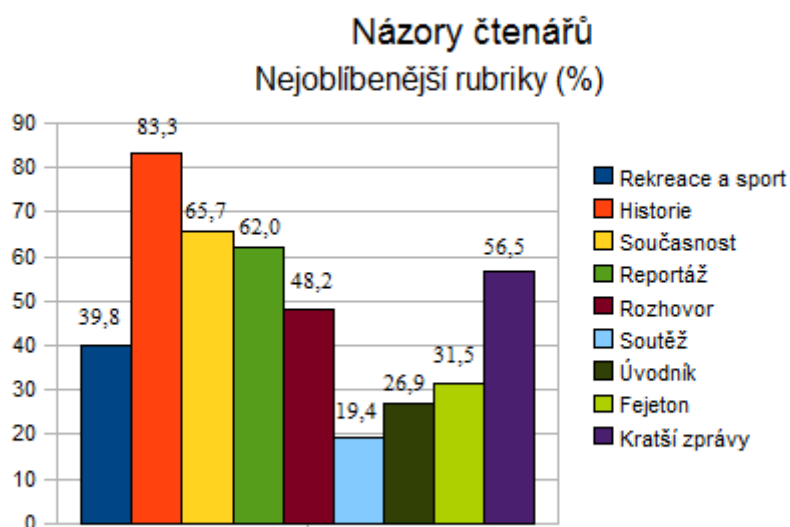
Osa x znázorňuje názor čtenářů na vyváženost jednotlivých témat časopisu. Čtenáři hodnotili pomocí stupňů 1-5.

Přípustná pouze jedna odpověď.

Zdroj: Anketa redakce časopisu *Krkonoše – Jizerské hory*; prosinec 2006.

191 Tamtéž.

Příloha č. 14: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní otázku: „Jaký je váš oblíbený žánr?“¹⁹²

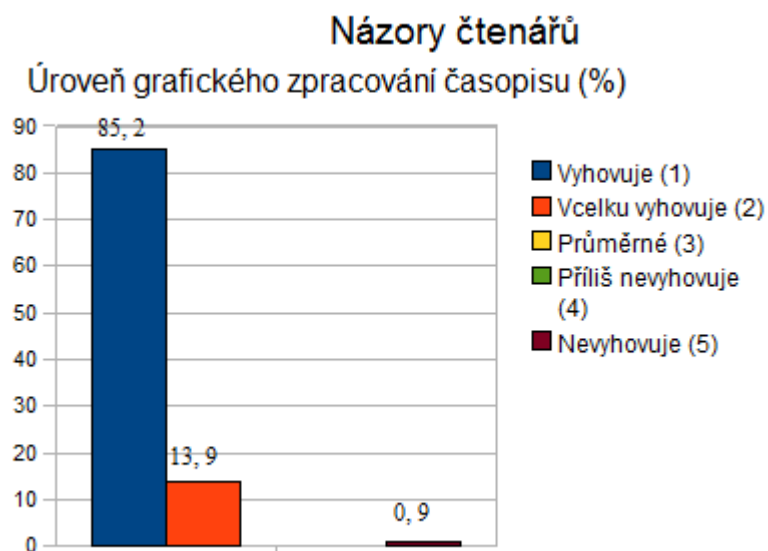
Osa y znázorňuje procentuální zastoupení oblíbenosti jednotlivých témat.

Osa x znázorňuje jednotlivé rubriky. Přípustné libovolné množství odpovědí.

Zdroj: Anketa redakce časopisu *Krkonoše – Jizerské hory*; prosinec 2006.

192 Tamtéž.

Příloha č. 15: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní otázku: „Jak hodnotíte celkové grafické zpracování časopisu?“¹⁹³

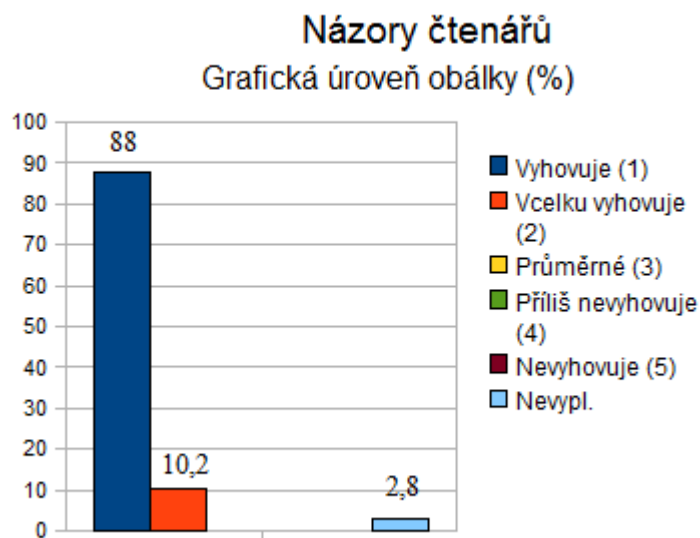
Osa y znázorňuje procenta.

Osa x znázorňuje názor čtenářů na grafické zpracování časopisu. Čtenáři hodnotili pomocí stupňů 1-5. Přípustná pouze jedna odpověď.

Zdroj: Anketa redakce časopisu *Krkonoše – Jizerské hory*; prosinec 2006.

193 Tamtéž.

Příloha č. 16: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní otázku: „Jak hodnotíte grafickou úroveň obálky?“¹⁹⁴

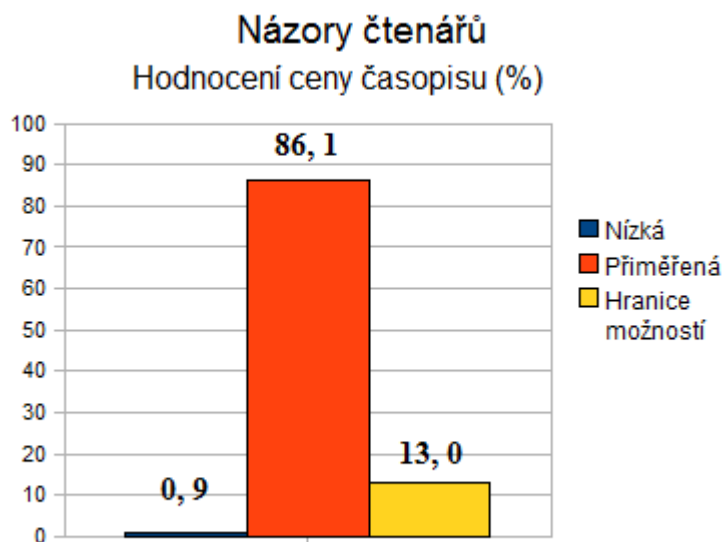
Osa y znázorňuje procenta.

Osa x znázorňuje názor čtenářů na grafickou úroveň obálky. Čtenáři hodnotili pomocí stupňů 1-5. Přípustná pouze jedna odpověď.

Zdroj: Anketa redakce časopisu *Krkonoše – Jizerské hory*; prosinec 2006.

194 Tamtéž.

Příloha č. 17: Grafické znázornění odpovědí čtenářů na anketní otázku: „Jaká je podle vás cena časopisu?“¹⁹⁵

Osa y znázorňuje procenta.

Osa x znázorňuje hodnocení ceny časopisu. Přípustná pouze jedna odpověď.

Zdroj: Anketa redakce časopisu Krkonoše – Jizerské hory; prosinec 2006.

195 Tamtéž.

Příloha č. 18: Pohled na vedoucí úlohu KSČ v letech 1968 a 1988 (tabulky).

<i>Jak vyhovuje vedoucí úloha strany přátelům a známým? (1968, pouze za ČSR)¹⁹⁶</i>	
Vyhovuje	14 %
Částečně vyhovuje	47 %
Nevyhovuje	26 %
Nevědí, nemají názor	13 %

<i>Názory na význam a důležitost vedoucí úlohy strany (1988, pouze za ČSR)¹⁹⁷</i>	
Rozhodně ANO	22 %
Spíše ANO	34 %
Spíše NE	20 %
Rozhodně NE	11 %
Neví	13 %

196 Komentovaný tematický přehled výsledků závažných šření veřejného mínění v Československu v letech 1968-69 v celku a podle hlavních třídících znaků, podle výzkumu realizovaných IVVM ČSAV Praha, zpracoval Ing. Bečvář, rkp. v IVVM. Převzato z: VANĚK, Miroslav. *Veřejné mínění o socialismu před 17. listopadem 1989 : analýza výsledků výzkumů veřejného mínění prováděných ÚVVM od roku 1972 do roku 1989*. Praha: Maxdorf, 1994. 59 str. ISBN 80-85800-10-1. Str. 22

197 VANĚK, Miroslav. *Veřejné mínění o socialismu před 17. listopadem 1989 : analýza výsledků výzkumů veřejného mínění prováděných ÚVVM od roku 1972 do roku 1989*. Praha: Maxdorf, 1994. 59 str. ISBN 80-85800-10-1. Str. 22.

Příloha č. 19: Pohled na vedoucí úlohu KSČ v letech 1986 a 1988 (tabulka).

<i>Realizuje se vedoucí úloha KSČ správným směrem? (pouze ČSR)¹⁹⁸</i>	1986	IX/1988
Rozhodně ANO	19 %	6 %
Spíše ANO	38 %	26 %
Spíše NE	23 %	36 %
Rozhodně NE	10 %	16 %
Neví	10 %	16 %

Příloha č. 20: Názory na socialismu a kapitalismus v letech 1983 – 1986 (tabulka).¹⁹⁹

Oblast	Rok	<i>Lepší perspektivy má:</i>		
		Socialismus	Kapitalismus	Oba stejně
<i>Život bez obav, životní jistoty</i>	1983	79 %	2 %	12 %
	1985	78 %	2 %	14 %
	1986	76 %	3 %	13 %
<i>Ochrana životního prostředí</i>	1983	-	-	-
	1985	53 %	8 %	31 %
	1986	47 %	12 %	30 %

198 VANĚK, Miroslav. *Veřejné mínění o socialismu před 17. listopadem 1989 : analýza výsledků výzkumů veřejného mínění prováděných ÚVVM od roku 1972 do roku 1989*. Praha: Maxdorf, 1994. 59 str. ISBN 80-85800-10-1. Str. 26.

199 VANĚK, Miroslav. *Veřejné mínění o socialismu před 17. listopadem 1989 : analýza výsledků výzkumů veřejného mínění prováděných ÚVVM od roku 1972 do roku 1989*. Praha: Maxdorf, 1994. 59 str. ISBN 80-85800-10-1. Str. 55.

Příloha č. 21: Názory na socialismus v roce 1988 (tabulka).²⁰⁰

<i>Bylo dosaženo některých základních cílů výstavby socialismu? (1988)</i>	Úplně	Z větší části	Z menší části	Vůbec ne	Neví
Zrovnoprávnění národů a národností	25 %	48 %	14 %	2 %	11 %
Zabezpečení lidských práv a svobod	9 %	32 %	34 %	16 %	9 %

Příloha č. 22: Názory na socialismus a kapitalismus v roce 1989 (tabulka).²⁰¹

<i>Naše společnost by se měla vyvíjet (ČSSR):</i>	23.-24. 11. 1989	9.-12. 12. 1989
socialistickou cestou	45 %	41 %
kapitalistickou cestou	3 %	3 %
něco mezi tím	47 %	52 %
je to jedno, nedokáže posoudit	5 %	4 %

200 J. Babůrková a kol., *Názory občanů ČSSR na vedoucí úlohu KSČ. (Závěrečná zpráva výzkumu č. 89-9)*, ÚVVM, Praha 1989, str. 31. Převzato z: VANĚK, Miroslav. *Veřejné mínění o socialismu před 17. listopadem 1989 : analýza výsledků výzkumů veřejného mínění prováděných ÚVVM od roku 1972 do roku 1989*. Praha: Maxdorf, 1994. 59 str. ISBN 80-85800-10-1. Str. 39

201 VANĚK, Miroslav. *Veřejné mínění o socialismu před 17. listopadem 1989 : analýza výsledků výzkumů veřejného mínění prováděných ÚVVM od roku 1972 do roku 1989*. Praha: Maxdorf, 1994. 59 str. ISBN 80-85800-10-1. Str. 56.

Příloha č. 23: Rozhovor s Jiřím Sehnalem.

Jiří Sehnal je zakladatel časopisu Krkonoše, jeho bývalý šéfredaktor a grafik.

Jste otcem časopisu Krkonoše. Vzpomínáte si, jak k jeho vzniku došlo?

Dá se říct, že tenhle časopis vznikl v kavárně Slavia. Já byl tehdy v Praze a tam jsem si v jedné továrně „soustružil“ posudek na VŠ. Sháněl jsem přitom v novinářském oboru nějaké zaměstnání. Tak jsem sledoval inzeráty. A jednou jsem takhle seděl ve Slávii a tam se povalovalo Rudé právo, kde jsem si přečetl, že Správa KRNAP vypisuje konkurz na místo redaktora a výtvarníka zpravodaje Zpávy. To byl vlastně předchůdce Krkonoš. Byl to jednobarevný plátek na mizerném papíře, ale byl to skutečně par excellence zpravodaj. Tomu jsem měl dělat redaktora. Na konkurz se přihlásilo tehdy asi deset lidí. Osm nebo devět jich bylo z regionu Krkonoš a já jediný byl z Prahy. A do doby, co jsem ve Slávii četl ten inzerát, jsem byl v Krkonoších jen jednou. Byl jsem sice ve Špindlu lyžovat, ale hned při prvním sjezdu jsem si zlomil lyži, která ještě patřila kamarádovi. Takže jsem se pak zabalil a vrátil do Prahy. O horách jsem nevěděl absolutně nic. Kromě tohoto handicapu jsem měl i nulové zkušenosti z poligrafie. Měl jsem ale nějaké zkušenosti s grafikou. Konkurz probíhal tak, že jsem byl písemně vyzván, abych se dostavil s ukázkami své grafiky a publicistické činnosti – a tu jsem měl dost pestrou z Prahy. Dělal jsem v Mladém světě, v Repertoáru malé scény, v časopisu Univerzity Karlovy. Tak jsem to vzal do desek, přivezl do Vrchlabí a oni mi řekli, že mi dají vědět. Podmínkou tehdy ještě bylo středoškolské vzdělání s maturitou humanitního směru a alespoň rok nebo dva praxe.

A co jste studoval?

Sochařskou školu v Hořicích. Chtěl jsem jít na UMPRUM na grafiku, ale ze školy mi dali mizerný posudek, do kterého mi napsali, že mám negativní vztah k manuální práci. Což tedy byla pravda. Takže jediná cesta jak se dostat na VŠ byla, že si musím odmakat čas v nějakém dělnickém prostředí a dostat od nich dobrý posudek.

Vraťme se ale zpět k počátku Krkonoš a ještě vašemu konkurzu do jejich předchůdce – Zpráv.

Za 14 dnů od účasti v konkurzu mi přišel dopis do Prahy, že můžu do Zpráv nastoupit. Tak jsem nastoupil a to bylo poprvé, co jsem vystoupil ve Vrchlabí a šel dál než do Labutě (místní restaurace,

pozn. autora) a šel na zámek. První věc byla, že jsem Zprávy opatřil křídovým papírem, což bylo v roce 1966, dále dvoubarevnou obálkou, dvoubarevným tiskem a dodali jsme více ilustračních fotek. Taky už jsme tam trošku dali eseje, úvahy a tak dále. Velice mě tehdy zajímal časopis Vysoké Tatry, který Správa odebírala. Tím jsem neustále listoval a právě jména jako Josef Potka nebo Milič Blahout pro mě představovala vrchol žurnalistiky. Oni už tehdy měli časopis celý na křídě. A tak jsem šel za ředitelem (Správy KRNAP, pozn. autora), že když jsme druhý národní park, tak jestli bychom nemohli dělat něco takového. Ředitel říkal, že jsem fantasta, že na to neseženeme finance a ani papír. Tehdy sehnat bilanci papíru byl skutečně „porod“ - to se projednávalo i na ministerstvu kultury. Pak mi nakonec povídal, abych zajel do Prahy na ministerstvo, vyzvedl všechny žádosti, pak že to dáme dohromady a on to podepíše. Tak jsem jel do Prahy a tam mě velice překvapilo, jak vstřícní byli úředníci a jak nápad chválili a celkem bez průtahů povolení vydali. Daleko složitější bylo sehnat papír. Na obálku – křídou – na to musela být bilance, nebo-li přídel. A ten šel především na záležitosti ÚV KSČ a vlády, za druhé pro zahraniční a za třetí na prestižní periodika v naší republice. Nakonec se ho ale podařilo získat. I když tehdy křída – na to by se dnes netiskly ani reklamy. To byly začátky, kdy jsme museli překonat byrokratické záležitosti.

Co se dělo dva roky mezi tím, kdy jste získal povolení a kdy vyšlo první číslo Krkonoš?

První rok, kdy jsem dělal ty Zprávy, jsem o tom jen snil. Nový časopis jsem začal připravovat až při druhém ročníku Zpráv. Když jsem přišel do Vrchlabí, bylo mi teprve 22 let. Takže první číslo Zpráv jsme jen dali nějak dohromady a jeli ho do Semil do tiskárny nechat vytisknout. Během dvou let ve Zprávách jsem se naučil všechno, počínaje sazbou a lámáním. Takže v Krkonoších už jsem měl dost profesionální zastání.

Když zasadíte vzhled obálky nově vzniklých Krkonoš do kontextu doby, jaká byla její úroveň? Zaujalo mě, že byla barevná již od samého počátku.

Byla to velmi slušná věc a po pár ročnících byly dokonce Krkonoše vyhodnocené jako druhý nejlepší časopis v republice tohoto zaměření. První byly samozřejmě Vysoké Tatry. Ovšem některé věci, které dnes máte hotové na počítači za pět, deset minut se dělaly neskutečně dlouho. Tiskárna, která Krkonoše tiskla, měla jen sedm typů písem a s tím jsme museli pracovat. Pakliže si člověk chtěl zařadit, musel si to sám vyrobit. Od mého kamaráda Honzy Vyčítala, který dělal v televizi titulky, jsem odkoukal to, že písmena vystřihoval ze zahraničních časopisů. Slepilo se to na papír a ofotografovalo, protože tehdy se neskenovalo. Když si na to vzpomenu dneska... V podstatě to byla

fotka a ta písena se musela do fotky malovat.

Zpravodaj se přeměnil v Krkonoše, vy sám jste se stal šéfredaktorem. Jak vznikl redakční tým?

Řada lidí přešla také ze Zpráv. Konkrétně Miroslav Hladík,²⁰² který byl původně jejich šéfredaktorem. Pak jsme si to vyměnili a když začaly vycházet Krkonoše, byl jsem já šéfredaktorem a Hladík mým zástupcem. Jinak už ve Zprávách byli Vladimír Šatný, Jan Čerovský, Václav Veselý a Miloslav Bartoš. A tady jsme přibrali některé lidi z Prahy, paní Kubátovou z Vrchlabí a pana Wolfa.

A ti se do redakce dostali jak?

Mohli jsme si přivést své spolupracovníky a vybrat si je sami.

První redakce sídlila v muzeu ve Vrchlabí?

Ne, na zámku, v muzeu jsem vůbec nebyl.

U Krkonoš jste se inspirovali obsahem už ze Zpráv? Případně jak došlo k vymezení toho, že časopis bude obsahovat složky o přírodě, historii, fejetony a tak dále?

V podstatě to navázalo na ideovou platformu Zpráv, takže hlavním tématem byla ochrana přírody a cestovní ruch. Ale dohodli jsme se, že se upustí od těch vysloveně vnitropolitických záležitostí, od věcí ekonomicko-správních, které čtenáře nezajímají. Kromě faktografických článků populárně-naučných jsme zavedli také verše a povídky, kreslené vtipy a grafiku jako ilustraci k básním a tak dále. Aby Krkonoše byly čtivé i pro nekrkonošské lidi, zavedli jsme právě ty fejetony a povídky. Nechtěli jsme kopírovat, ale pozadí toho všeho byl časopis Vysokých Tater.

V prvních číslech Krkonoš se redakce často odvolávala na značné problémy s tiskem, které vedly k opožděnému vydávání časopisu. Byl tisk skutečně jediným důvodem, proč časopis vycházel se značným zpožděním?

202 Miroslav Hladík v Krkonoších pravidelně publikoval v letech 1968 – 1985.

Ano to byl jediný problém. S papírem už pak problém nebyl, protože jak nám jednou bilanci přiklepli, tak jsme věděli, že na každé číslo máme papír zajištěný.

Jaká byla spolupráce s tiskárnou? Krkonoše byly graficky a tedy i tiskařsky značně náročné.

V tiskárně nebyl vůbec žádný problém, ta byla nesmírně vstřícná a ona poměry se snažila na maximum. Ale například štočky na barevné obálky jsme museli dělat v Liberci (Krkonoše se jinak tiskly v Semilech, pozn. autora). Ale mívali jsme třeba půlroční zpoždění, což bylo normální. Tyhle problémy postupně začaly prolínat problémy politické. Časopis poprvé vyšel v únoru 1968. V srpnu přišla okupace, kterou jsem osobně zažil na Rýchorách. Přesto ředitel Správy KRNAP, pan Klapka, byl velice benevolentní a měl velký smysl pro pokrok i pro legraci. Začaly vycházet různé vtipy. Ale to už se některým nelíbilo. Postupně začalo přituhovat. Taková perlička – co nám nejvíc podrazilo nohy – že jsme na jednu stranu časopisu dali Leninovo heslo a obrázek Jestřába lesního. Představte si, že cenzura si mezitím udělala souvislost a málem se tahle stránka šla řezat. A to byl sedesátý rok. Čtvrté číslo jsem už pak nedělal.

Když to vezmeme popořadě. Politická situace se do vaší práce začala promítat silněji. Velký zásah do obsahu Krkonoš nastal, když jste museli v roce 1969 jednu stránku vyřezat. O co přesně šlo?

Přišel příkaz shora, z trutnovského OV KSČ, že kolegu Wolfa musíme vyhodit, nebo-li zbavit ho členství v redakční radě. Důvodem proto bylo, že měl styky s Riesengebirgsheimatem – německým krkonošským časopisem.

Vyřezávání listu ale souviselo s Wolfovou reakcí v článku, kde reagoval právě na nucený odchod z redakční rady. Jak se vůbec do Trutnova obsahu článku před distribucí čísla dostal?

My jsme museli dávat prvonátisk okresnímu výboru. A tady je pak jasně napsané: „Správou KRNAPu mi bylo sděleno, že na doporučení jistého činitele OV KSČ v Trutnově je má činnost v redakční radě neúnosná.“²⁰³ Wolf se s tím nechtěl smířit, protože mu o tom nikdo neřekl, a proto napsal tenhle dopis, který si ředitel Správy přečetl a řekl: „Je to dopis čtenáře, tak otisknout.“ Pak

203 Citoval Jiří Sehnal ze strany čísla, která se ke čtenářům Krkonoš nedostala. Šlo o číslo 4/1969, str. 2.

jsme dostali ultimátum od OV KSČ, že buď v těch třech tisících výtisků, které už byly ve Vrchlabí, ta stránka nebude, nebo číslo půjde do stoupy. A tak jsme udělali takovou schůzku – Klapkův (ředitel Správy KRNAP, pozn. autora) oblíbený nápoj byl Becherovka, náš ostatně taky, tak jsme nakoupili a každý vyfasoval pravítko a podložku. Večer jsme na to sedli a do rána vyřezávali. Z OV KSČ byli spokojení, že si s námi tak zahráli. Ale stejně dál v každém čísle bylo něco, co jim vadilo.

V prvním čísle roku 1970 vyšel rámeček s textem,²⁰⁴ kde byla podepsaná redakce a svým jménem psala, že neplní dobře svou práci, že ji nahradí nová redakce, která bude lepší.

Vzpomínáte si na pozadí toho textu?

Ty chyby, které tu přiznáváme se týkají periodicity.

Ale jenen toho. Mám pocit, že k tomuhe vás někdo dotlačil...

Já už si na to nevzpomínám. Řekl bych, že to byl zoufalý výkřik ředitele Klapky. Určitě nám to někdo předeepsal.

Krkonoše měly již v prvních letech existence na svých stranách řadu kvalitních fotografií i ilustrací. Odkud jste čerpali?

Hodně fotografií dodávala Správa. Ale já jsem potom zlanařil fotografa Jiřího Havla, který vlastně začínal publikovat u nás. Kromě něj u nás začínal také Vladimír Renčín. Oslovil jsem samozřejmě i fotografa Zdenko Fejfara.

Jak se vám podařilo tyto autory pro časopis získat?

Shánění autorů jsem měl prostě jako šéfredaktor „na triku“. Zastával jsem názor, že by v Krkonoších měli působit stálí význační fotografové. To jsem opět okoukal z Vysokých Tater. Takže jsem se sebral, za tím člověkem zajel a přinesl s sebou časopis. Takhle to bylo s Fejfarem i s Renčínem. K Renčínovi můžu připojit hezkou historku. Já jsem tehdy (v 60. letech, pozn. autora) byl dost rebel a bouřlivák. Sjednal jsem si s Renčínem schůzku, že přijede do Vrchlabí na zámek. Jenže jsem na to zapomněl a byl jsem tenkrát s partou v Labuti – v pracovní době, což tehdy bylo

204 Viz kapitola 2.1.

normální. A já jsem jim ukazoval takové kouzlo, kdy se vezme stokoruna, zmuchlá se, zapálí a pak se zase rozbalí a je celá. V okamžiku, kdy bankovka nad popelníkem hořela a já ji držel v ruce, vstoupil člověk, podíval se k našemu stolu, šel ke mně a říkal: „Vy jste určitě pan Sehnal, že ano?“ Takže takhle jsme se s Renčínem seznámili a pak to byl celá léta jeden z mých nejlepších kamarádů vůbec. Později jsem s ním ale pracovat přestal, protože jsem už nic nevydával. Všechno kolem časopisu vznikalo z takových lidských vztahů. Také jsem říkal, že honorář je ničemnej, ale většinou žádnej. S tím byl také problém. Honoráře dostával jen pan doktor Čerovský, protože ten byl tenkrát osobnost v ochraně přírody číslo jedna, a pak paní Kubátová, která byla spisovatelka. Jinak ostatní tak tu padesátikorunu na fotografii.

Když se posuneme trochu dál, do roku sedmdesát. Jaké byly okolnosti vašeho odchodu z časopisu?

Jak jsem už řekl, definitivně nám podrazil nohy jestřáb s Leninem a také vtip od Renčina.²⁰⁵ Klapka dostal výpověď a vrátil se zpět do dolů. To bylo nějak v červenci a my jsme v srpnu jeli s Klapkovými na dovolenou pod stan na Lipno. Já se tam pořád vrtěl a říkal, že teď je řada na mně. Ale Klapka tvrdil: „Neboj se, tobě nemají co vytknout, protože všechny věci, co tam byly, jsem dostal na triko já.“ Tak jsem se ničeho nebál a vrátil se po dovolené do redakce. To bylo na konci léta v roce sedmdesát a novým ředitelem byl jakýsi Veselý. Přivítal mě, protože nastoupil, když jsem byl pryč. A já pak seděl u stolu, když ke mně přišel nějaký člověk v baloňáku a pozdravil, nepozdravil, prohlížel si stůl a skříň. Zeptal jsem se ho: „Co tady hledáte? Kdo jste?“ A on na to povídá: „No, představoval bych si tady lepší pořádek, ale doufám, že tak do měsíce tady bude všechno v pořádku a bude perfektně připravené to poslední číslo.“ Tak jsem ze ho zeptal: „A vy jste kdo?“ A on na to: „My se ještě setkáme.“ A šel k tomu Veselému. Tam už jsem slyšel, jak chrastily skleničky. On pak odešel bez pozdravu a za mnou přišel Veselý a řekl: „Tak to je tvůj nástupce.“ Tak jsem se ptal jaký nástupce a on říká: „Na tvou židli.“ Znovu jsem se ptal: „A já budu teda dělat co?“ „Půjdeš k lopatě,“ řekl takhle natvrdo Veselý.

Ten váš nástupce byl František Janalík?

Ano, to byl Janalík. Tak jsem ho začal prověřovat – byl to redaktor ze Škodovky v Hradci (Hradci Králové, pozn. autora), velký komunista a StBák, tak jsem si říkal, že to asi bude vážné. Začínaly

205 Vtip viz. příloha č. 5 z ročníku 2/1969.

prověrky, jenže mě na žádné nevolali. Seděl jsem v redakci jak blbec, Veselý mě ignoroval. Jednou ale přišel ke mně a ptal se, jestli si s ním dám cigaretu. Zapálili jsem si a on mi sdělil, že k 31. říjnu mám výpověď podle paragrafu E nebo C – prostě ztáta důvěry. S tím, že mám připravit předání pro Janalíka.

S Janalíkem jste se pak setkali znovu?

Ta první návštěva byla trochu obskurní. Pak se mi to všechno nějak sesumírovalo v hlavě a jak ředitel říkal, že půjdu k lopatě, tak mi blesklo, že si musím co nejrychleji udělat řidičák na nákladák v Trutnově. Taky jsem si promítl, jak jsem vlastně sháněl všechno pro Krkonoše, začínal od nuly, i když jsem o horách nevěděl vůbec nic. Tak mě to naštvalo a všechny fotky jsem ještě stačil poslat zpátky autorům s omluvou, že končím a že časopis bude dále fungovat po jiné linii. A všichni ti dopisovatelé to schválili. Pak jsem vyčistil šuplíky, další věci vzal, odnesl do kotelny a spálil. V šuplíku jsem nechal propisku a notýsek. Janalík přišel 15. října se slovy: „No já nevím, ty už tady stejně jen tak sedíš, tak já bych mohl začít pracovat, vždyť je ti to už jedno, tak čtrnáct dní budeš mít volno.“ Tak jsem vytáhl všechny šuplíky, vytřené hadříkem, a on úplně zjihnul a ptal se, kde jsou všechny fotografie, příspěvky a vlastně celé číslo. Já povídám: „Nezlob se na mě, ale když jsem přišel, začínal jsem přesně s takhle čistým stolem, tak si to holt zkusíš taky.“ On šel za Veselým, tam zase cinkly skleničky a pak přišli s tím, že už tu nic nemám a můžu se sebrat. Takže jsem odešel 15 října. Bylo to trochu komediální nebo teatrální, ale mně bylo 26 a byl jsem rebel.

V posledním čísle v roce 70, které jste dělal vy, se objevilo několik pochmurných básní a ilustrací, byla to náhoda, nebo záměr?

Určitě to byla náhoda. Náhodná nebyla pouze věta na začátku,²⁰⁶ ale to stejně nikdo nepochopil, a sice: „Změnilo se počasí, otočil se vítr. Zmizel zbloudilý chodec, slunce se totiž schovalo za mrak.“ To byla taková rozlučka datovaná 3. července 1970.

Kromě doktora Wolfa redakční radu opustili i další spolupracovníci – odešli z podobných důvodů jako vy, nebo prostě proto, že se změnil šéfredaktor?

Paní Kubátová odešla, protože touto změnou pro ni Krkonoše končily. Ale já jsem to v té době už

206 Úvodní fejeton Jiřího Sehnala, číslo 3/1970 str. 1 – 2.

pak nesledoval. Jezdil jsem od listopadu s náklad'ákem.

Překvapivě jsem zjistil, že jste se v roce 1988 do časopisu Krkonoše vrátil jako grafik. Vždyť František Janalík byl stále na stejné pozici?

Janalík mi tehdy zavolaal a povídal: „Tož Juro, čo bolo, to bolo. My jsme tady měli takovou poradu a rozhodli jsme se tě rehabilitovat. Ale finančně tě rehabilitovat nemůžeme, protože nemáme peníze. Tak ti nabízím, jestli bys nechtěl dělat externě grafiku. Přijed' do Vrchlabí a domluvíme se.“ Tak jsem přijel a když jsem vstoupil do dvěří, tak zvolal: „Juro!“, objal mě jako v ruských filmech. Vytáhl láhev něčeho a dohodli jsme se na financích. A musím říct, že ty čtyři roky byla spolupráce s ním výborná, do ničeho mi nemluvil a všechny podklady měl vzorně připravené. Po čase jsem zjistil, že on to vlastně tak zlý člověk nebyl a mnoha věcem v těch Krkonoších pomohl.

Stejně tak se vrátila také Marie Kubátová i pan Wolf leccos publikoval...

To jsem také moc nesledoval, takže to nevím.

Existuje ještě nějaká oblast, na kterou byste v souvislosti s vydáváním Krkonoš chtěl upozornit?

Samozřejmě, vydávání časopisu byla a je velká byrokracie a úředničina. My jsme ale tenkrát byli dobrá parta. Neměl jsem sice mnoho kontaktů s jinými redakcemi, ale proti té době je dnešek hrozný Babylon.

Příloha č. 24: Rozhovor s Eliškou Pilařovou.

Eliška Pilařová byla mnoho let redaktorkou a známou tvářící časopisu Krkonoše.

Můžete zařadit do kontextu doby grafickou podobu časopisu Krkonoše v době jeho vzniku - tedy na konci šedesátých let? Byl něčím neobvyklý?

První čísla vydával Jiří Sehnal, který byl grafik a výtvarník. Měl velice vyhraněný umělecký názor a Krkonoše od začátku měly mít vyváženou stránku grafickou a obsahovou. Později grafická stránka ustupovala do pozadí. Podepsaly se na tom různé módy rámečků, ale i různé tiskárny. Faktem je, že na začátku byl výtvarný názor prvotní a tomu se přizpůsobilo vše ostatní. V roce 1968 se otevíralo kde co a Jiří to využil beze zbytku. Byl okamžitě znát ten moment, kdy z časopisu odešel. Na dobu konce 60. let bylo vyjimečné už to, že vůbec začal vycházet nějaký vlastnivědný časopis a navíc jeho grafika byla poměrně moderní.

Jak proběhl odchod Jiřího Sehnala v roce 1970?

Já vím pouze to, že Jiřího propustili, protože neprošel kádrově. Tehdy se řešilo, jestli časopis zůstane u dvou ročníků a zanikne s ním, nebo jestli zůstane. Pak přišel František Janalík, který pro mě byl kontroverzní osobou, ale zásluhu má na tom, že Krkonoše nepadly. Myslím si, že tehdy podržel Krkonoše i Miroslav Hladík. V té době v časopise nahrazovali skoro každého, ale on tam zůstal.

Jak to bylo s vaším působením v Krkonoších?

Já jsem přišla do redakce v roce 1975 a v tu dobu byla zástupkyní šéfredaktora paní Květa Strauchová.²⁰⁷ Myslím, že tehdy šéfovala na Správě KRNAP organizaci KSČ. To byla paní, která byla přesvědčená, že umí psát a že umí v podstatě všechno. Já jsem byla v té době jediný člověk, který měl pro práci v časopise „gebíry“ (náležitosti, pozn. autora), jak by řekli Němci. Měla jsem hotovou školu a praxi a veškerá oprávnění dělat redaktora. Paní Strauchová rozhodla, že je nás v redakci moc a mě propustila. Inu, proč – protože se zjistilo zpětně, že moji rodiče neprošli u stranických prověrek a já jsem nikdy nebyla členem SSM. Tímto jsem byla podvratný živel. V tu dobu jsem měla roční dítě a manžel studoval a pro mě byla práce v časopise jediný zdroj příjmů.

207 Květa Strauchová psala pro časopis Krkonoše v letech 1972 – 1981.

Nakonec mi pomohla také rozporuplná osoba – Miroslav Hladík – šéf propagace (Správy KRNAP, pozn. autora). Jak se posléze ukázalo, spolupracovník StB. Ten tehdy na poradě řekl: „Dejte ji mně. Potřebuju v propagaci člověka.“ A tak jsem dlouhou dobu pracovala v propagaci, protože pro mě nebylo v Krkonoších místo. Údajně. Tu a tam jsem do nich psala, ale v rámci mých pracovních úvazků v propagaci. Později za mnou přišel František Janalík, protože se ukázalo to, že paní Strauchová nezvládá své pracovní povinnosti. Vzali jí pozici zástupce šéfredaktora a na toto místo přišel Josef Jareš. Právě tehdy jsem se znovu do redakce vrátila. To ale nebyl jediný případ, kdy jsem málem ze Správy odešla. Problém nastal například tehdy, když jsem já a Miroslav jako jediní na Správě nepodepsali Antichartu. Další případ nastal kvůli článku, kde jsem nechala asi v šesti nebo deseti letech umřít Lenina.

Vzpomenete si ještě konkrétněji na ten článek?

Tehdy se v časopise začala sledovat různá výročí. Udělala jsem jen chybu v datu. Ale jelikož jsem byla podvratný živel, tak se kolem toho hned smetla bouře, že to byl naschvál. To už jsou dnes pro běžného čtenáře neuvěřitelné věci.

Od roku 1970 do roku 1994 uváděla tiráž časopisu jako šéfredaktora Františka Janalíka. Z různých indicií jsem ale pochopil, že některé roky byl šéfredaktorem spíše papírově.

Ne, šéfoval tomu vždycky. Ale vedoucím redaktorem byl například Josef Jareš (přelom 70. a 80. let, pozn. autora). A František kumuloval obě funkce – byl vedoucí odboru kultury (Správy KRNAP, pozn. autora) a zároveň si nechal i šéfredaktora. Toho by se on nevzadl. Fakticky ale zastřešoval odbor a redakci nějaký čas vedl Jareš.

Překvapilo mě, že po roce 1989 František Janalík místo šéfredaktora nemusel opustit? Na pozici zůstal až do roku 1994. Vždyť do časopisu nastoupil v době normalizace?

Na Správě se politika nikdy nedělala ani v dobrém, ani ve špatném. A na konci 80. let jsme měli hrozně dlouhé výrobní lhůty. Víím, že někdy byl potřeba předstih dva, tři měsíce. Například na prvních člancích avizujících politickou změnu je vidět zpoždění.

Dá se rámcově sledovat linie, jak se v různých desetiletích časopisu měnily poměry článků? Příroda, historie, někdy politika...

Měnily se, ale ne proto, že by to někdo přikazoval. Jestli byl někde znát nějaký posun, tak podle ohlasů čtenářů, co si přáli a co ne. Teď pomínu to, že se občas zařadila nějaká anketa nebo seriál. Ale vždycky existoval určitý stabilní objem článků, kterým se vycházelo vstříc Správě – to znamená odborné nebo i populárně napsané. Tím se vždy začínalo, protože šlo o časopis Správy KRNAP. A pak následovaly samozřejmě společenskovední články, protože KRNAP spravuje i nějaká muzea a tak dál. To se nastartovalo někdy v roce 1978 za ředitele Svobody (Jiří Svoboda byl ředitelem Správy KRNAP, pozn. autora) a jeho koncepcí zachytných kulturních center - muzeí a podobně. V podstatě jsme tak tehdy kopírovali strategii Správy. Podíl věcí společenskovedních proto vycházel i ze strategie Správy a toho, co chtěla dělat směrem k veřejnosti. Co se nakonec měnilo nejvíce, byla část časopisu, kde si lidé měli „počíst“ - povídky, byla tam i dětská rubrika, pracovalo se i s fotografiemi. Ale řekla bych, že ve všech žánrech se vždycky objevoval vlastivědný podtext. Co vzniklo jako úlitba režimu, byly připomínky některých výročí, to se odráželo i v úvodnicích. Politika v časopise ale vždycky byla omezená na minimum. A právě tím byl časopis cenný.

Jak probíhala komunikace se Správou KRNAP?

František Janalík byl náměstek přímo ředitele Správy, komunikace tak procházela přes něho. Správa v časopise uveřejňovala věci typu – bude se zalesňovat, vyhlásila se nová rezervace. Cílem byla také určitá výchova veřejnosti, aby pochopila, proč se například některé kroky dělají. Právě proto Správa také časopis financovala. V praxi tedy s nějakým požadavkem přišel z porady František, nebo příspěvek přímo objednal u lidí, kteří se ve Správě problému věnovali.

Používali jste vždy vlastní zdroje, nebo třeba ČTK?

ČTK jsem používala jen pro některá výročí nebo úvodníky. Vycházela tehdy taková knížečka výročí, která byla moc dobře udělaná. Ale jinak jsme si opravdu vystačili s našimi zdroji. Koneckonců nám chodily i tipy a články od čtenářů. Redakční rady byly jednou týdně, velké jednou měsíčně a tam jsme vycházeli jen z toho, co se objevilo na Správě. A měli jsme taky okruh spolupracovníků. A právě to bylo úžasné, měli jsme šanci vyučit se oboru, který současným novinářům není moc dán, a to psát populárně naučné věci srozumitelně. Mohu říct třeba „tloušťka“, ale v odborném jazyce je to „mocnost“. Laik to nepozná, ale odborníkům pak vstanou vlasy hrůzou. Ale proč nepoužít právě „mocnost“? Vždyť je to krásné slovo a v kontextu je článek srozumitelný.

Pak si i odborník řekne: „Ano, to psal člověk, který ví, o čem píše.“ A tohle byla neocenitelná škola, protože jsme měli přímo vedle sebe kolegy přírodovědce, historiky a další. V tom je velká cennost časopisu Krkonoše, nenajdete v něm profesní chyby. V praxi jsem do textu dala více novinařiny, kolegové odbornosti.

Současní pracovníci redakce mě upozorňovali na to, že chtějí psát takové články, které mají pokud možno trvalou hodnotu. Aby tak pět let staré číslo Krkonoš bylo vlastně aktuální.

Nejde jen o snahu, trvalá hodnota je v tématu obsažená. Když píšu o tom, že se bude zalesňovat – jak a kde – je to ve své podstatě dokument nadčasový. U časopisu Krkonoše jde spíš o to, že vytváří mozaiku o určitém území, v tom je jeho vlastivědný základ.

Periodicita časopisu se měnila. Vycházelo to ze čtenosti, nebo z jiného impulsu?

Důležité byly především finanční možnosti Správy. Čtenost v tom příliš nefigurovala. O té jsme začali uvažovat až mnohem později. Něco se prodalo, něco měla Správa na svou propagaci, něco se vyměňovalo s jinými národními parky a podobně.

A časopis se prodával i volně v trafikách?

Ano. Měli jsme pevnou síť lidí, kteří brali určité množství kusů, a měli jsme i docela slušný ohlas, jak kdo prodal. A zpětná vazba byla dobrá.

Jádro čtenářů Krkonoš tvořili v 70. a 80. letech předplatitelé?

Vždycky. Já vím, že když se přivezly nové Krkonoše, některá čísla se rovnou balila a rozesílala předplatitelům.

Kde sídlila redakce časopisu?

Ve vrchlabském muzeu. Mimo působila jen po dobu rekonstrukce budovy. Do zcela nové stavby se pak spolu s dalšími částmi Správy KRNAP přestěhovala v roce 1994.

Byla jste v redakci jako jediná profesionální novinář. Kdo vybíral redaktory? Jakým

způsobem?

Vybíral je František Janalík. Tehdy nebylo třeba nějakých konkurzů. Já jsem přišla v době, kdy se usoudilo, že by Krkonoše mohly expandovat z dvouměsíčníku na měsíčník. Ale jinak velké změny mezi redaktory nebyly. Já jsem byla kmenová redaktorka, ale pokud jde o přispěvatele, tak například jednotlivé odbory Správy měly povinnost publikovat, často proto využívali náš časopis.

Mezi přispěvateli byli také lidé, jejichž jména se v sedmdesátých letech najednou přestala v časopise objevovat. Jejich texty ale znovu můžeme najít například už v roce 1986. Souviselo to nějak s ideologickým uvolněním doby? Vždyť šéfredaktor se mezitím nezměnil.

František Janalík byl člověk, který dobře věděl, že když někdo může nahoru, tak zase může dolů. Takže když se doba změnila, tak za ním sotva někdo mohl přijít a říct: „Tys mi ublížil.“ Ale František ještě víc než svoje postavení měl rád ten časopis a taky věděl, kdo umí psát. Hlídal si, až se doba aspoň trochu změní, a jakmile se objevila skulinka, tak se hned jména lidí jako byla paní Kubátová, pan Wolf začala objevovat, protože František věděl, že oni psát umějí. Někteří nepohodlní autoři také v Krkonoších publikovali anonymně.

Po roce 1989 se časopisu nedostávalo peněz, klesal náklad, přibývala inzerce. Jaká byla ta doba?

Několikrát se uvažovalo, že Správa časopis zruší. Ale nakonec žádný podobný časopis si na sebe nevydělá. Hledaly se nové cesty financování. Vznikl například systém, kdy si formou inzerce jednotlivé obce a města začaly kupovat stránky. I to se ale dalo udělat hezky, například seriálem o tom, co je kde nového. Když taková inzerce nedostačovala, oslovily jsme jednotlivé firmy a udělala se křížovka, kterou si platily. Časopis také měl přejít na některé barevné stránky. Jednu dobu se některé body z obsahu časopisu začaly tisknout i na jeho obálku, proti tomu se ale ohradili čtenáři. Tehdy byla móda vědět, co je uvnitř časopisu, ale pochopili jsme, že si ho lidé kupují mimo jiné kvůli fotografiím. Kvůli přitiskům s obsahem najednou klesl odbyt.

Jak se časopisu podařilo přežít, kdy se situace uklidnila?

Já to nedokážu říct, protože když jsem odcházela, ještě se docela bojovalo. Šéfredaktorka Zdeňka Flousková byla organizačně schopná, navíc se objevil internet. Spousta věcí začala být levnější,

příprava čísla byla jednodušší, netrvala tak dlouho.

V 80. letech se na začátku časopisu objevovalo tříjazyčné resumé. Od června 1990 pak už bez ruštiny jen němčina a angličtina, cizojazyčné shrnutí nakonec zmizelo úplně. Proč se v českém časopise objevovalo několik řádek v cizích jazycích?

Jednu dobu se zdálo, že by resumé být mělo a vyšlo to ze strategie Správy. Ta začala své publikace a materiály tisknout vícejazyčně. Víím, že problém výroby, vložení listu byly natolik pracovně náročné, že se z těchto důvodů od resumé ustoupilo. Nejdříve se tiskl obsah ročníku na konci čísla, pak se tam vkládal celý dvojlist. Všechny tyto úpravy ale určovaly peníze. A nic jiného strategického v tom nebylo.

Existuje něco, čím byly Krkonoše v době vašeho působení zvláštní?

Krkonoše byly výjimečné, vedle schopnosti psát populárně naučný text, tím, že si vždycky oproti jiným médiím, kromě Lidové demokracie, zachovaly žánrovou pestrost. Bylo v nich možné najít vedle fejetonů i povídky, úvodníky, klasickou reportáž, sloupek nebo vlastivědná pojednání. Nevím o žádném časopise, kde by se v takové čisté podobě daly žánry najít.

Příloha č. 25: Rozhovor s Jiřím Dvořákem (současnou redakcí).

Jiří Dvořák publikoval v Krkonoších již v 80. letech a nyní je už řadu let stálým redaktorem časopisu.

Již první číslo Krkonoš mělo barevnou obálku, dalo se to považovat vzhledem k době za standardní?

Určitě to bylo plus, protože to byla doba černobílá. Barevná obálka, i když šlo o barevnost omezenou, mohla potenciální nové čtenáře získat. Nicméně spoustu let byly Krkonoše stavěné na černobílých fotkách a byly to fotky dobrých autorů. Využívalo se těch nejlepších, co v regionu byli. Víím, že ze začátku se obálka tiskla úplně jinde než samotný časopis, protože ta se už tehdy vozila z Pardubic na rozdíl od vnitřku, který se tiskl v Semilech.

Existuje nějaký seznam fotografů časopisu?

Redakce nikdy neměla fotografa jen pro své potřeby. Dříve byl fotograf součástí odboru kultury Správy a působil jako samostatné oddělení. Teď už několik let je to tak, že dvě fotografky jsou přímo zaměstnanci redakce, zároveň ale ani nyní nejsou k dispozici výhradně pro potřeby časopisu, kdykoliv něco potřebuje Správa KRNAP, fotí i pro ni.

Od grafiky přejdu k obsahu. První místa v časopisu jsou věnovaná přírodě, ale pak se prolíná řada dalších oblastí: historie, sport, literatura atd. Dá vypozerovat procentuální proměna zastoupení jednotlivých oblastí vzhledem k určitému období?

Projevuje se samozřejmě vliv šéfredaktora. Takže v prvních dvou ročnících byly články směřovány spíše k umělcům, je tam zajímavá grafika. To bylo dáno osobou Jiřího Sehnala, který sám byl grafik a výtvarník. Co můžu ze své zkušenosti říct, tak v době, kdy byla šéfredaktorkou Zdeňka Flousková, byl znát výrazný podíl příspěvků o lidech, společnosti a kultuře, protože ač je vzděláním také přírodovědec, měla vztah ke kultuře a společenským vědám. Teď, když je šéfredaktorem Radovan Vlček, je vidět větší posun článků směrem k aktivitám na horách a Horské službě, protože sám je členem Horské služby. Zobrazuje se tedy osobní okruh zájmů a šéfredaktor ve značné míře určuje, kam časopis bude směřovat.

Jak to bylo v minulosti a nyní se zásahy Správy KRNAP do obsahu časopisu?

Časopis má velké štěstí, že po většinu doby měla redakce poměrně volnou ruku ve výběru témat, článků a autorů. V době, kdy byl šéfredaktorem František Janalík (1970 – 1994, pozn. autora), který byl brán jako „kádrově na výši“, mohl ze své silné pozice rozhodovat právě on o obsahu jednotlivých čísel. Ale naštěstí to dělal rozumně a v současnosti Správa nezasahuje do obsahu časopisu. Z druhé strany redaktoři vždy věděli, že pracují v časopise národního parku a že se nemohou odchýlit od témat, která Správu zajímají. Proto značný podíl by se měl týkat věcí ochranných nebo aktivit Správy. Oboustranně tedy vždy byl vztah korektní a nyní téměř žádná omezení ze strany Správy nemáme. Ale samozřejmě se také snažíme, aby to, co píšeme, Správě vyhovovalo. A samozřejmě pokud jsou články na sporná témata, musíme být na straně Správy, protože jsme její „hlásná trouba“.

Co se týká personálních věcí – o nových zaměstnancích redakce rozhoduje Správa KRNAP?

Ano, to rozhoduje Správa. Není ale jednoduché sehnat zde v regionu redaktory, kteří by byli schopní pracovat v redakci časopisu. Vystudovaní žurnalisté se soustřeďují ve velkých městech a sem někoho dostat i v minulosti byl docela problém. Takže o redaktorech jako takových se nerozhodovalo. Spíš to vyplynulo z toho, že šéfredaktor někoho sehnal. Místo šéfredaktora potom Správa schvaluje a jsou výběrová řízení.

Takže Správa má pravomoc vybírat si pracovníky časopisu?

V poslední době procházela pohovorem i sekretářka, ale dřív to tak nebyvalo. Nyní platí ale i jiné podmínky pro přijímání zaměstnanců ve státních organizacích.

Jak funguje redakční rada časopisu?

Redakční rada se schází dvakrát, třikrát za rok a do obsahu mluví minimálně. Někdy nám to až trochu vadí, že se na ni nedá úplně obrátit a že moc nového nepřináší.

Dal by se tematicky a regionálně definovat obsah Krkonoš – Jizerských hor?

Řadu let měl časopis podtitul Měsíčník o přírodě a lidech. To zvýrazňovalo, že časopis je přírodovědně-společenský a regionální. V počátcích časopisu se obsahově objevovaly jen

Krkonoše, Krkonošský národní park, ale velmi záhy se ukázalo, že zde jsou souvislosti i do širšího okolí. Od roku 2002 se oficiálně připojily i Jizerské hory jako samostatný blok. Přičemž předtím se v časopisu objevovaly už v 90. letech. František Janalík to dělal proto, aby se nějakým způsobem rozšířila čtenářská základna a aby zaujal i obyvatelstvo sousedních hor.

Jak se obsahové zarhnutí Jizerských hor vyvíjelo? Právě v 90. letech časopis nesl na obláče přítisk „na přání čtenářů i Jizerské hory“, pak přítisk zmizel. Dnes už je toto pohoří pevnou součástí každého čísla.

Přítisk sice v určitém mezidobí zmizel, ale Jizerky se průběžně nepravidleně objevovaly dál. Od roku 2002 mají už vlastní blok. Zhruba od roku 2005 přibyla i dvoustrana z Českého ráje. To vyplynulo ze zájmu Správy Chráněné krajinné oblasti Český ráj. Ta slíbila i finanční příspěvní, ale pak se ukázalo, že peníze nesežene. Články přesto nezmizely a je to takové oživení. Také se objevují články ze širšího Podkrkonoší. Názory čtenářů na to jsou různé. Jeden z členů redakční rady nás vždycky upomíná, aby se objevovalo co nejvíce článků ze samotných Krkonoš. S tím je ale problém, protože za 40 let se tematika hodně vyčerpala.

Mohu se dozvědět něco bližšího k financování časopisu? Byla to dříve záležitost jen Správy KRNAP? Ted' si prostředky musíte shánět více sami?

Je to podobné, protože po celou dobu většinu financování nese Správa KRNAP. Co se vrací zpět, jso peníze za prodej časopisu. Část peněz se získává od Libereckého kraje, Nadace Preciosa. Několik let za Zdeňky Flouskové jsme získávali příspěvky od krkonošských obcí za to, že o nich napíšeme. Pohybovalo se to v rozmezí tisíců až desetitisíců korun za rok. Snažili jsme se pak přednostně dávat prostor těm obcím, které přispívaly. V posledních dvou, třech letech jsme tohle ale odbourali, protože finanční výsledek neodpovídal úsilí, které se tomu muselo dát. V podstatě ta tisícovka, co jsme dostávali od malých obcí, je v nákladu časopisu nepodstatná. Reklamu jako takovou máme velmi málo. Po revoluci v roce 1989 byla snaha tisknout inzertní stránky, až to dospělo k tomu, že jich bylo poměrně dost. Snad skoro do čtvrtiny rozsahu čísla. Z toho důvodu přestali časopis někteří čtenáři odebírat, protože se jim nelíbil značný rozsah reklamy.

Nárůst inzerce podnítilo to, že po roce 1989 Správa odmítla časopis tak hojně podporovat?

Správa především chtěla, aby se část prostředků získávala jinými cestami. Aby se zlevnila výroba a

dotace nemusely být stoprocentní, takže se hledaly cesty, jak získávat dodatkové finance.

V tuto chvíli, i když se ani inzerce nevyplatí, se vám ale daří časopis nadále udržet...

V posledních letech jsme dostali výhodnější podmínky od tiskáren a potom určitý podíl může mít to, že se po roce 1994 trochu změnilo fungování Správy KRNAP, když se propojila s lesním hospodářstvím. Začalo se pak pracovat s většími objemy finančních prostředků, protože lesní hospodářství produkuje nějaké peníze. Potom položka za časopis začala vypadat ve srovnání s ostatními finančními toky menší.

V této fázi rozhovoru se k odpovědím redaktora Jiřího Dvořáka připojila i současná grafička časopisu Vladimíra Dyntarová. Její výpovědi jsem vzhledem k přehlednosti a plynulosti textu označil kurzívou. U některých odpovědí se tak prolínají výpovědi obou pracovníků časopisu.

Články se snažíme psát zodpovědně, aby se i po deseti letech mohlo říct, že příspěvky jsou stále platné. Pan korektor Bašta si dohledává i data, aby vše bylo skutečně správně, a časopis tak má trvalou hodnotu.

Lidé jakých profesí tvoří redakci?

Nikdo z nás není vystudovaný novinář. Korektor Jiří Bašta má vystudovanou češtinu.

Dá se říct, že pro redakci bylo vždy důležitější, aby redaktori měli vztah k regionu, než aby měli novinářské vzdělání?

Práce v časopisu je hodně historicko-přírodovědná, takže znalost regionu je mnohem důležitější než umění dobře sestavit větu. Když se to tak vezme, tak jediným profesionálem od základu byla v redakci časopisu Eliška Pilařová. Sice také přišla „zvenku“, ale s terénem se seznámila velmi dobře. Je ale pravda, že žurnalistická odbornost tady chybí. Někdy jsou články hodně odborné a ne příliš populární. V téhle státní organizaci je to pro mladé lidi, žurnalisty neatraktivní také kvůli platům.

Jak to bylo s vedoucím postavením Františka Janalíka? Je uváděn jako šéfredaktor 24 let, ale prakticky to tak vždycky nebylo?

Když Janalík dělal ještě vedoucího odboru kultury (Správy KRNAP, pozn. autora), tak mu Josef Jareš (tehdy zástupce šéfredaktora, pozn. autora) dokonce přinesl celé hotové číslo a on si ho prolistoval, zjistil, jestli tam není něco „protirežimního“, a číslo jen schválil podpisem.

František Janalík přišel do časopisu v roce 1970, jasně v době, kdy je patrný zlom – tehdy se , začaly objevovat články normalizační. Proč na postu šéfredaktora setrval až do roku 1994? Čekal bych jeho odchod mnohem dříve.

A tehdy ještě odešel kvůli infarktu, ne proto, že by ho někdo sesadil. Nikdo neměl snahu dostat ho pryč. Objevuje se znovu už zmiňovaný problém, že se v tomhle regionu těžko člověk na podobnou pozici shání. Na druhou stranu mu bylo přičítáno k dobru to, že časopis podržel v době, kdy to zrovna nebylo jednoduché, a nechal publikovat lidi, kteří publikovat příliš nemohli – spisovatelka Kubátová, fotograf Havel. Uměl využít šikovné lidi a dokázal si je obhájit.

Má teď časopis nějaké vážnější problémy, nebo se všechny podařilo zažehnat?

Dříve tady byli tři píšící lidé na třicet šest stránek časopisu. Teď jsme tady doslova dva a půl člověka a těch stran padesát dva. Je to tedy mínus devět stránek Jizerských hor, které sice my neděláme, ale opět přijdou k nám do redakce v surovém stavu a musíme udělat korektury a projít je. V časopise je jako další redaktor napsán Pavel D. Vinklát, což je redaktor, který má jako část úvazku na starost právě těch devět stránek a shání autory, sežene podklady a ty nám pak pošle. Má ale své vlastní nakladatelství, takže občas musí dát přednost svému vlastnímu výdělku, což někdy přináší problémy. Stránku jinak sestavujeme my. Jizerskohorská část má ale také svoji redakční radu, která je aktivnější než ta naše.

Scházíte se také s nimi?

Nescházíme, někdy bych byl rád, abychom se sešli, protože takhle je to dost oddělená práce.

Napadá vás nějaké specifikum časopisu, ke kterému jsme se ještě nedostali?

Ještě jsme se nezmínili o tom, že píšeme nejen o české straně, ale také o polské straně krkonošského pohoří. Řekl bych, že už v osmdesátých letech tenhle časopis udělal velkou popularizaci druhé strany hor – tipy na výlety a podobně. V prvních číslech to tak nebylo, ale v osmdesátých,

devadesátých letech a dál se Poláci podílejí též autorsky. *Je to ale spíše pro naše čtenáře, moc Poláků to nevidí. Chtěla jsem ještě připomenout, že časopis má mnoho kvalitních fotografií. Snažíme se je ale tisknout v nepodbízivé podobě. Má to působit jako takové zklidnění v dnešní uspěchané době. Zjistili jsme, že hodně lidí kupuje časopis kvůli obrázkům a kvalitním snímkům. A zvláště při současném šéfredaktorovi se počet obrazových stránek rozšířil. Několik let jsem dělal seriál Galerie fotografií, kde byli představeni všichni významnější krkonošští fotografové. Snažíme se také přizpůsobit současnému trendu, kdy lidé čtou méně. Proto používáme obrázků více a textů méně, aby byl časopis stravitelnější. Od loňska jsme také změnili řádkování a udělali širší okraje, aby textu nebylo tolik. Zdeňka Floušková preferovala, aby obsažnost byla co největší, probralo se třeba více témat, ale s menším obrazovým doprovodem a atraktivitou. My se nyní snažíme naopak o „vzdušnější“ podobu časopisu.*